

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

**Maďarské události roku 1956 očima sedláka z Východních
Čech**

Bakalářská práce

Autor: Hana Dokulilová
Studijní program: Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace (B6107 – TKMB)

Vedoucí práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Hana Dokulilová
Studium:	P16K0086
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Maďarské události roku 1956 očima sedláka z východních Čech
Název bakalářské práce AJ:	Hungarian events in 1956 by view of a czech peasant from east Bohemia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce vychází ze zachycení vzpomínek očitého svědka maďarských událostí z podzimu r. 1956 sedláka z orlického podhůří pana Bohuslava Tomeše. Ten byl v Maďarsku nasazen jako voják na základě dohod v rámci Varšavské smlouvy a události zachytil v písemné zprávě. Práce bude subjektivní vzpomínky dosud žijícího aktéra konfrontovat s historickými materiály. Vzpomínky na r. 1956 propojí s jeho zkušeností s následnou kolektivizací v Československu, při které přišel o hospodářství.

KOHOUT, Pavel, LOUŽEK, Marek; Maďarské povstání 1956: padesát let poté : [sborník textů]. Praha: 2007 KOLEKTIV;Vojenská a další opatření Československa v době povstání v Maďarsku na podzim 1956. Praha: 1993. MICHENER, James Albert; Most ke svobodě: krvavé události revolučního roku 1956 v Maďarsku. Brno: 2008 SVOBODA Robert,ROSSOVÁ Anna; Výkřik národa spolkl ticho: revoluce roku 1956 v maďarské literatuře. Praha: 2016

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Oponent: ThLic. David Bouma, Th.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.10.2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Hradci Králové dne 18.6.2019

Hana Dokulilová

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce ThLic. Petru Františku Burdovi, Th.D. za metodické vedení práce a užitečné rady, které mi v průběhu psaní bakalářské práce byly nápomocny. Také děkuji svému dědovi Bohuslavu Tomešovi za jeho vzácné vzpomínky.

Anotace

DOKULILOVÁ Hana, *Maďarské události roku 1956 očima sedláka z Východních Čech*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 65 s. Bakalářské práce

Ve své bakalářské práci se věnuji událostmi po druhé světové válce, zejména se zabývám znárodnění podle dekretů prezidenta republiky E. Beneše, následně poukazuji na kolektivizaci venkova, která zasáhla do života venkova a změnila jej. Významnou část práce se věnuji maďarskému povstání v roce 1956. Tyto události narušily mezinárodní politické vztahy v tehdejší Východním bloku na velmi dlouhou dobu. V této práci porovnávám transkulturní reflexi komunikace a dialogu s tušenou důstojností člověka napříč zvolených historických událostí. Poukázala jsem také, při svých vybraných doménách na formování vnitřní struktury subjektivních i objektivních pocitů účastníka událostí. Ke zpracování domén jsem si zvolila techniku založenou na narativním rozhovoru.

Klíčová slova

Maďarské povstání, kolektivizace, znárodnění, dialog, řeč, kultura, moc, člověk.

Annotation

DOKULILOVÁ Hana, *Maďarské události roku 1956 očima sedláka z Východních Čech*. [Hungarian events in 1956 through the eyes of a farmer from East Bohemia] Hradec Králové: Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 65 pp. Bachelor Thesis.

In my bachelor thesis I deal with events after the Second World War, especially with the nationalization according to the decrees of the President of the Czech Republic E. Benes, then I refer to the collectivization of the countryside, which affected the life of the countryside and changed it. An important part of my work is devoted to the Hungarian uprising in 1956. These events disrupted international political relations in the then Eastern Bloc for a very long time. In this work I compare the transcultural reflection of communication and dialogue with the dignified human dignity across selected historical events. I have also pointed out, at my chosen domains, the formation of the inner structure of the subjective and objective feelings of the event participant. For the processing of domains I chose a technique based on narrative interview.

Keywords

Hungarian uprising, collectivization, nationalization, dialogue, speech, culture, power, human

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Znárodnění.....	11
2.1	První vlna znárodnění po 2. světové válce	11
2.1.1	Konfiskace	11
2.1.2	Znárodnění 1945 – 1948	11
2.2	Druhá vlna znárodnění 1948.....	12
2.2.1	Proces dokončení.....	13
2.3	Vývoj kolektivizace venkova po 2. světové válce.....	14
2.3.1	Perzekuční stereotypy	15
2.3.2	Třídní nepřátelé	15
2.3.3	Jednotné zemědělské družstva.....	16
3	Povstání v Maďarsku	17
3.1	Vývoj Polska	17
3.1.1	Hospodářská politika	18
3.1.2	Zemědělství v Polsku.....	18
3.1.3	Neúspěch komunistů.....	19
3.1.4	Politika v Polsku.....	20
3.2	Vývoj v Maďarsku 1956.....	20
3.2.1	Znárodnění.....	21
3.2.2	Nepřátele lidu.....	21
3.2.3	Zemědělství v Maďarsku	23
3.2.4	Nespokojenost lidu	24
3.3	Nagy a Rákosi.....	25
3.3.1	Imre Nagy	25
3.3.2	Matyas Rákosi	27

3.3.3	Politický zápas	27
4	Maďarské povstání 1956	29
4.1	Polsko 1956	29
4.2	Maďarsko 1956	31
4.2.1	První protesty	32
4.2.2	Vypuklo povstání	33
4.2.3	Bod obratu	34
4.2.4	Osudové rozhodnutí	34
4.2.5	Vypovězení Varšavské smlouvy	35
4.2.6	Útok zahájen	36
4.3	Reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku	37
4.3.1	Mobilizace	37
4.3.2	Odplata	38
5	Praktická část bakalářské práce	39
5.1	Kvalitativní část	40
5.1.1	Metodika výzkumu	40
5.1.2	Stručný životopis	41
5.2	Výsledky rozhovoru	43
5.2.1	Doména „znárodnění“ v období po druhé světové válce s návazností na osobní dojmy respondenta	43
5.2.2	Doména „kolektivizace“ zemědělství v období 1956 - 1957 s uvědoměním situace pana Tomeše	45
5.2.3	Doména „Maďarské povstání“ roku 1956 s přímým prožitím pana Tomeše 49	
5.2.4	Doména „moci“ podle pana Tomeše v životních proměnách	53

5.2.5	Doména subjektivní prožívání pana Tomeše v období kulturních změn mezi lety 1956 a 1957 (kategorie: pocity, postoje, hodnoty)	55
5.2.6	Doména způsoby adaptace přímého účastníka na kulturní změny mezi lety 1956 a 1957	58
6	Závěr.....	59
7	Seznam použité literatury.....	63
8	Přílohy	
	8.1 Příloha č. 1 - Seznam otázek a odpovědí	
	8.2 Příloha č. 2 - Paměti pana Bohuslava Tomeše	
	8.3 Příloha č. 3 - Část z kroniky obce Radostovice	

1 Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je zpracování procesu kolektivizace a jejího vlivu na podobu venkova po druhé světové válce. V práci jsou zachyceny události v Československu, v Polsku a v Maďarsku. Proces kolektivizace vedl k zestátnění půdy a statků a vytvoření jednotných zemědělských družstev.

Cílem práce bylo vytvořit přehled od znárodnění v Československu po druhé světové válce, přes kolektivizaci především venkova. Vytvořený přehled je dokreslen o události spojené s vývojem tzv. Východního bloku a o výpovědi pana Bohuslava Tomeše z malé vesnice z Východních Čech, který se přímo zúčastnil těchto událostí a velice proměnily život jeho samého i jeho rodiny. Praktická práce se opírá o narativní interview respondenta Bohuslava Tomeše (Příloha č. 1). Své poznatky a vzpomínky na tuto dobu také zachytil ve svých pamětech, které psal již před patnácti lety (Příloha č. 2).

V této práci je podrobněji zachycený pohled na události znárodnění československého průmyslu a bank, které se provádělo za svízelné situace po druhé světové válce. Dalším zpracovaným tématem je kolektivizace venkova, která probíhala v 50. letech 20. století. Proces kolektivizace se hlavně opíral o zkušenosti Sovětského svazu, což vedlo k chybám a drastickým metodám při jeho realizaci, např. tzv. likvidaci kulaků.¹ Kolektivizace rozdělila na dlouhou dobu celkový vývoj populace hlavně na vesnici. Tento vývoj znamenal myšlení rolníků, změnil tradiční hodnoty na venkově či vztah k majetku a k půdě. Rozdělila odpovědnost k sobě, k rodině i k zemi, ale také náboženské cítění, pocit pokory před Bohem a přírodou.² Byla zakládána jednotná zemědělská družstva, sedláci přicházeli většinou nedobrovolně o pole a majetek, někteří byli vystěhováni a na jejich statcích byla vytvořena základající se družstva.

V kontextu výše popsaných událostí se práce věnuje i celému vývoji tzv. Východního bloku, kdy se hlavním mezníkem stal rok 1956 v podobě XX. sjezdu

¹ Srov. Vesnice severovýchodních Čech, Vesnice severovýchodních Čech v období kolektivizace 1948-1960. Praha: Národní zemědělské muzeum, s. p. o. 2016, s. 13.

² Srov. Tamtéž.

KSSS. Tato významná událost ovlivnila dění v Polsku a následně v Maďarsku. Celá tehdejší Evropa se rozdělila. Předkládaná práce proto věnuje pozornost řetězcům nesouhlasů a reakcím v Polsku a následně v Maďarsku po projevu N. S. Chruščova. Revoluce v Maďarsku byla velmi vyhrocená a bylo zabito mnoho nevinných lidí. Podle dohody Varšavské smlouvy muselo Československo reagovat. A vybraní vojáci a lidé v záloze, nastoupit k výkonu služby a bránit Varšavskou smlouvu. I přes vnitřní nesouhlas si lidé v záloze museli vzít pistoli a s vědomím, že mohou zabít člověka, odjet. Dělnické povstání v Maďarsku bylo brutálně potlačeno.

Osobitý vhled do popisované problematiky poskytuje rozhovor s panem Tomešem, který byl přímým účastníkem událostí v Maďarsku. Tento muž byl odvečen do řídicího střediska v Žamberku a následně transportován přímo do boje v Maďarsku na podzim roku 1956.

Metodou sběru dat byl kvantitativní rozhovor. Pro zkoumané téma byla stanovena hlavní výzkumná otázka: Jak ovlivnily události v Maďarsku život Bohuslava Tomeše?

Tato práce by mohla být užitečná široké veřejnosti a dle mého názoru především mládeži. Problematiku Varšavské smlouvy práce nastiňuje z pohledu, kterým tyto události nejsou příliš často prezentovány. A to především ze subjektivního pohledu B. Tomeše a jeho pocitů v průběhu událostí, nyní a jejich následného porovnání.

2 Znárodnění

2.1 První vlna znárodnění po 2. světové válce

2.1.1 Konfiskace

Bezprostředně po ukončení druhé světové války a po nástupu komunistické strany v Československu vyvstala nutnost hospodářské obnovy a vypořádání se s minulostí a to především potrestání zločinu na českém a slovenském národě. Prvotní otázka byla v podobě budoucího hospodářského uspořádání Československa a promítnout dosavadní zkušenosti československého národa na znovu obnovení republiky. Mezi hlavní nástroje oživení válkou zdevastovaného hospodářství na území Československa, patřilo znárodnění klíčových národohospodářských odvětví a konfiskace³ movitého i nemovitého majetku.

Tato konfiskace se obecně prováděla na především německém národě, kteří se provinili proti československému státu a byli označeni jako zrádci. Konfiskace byla využívána jako jeden z vedlejších trestů, jež bylo v tomto období zřízeno, jako především k potrestání nacistických zločinů jejich pomahačů a zrádců. Poválečná konfiskace byla provedena obecnou právní normou podle dekretů prezidenta republiky.

2.1.2 Znárodnění 1945 - 1948

V Československu bylo znárodnění provedeno ve dvou etapách. První etapa se odehrávala 27. října 1945 a to v podobě dekretů prezidenta republiky č.100/1945 Sb. až 103/1945Sb. Vztahovalo se na doly a některé průmyslové podniky, na některé podniky průmyslu potravinářského, na akciové banky a na soukromé

³ Pojem konfiskace pochází z latinského slova *confiscatio* a označuje trest a zbavení nebo propadnutí majetku, za který se neposkytuje náhrada. Konfiskace je tedy obecně považována za trestněprávní opatření, jímž dochází k odnětí vlastnického práva.

pojišťovny⁴. Obnova hospodářského života započala vyvlastněním majetku Němců, Maďarů a kolaborantů. Výroba se měla rozjet s využitím vlastních surovin.⁵

Jednání o uspořádání osvobozené republiky bylo velmi zdlouhavé, hned ze začátku se velmi angažovala znovu zrozená Dělnická strana podporována vedoucími státníky SSSR. Nová politická realita Dělnické strany učinila všechny buržoazní představy, které vycházely z analogie doby mezi válkami za zcela labilní. Politické postavení a pravomoc uskutečňovali v reklamních Manifestech, kdy vyzdvihovali nové hospodářské a politické základy se sociálními reformami. *„Dělnictvo se bude účastnit na správě podniků, ve kterých pracuje, neboť je pouze spravedlivé, aby rozhodování o hodnotách vytvořených prací příslušelo všem, kteří na ní mají podíl. Znárodníme podniky klíčového významu pro naše hospodářství. Výrobní, obchodní a finanční podniky budou sloužit blahobytu lidu a nikoli zájmu jednotlivců.“*⁶

Po druhé světové válce Československá společnost stála před mnoha důležitými problémy. Rozhodovalo se o budoucnosti společností a směru dalšího vývoje. Šlo o problém staronový. Poválečná Evropa se měnila. Evropa se rozdělila „na Východ a Západ“. Forma Východního bloku se týkala Československa, Polska, Maďarska aj. Špatný hospodářský stav po válce, byl v Československu posílen vlivem komunistické strany. Komunismus nabízel východisko ve formě vlády lidu, kdy se znárodnily veškeré podniky a banky. Společnost stála před velkou reformou.

2.2 Druhá vlna znárodnění 1948

Takzvaná druhá vlna znárodnění započala po nástupu komunistů k moci 1948, kdy je předán zajištěný průmysl „ do povolaných rukou nebo do rukou národa.“ Velkou podporu a vliv komunistické strany měla ve spojení se Sovětským svazem. Vládnoucí komunistické straně se podařilo zlikvidovat veškeré soukromé podnikání. Nejprve přišly na řadu velké podniky. Do vlastnictví státu

⁴ Srov. PLÍVA, Stanislav. *Soubor znárodnovacích předpisů vydaných v letech 1945-1951*. Ostrava: Montanex, 1990. Průmyslový žurnál., s. 3.

⁵ Srov. KAPLAN, Karel. *Znárodnění a socialismus*. Praha: Práce, 1968. Kroniky práce a bojů, sv. 37, s. 19.

⁶ LHOTA, Václav: *Znárodnění v Československu 1945 – 1948*; Svoboda 1987, s. 32.

přešly doly, banky, pojišťovny, průmyslové podniky. „*President Beneš považoval zadluženost velkých podniků a bank za jeden z důvodů, které svědčily pro oprávněnost znárodnění. Nebylo totiž možné sanovat tyto podniky ze státních prostředků, tedy na účet pracujících ve prospěch kapitalistů. Strany socialistického bloku měly stejný názor. Komunisté a sociální demokraté chápali znárodnění jako důležitou podmínku hospodářské obnovy, bez níž by vůbec nebylo možné v klidu a bez otřesů obnovit výrobu, aby se rychle překonaly poválečné těžkosti.*“⁷

Po únoru 1948 a nástupu komunistů k moci bylo znárodnění dokončeno a postupně se do rukou státu dostaly zbývající menší podniky. „*Po únorovém státním převratu roku 1948 začal být v Československu oficiálně, na vládní úrovni, uskutečňován komunistický program společensko-ekonomického vývoje, a tedy i zemědělský program komunistické strany.*“⁸. Vše patřilo státu a vládnoucí komunistické straně do tzv. socialistického tábora. Na rozdíl od států východního bloku Polska a Maďarska, kde existovali, alespoň drobní živnostníci. Od roku 1948 se Československo stalo na dlouhá léta zemí, kde soukromé podnikání nebylo možné, ani v sektoru zemědělství. Soukromé majetky postupně převzaly československé státní podniky, které prosadily monopol výroby a ovládly české národní hospodářství. Výsledkem byla mocná hospodářská byrokracie, na jejímž vrcholu stál plánovací Státní úřad pod vedením komunistické strany a Sovětského svazu.

2.2.1 Proces dokončení

Z Československa se vytvořil nový Lidově demokratický stát. Komunistická strana se definitivně stala vedoucí politickou silou. Odstranění buržoazie na jakémkoliv veřejné účasti se definitivně otevřela cesta dělnické třídy. Nastupují nové výrobní vztahy k rozšíření socialistické výstavbě. Komunistický režim spolu se Sovětským svazem si likvidací veškerého soukromého sektoru postupně upevňoval

⁷ KAPLAN Karel, *Znárodnění a socialismus*: Roh v Praze rok 1968; s. 17.

⁸ BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce "K": vyhnaní sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : studie, seznamy a dokumenty*. Praha: Pulchra, 2010, s. 22.

moc. Už od dubna 1948 začalo Ústavodárné národní shromáždění přijímat jeden znárodňovací zákon za druhým. Znárodnili se soukromé průmyslové, potravinářské a stavební podniky. Plně se znárodnila těžba kamene a zemin pro průmyslové zpracování a stavební účely, podniky pro výrobu dřevoviny, výroba technického porcelánu, šroubárny, znárodnil se průmysl nápojů, chladírny, pivovary, mlékárny, cihelny, mlýny, pekárny.⁹ Zestátnily se velkoobchody, obchodní domy, mezinárodní obchod vývozu a dovozu. Znárodnilo se zdravotnictví i školství. Do rukou státu připadlo i soukromé dráhy i automobilový průmysl. Ze všech odvětví se vytvářeli nové státní podniky a majetek patří státu.

2.3 Vývoj kolektivizace venkova po 2. světové válce

Vývoj kolektivizace venkova v Československu po druhé světové válce se týkalo menšího množství československého obyvatelstva, ale velmi důležitou složkou. Jednou z prvních fází se považuje odsunutí německého obyvatelstva a vysídlení pohraničních obcí. *„Byly přijaty všechny zemědělské zákony, které komunisté v předchozím období navrhovali: zákon o pozemkové reformě, zákon, kterým se zamezovalo drobení zemědělské půdy, scelovací zákon, zákon o zemědělské dani a zákon o zemědělském věru.“*¹⁰ Pak následoval zákon o zřízení fondu pro zmírnění škod způsobených suchem v roce 1947 a byl přijat zákon o národní pojištění, který platil také pro zemědělství.

*„Kolektivizace venkova v Československu přinesla jednu z nejdramatičtějších a nejsložitějších sociálních změn, které přímo souvisely s nástupem komunistického režimu v roce 1948.“*¹¹ Komunistický převrat a vydání nové Ústavy v roce 1948 přinesl zlom v postojích rolníků ke kolektivizaci. Proměny se výrazně týkaly ve způsobu života rolníků, jejich psychiky, tradice rolnického způsobu života, úrovně vzdělanosti na venkově a stavu zemědělsko-technických odborníků. Likvidací

⁹ Srov. LHOTA, Václav: *Znárodnění v Československu 1945 – 1948*; Svoboda 1987, s. 294.

¹⁰ Srov. Tamtéž.

¹¹ BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal a kol.: *Akce „K“. Vyhánění sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*. Praha: Pulchra, 2010, s. 61.

venkovského kultu a jejich tradic a přijetí násilné kolektivizace přinesl celou řadu negativních dopadů a traumat.

2.3.1 Perzekuční stereotypy

Venkovská společnost v době krize se ocitá v chaosu a má tendenci hledat společného nepřítele. Instituce, které zajišťovaly chod výroby, buď zanikly, anebo ztratily vedoucí autoritu. Tato situace velmi inklinuje ke vzniku strůjce nepřítele a obětního beránka. Na základě ztráty schopností rozlišovat kulturnost, ztrácejí svoji individualitu a stávají se součástí davu, který určí konkrétního viníka. Vzniká tedy stereotyp, který nerozlišuje příčinu vzniku zla a je přenesen na celou skupinu. Většinou se zde jednalo o tělesné vady, jiná náboženství, majetek, nebo například o spáchání nějakého tabuizovaného přestupku, například incestu. Velmi často se v historii můžeme setkat také s tím, že pro vznik stereotypu stačí být jen lehce odlišný od normálu. Obecně zde můžeme říci, že do rolí obětních beránek jsou stavěny lidé nebo skupiny, které se nějakým způsobem odchyľují od normálu. Čím více takových odlišných znaků jedinec má, tím více je pravděpodobné, že bude vyčleněn ze společnosti a přivolá na sebe zlobu.¹² V případě kolektivizace bylo velmi důležité přesvědčit o vině. Toto přesvědčení bylo potřeba ukotvit v davu, poukázat na oběť. V tomto případě se dá hovořit o perzekučním nevědomí davu, v rámci kterého velmi často se nedokáže přesně odhalit příčina, ačkoliv svým přijetím obětního beránka se dav podílí na jeho obětování.¹³

2.3.2 Třídní nepřátelé

V případě kolektivizace je významnou součástí definice a pojmenování nepřítele – nejdříve se hovořilo o „vesnickém boháči“, ale záhy se začal jak v jazyce propagandy, tak v úředních dokumentech prosazovat sovětský termín „kulak“.¹⁴

¹² Srov. GIRARD, René. *Obětní beránek*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 33.

¹³ Srov. Tamtéž, s. 50-52.

¹⁴ Srov. BLAŽEK, Petr – JECH, Karel – KUBÁLEK, Michal a kol.: *Akce „K“. Vyhánění sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech. Studie, seznamy a dokumenty*. Praha: Pulchra, 2010, s. 63.

V řadě případů docházelo i k falšování dokumentů a zavírání nepohodlných lidí. Komunisté se zemědělci rozhodně nezacházeli v rukavičkách. Nazývali je třídními nepřáteli, cizím tělesem v národním hospodářství a častovali je slovy parazité a šmelináři. Dav je přesvědčený o jejich vině a tím jsou bezcitně donuceni ustoupit. K vyhocení situace navíc přispěly i některé institucionální změny – jednat vyčlenění Státní bezpečnosti z kompetence ministerstva vnitra a zřízení samostatného ministerstva národní bezpečnosti. Posilování vlivu prokuratury, mělo za následek postupný nárůst trestních postihů zemědělců. Nemilosrdně probíhalo i zabavování jejich majetku. Malé zemědělské usedlosti měly zůstat, ale praxe vypadala jinak. Přestože nová ústava z roku 1948 deklarovala ochranu drobného a středního podnikání a nedotknutelnost osobního majetku, život středních a malých živnostníků či zemědělců nebyl lehký. Stát pomocí různých omezení, příkazu a zákazů znepříjemňoval život sedlákům i menším rolníkům. Pocit existenčního ohrožení vzrůstal v důsledku nátlaku mimo jiné na nutností odevzdávat stále se zvyšující dodávky.

2.3.3 Jednotné zemědělské družstva

V únoru 1949 byl schválen zákon o jednotných zemědělských družstvech (JZD). První rok probíhalo združstevňování pozvolna, ale již v dubnu vyjeli mezi zemědělce propagandisté, kteří přesvědčovali ke vstupu do družstev. Dobrovolně do nich vstupovali převážně jen nemajetní lidé bez půdy. Po roce existovala jen velmi malá hrstka zemědělských družstev s velmi malými hektary polností. S nezájmem velkých a mocných sedláků se komunistické orgány rozhodly bojovat po svém – nevybíravým až někdy velmi násilnickým nátlakem i jejich likvidaci.

Totalitní moc používala k náboru sedláků celou řadu donucovacích prostředků. Soukromě hospodařícím rolníkům stát například předepisoval vysoké povinné dodávky obilí, masa a dalších produktů. Za jejich nesplnění jim hrozilo zabavení zásob, nucené výmlaty, peněžité tresty či vězení. Za účelem plnění plánu a zvyšování pracovní výkonnosti stát pořádal nejrůznější brigády, soutěže a údernická hnutí. Hlavním cílem veškeré hospodářské činnosti bylo splnění pětiletého plánu (tzv. Pětiletka), který byl poprvé vyhlášený na období 1949 až

1953. Postupem času začalo být jasné, že cesta k socialismu povede jedině přes kolektivizaci.

Největším vlastníků usedlostí, režim půdu zkonfiskoval a vystěhoval je do pohraničí, kde museli pracovat jako dělníci na státních statcích. Někteří byli donuceni uprchnout do zahraničí, aby unikli nemilosrdným nátlakům.

Lidé ze dne na den přicházeli o majetky, které mnohdy spravovaly i celé generace. Zlomit odpor sedláků se snažil i provokacemi Státní bezpečnosti a následnými zinscenovanými procesy, jejichž výsledkem byly mnohaleté tresty nucených prací i tresty smrti. Perzekuce, zatýkání, zmanipulované procesy, deportace celých rodin, vyvlastňování, to jsou typy nátlaků vyvíjených na sedláky. Tento nelidský dopad se odehrával zejména na venkově. Tvrdým represím čelily na přelomu 40. a 50. let desetitisíce sedláků a hospodářů. Kriminalizace sedláků, kteří se bránili kolektivizaci, tak zasáhla značnou část populace na venkově a stála roztříštění životů celých rodin. Na konci nejvýraznější kolektivizační etapy pětiletého plánu v roce 1953 již existovalo přes šest a půl tisíce JZD spravujících více než dva miliony hektarů zemědělské půdy. Násilná etapa kolektivizace skončila v roce 1953. Na počátku šedesátých let již v Československu soukromý sektor téměř neexistoval.

3 Povstání v Maďarsku

3.1 Vývoj Polska

V této kapitole charakterizují vývoj Polska od roku 1948-1956. Po smrti J. V. Stalina v březnu 1953 se socialismus rozvíjel podobně jako v ostatních zemích Východního bloku. Probíhala rozsáhlá kolektivizace v kultuře, závaznou normou se stává socialistický realismus. „*Hrdiny románů se stali řidiči traktorů a malířství ovládly motivy betonových továren.*“¹⁵ Staví se velkolepé betonové továrny, do kterých jsou nucený jít pracovat jak muži, tak i ženy.

¹⁵ DAVIES, Norman: *Polsko: dějiny národa ve středu Evropy*, Prostor, Praha 2003, s. 32.

3.1.1 Hospodářská politika

Hlavní důraz se klade na hospodářskou politiku, především v rozvíjejícím se těžkém průmyslu. „*Absolutní prioritou se stal těžký průmysl – zvláště uhlí, výroba železa a oceli – a zbrojní průmysl.*“¹⁶ Hospodářství je založené na centrálním plánování, řízené výhradně jako ideologie marxismu-leninismu. Polská sjednocená dělnická strana má monopolní postavení.

Po druhé světové válce a na začátku padesátých let v Polsku byla postavena nová města a předměstí, do nichž proudili noví dělníci z venkova. „*Společnost migrovala, počítá se, že v období války a poválečné rekonstrukce změnil každý třetí až čtvrtý Polák místo svého bydliště, což bylo výrazné především v případě osidlování bývalých německých území na východ od Odry a Lužické Nisy, která Stalin bez konzultace a schválení všemi Spojenci předal polské správě ve snaze posílit pozici prozatímní vlády, nebo repatriací mezi Polskem a SSSR. Podobně významné demografické změny přinesly násilné transfery populace.*“¹⁷

3.1.2 Zemědělství v Polsku

Zemědělství prošlo povinnou kolektivizací, aby byly zajištěny dodávky potravin. Rolníci byli vyháněni ze svých pozemků a nuceni vstupovat do státních statků (PGR), což byly v podstatě ruské kolchozy, jenom s jiným názvem.“¹⁸ Propojení ekonomiky Ruska a Polska mělo zaručit dostatek surovin pro polské obyvatelstvo. Ale zemědělství zůstávalo stranou, většina investic směřovala do těžkého průmyslu a vojenského průmyslu.

Polský venkov byl vystaven enormnímu nátlaku v podobě nucených dodávek. Za nesplnění dodávek byly obyvatelé trestáni pokutami, vězením, či pracovními tábory. Nucená kolektivizace v Polsku se nepodařila propagovat s takovou intenzitou jako v jiných státech, probíhala pomalu a nikdy nebyla zcela dokončena.

¹⁶ DAVIES, Norman: *Polsko: dějiny národa ve středu Evropy*, Prostor, Praha 2003, s. 31.

¹⁷ VYKOUKAL, Jiří, LITERA, Bohuslav, TEJCHMAN Miroslav; *Východ: Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, LIBRI, Praha 2000, s. 163.

¹⁸ DAVIES, Norman: *Polsko: dějiny národa ve středu Evropy*, Prostor, Praha 2003, s. 31.

„Přesto bylo do roku 1956 kolektivizováno pouze 10% obdělávané půdy a kolektivizační akce skončila v podstatě neúspěchem.“¹⁹ Družstva neměla příliš velkou produktivitu a soukromí rolníci v obavě z budoucnosti, neměli důvod investovat do svého hospodářství nebo jí modernizovat. Území ze jména u nevelkých měst ležela ladem nebo nebyla obdělána.

Příčina byla silná vynucená industrializace. „ Útěk z přelidněné, chudé, civilizačně zaostalé a navíc šikanované vesnice byl pro tyto davy prvním krokem ke společenskému vzestupu, ale kampaňový charakter této mobilizace a neobyčejně bídná úroveň organizace práce zároveň působily, že produktivita byla pořád nižší než v roce 1939.“²⁰ Vzhledem prosazování těžkého průmyslu před zemědělstvím, vedlo ke stálému nedostatku potravin ve městech a ke zbídačení venkova.

3.1.3 Neúspěch komunistů

Toto období, ale není označováno jako totalitní, je označováno jako diktatura strany nad lidmi. V Polsku jsou přítomné další konkurenční politické subjekty, nelikvidují se malé soukromé podnikání jak v obchodu, tak i v zemědělství. Ústava Polské lidové republiky z větší části představovala modelovou demokracii se zaručenými občanskými svobodami a s parlamentní vládou. Ale ve skutečnosti tato lidová demokracie byla pouhou právní fikcí. Veškerá politická moc ležela v rukou této strany. „ Pracující lid města a venkova, jež ústava nazývala zdrojem politické moci, byl její bezmocnou obětí.“²¹

Také se nepodařilo úplně zničit katolickou církev, jakožto silného hráče. Vzhledem k silné náboženské tradici zůstala katolická církev stále aktivní. V některých aspektech komunistický režim nedosahoval takové intenzity jako v jiných zemích socialistického tábora. Politické procesy neměli formu masových čistek, při nichž docházelo k pronásledování intelektuálů, mocných šlechticů nebo

¹⁹ VYKOUKAL, Jiří, LITERA Bohuslav, TEJCHMAN Miroslav: *Východ: Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*, LIBRI, Praha 2000, s. 259.

²⁰ PACZKOWSKI Andrej; *Půl století dějin Polska 1939 – 1989*; Academia, Praha 2000, s. 142.

²¹ DAVIES, Norman: *Polsko: dějiny národa ve středu Evropy*, Prostor, Praha 2003, s. 31.

bohatých sedláků na venkově. Lidé v Polsku nebyli masivně likvidováni a ani odvezeni k deportaci.

3.1.4 Politika v Polsku

Politika ze strany Sovětského svazu a Stalina, byla poháněna paranoiou vycházející z nejvyšších moskevských kruhů a zrozenou z přesvědčení, že celý sovětský blok bude terčem úderu amerických imperialistů ozbrojených vodíkovou bombou. Uzavření smlouvy Severoatlantického obranného společenství (NATO) má za následek reakci pro vznik Varšavské smlouvy a ustanovení povinné služby v armádě. V roce 1955 se stalo Polsko základním členem Varšavského paktu.²²

V Polsku se dějiny vlekly pomaleji, stále se vyvíjel silný tlak, aby byli do komunistické strany verbováni lidé ze všech společenských tříd a vrstev, ale tento tlak nebyl, až tak účinný. Zvlášť to bylo patrné na venkově. Cenzura se uvolnila v letech 1955-1956 a poprvé byla tolerovaná kritika režimu. Polsko si uvědomovalo nadvládu Sovětského svazu a chtěla se vymanit ze sevření bezpečnostních služeb a armády a znovu získat kontrolu nad svými záležitostmi. Polevily cenzurované zásahy do kulturní sféry a bylo cílem zlepšit životní podmínky. „*Probíhaly také tiché redukce v armádě, a v továrnách na zbrojní materiál se zadařilo rozsáhle vyrábět konzumní zboží.*“²³

Přijetý model ekonomického rozvoje však zcela zanedbával otázku životní úrovně, rychlá industrializace a ideologické kampaně, nebyly schopny zabránit rostoucí nespokojenosti. Vzrůstající nepokoje vyvrcholily na podzim roku 1956.

3.2 Vývoj v Maďarsku 1956

V únoru 1946 po druhé světové válce se tává Maďarsko republikou a nastupující levicová strana se prosazuje ve volbách. Strana maloroľníku ustupují velkému tlaku strany Levicovému bloku, která je podporována Sověty. Levicový blok

²² Srov. DAVIES, Norman: *Polsko: dějiny národa ve střední Evropě*, Prostor, Praha 2003, s. 31.

²³ PACZKOWSKI Andrej: *Půl století dějin Polska 1939 – 1989*; Academia, Praha 2000, s. 180.

kladl důraz na zostření třídního boje proti „*pravcovým žvlům*“ a přinese „*očistu*“ státní správy a výrazné oslabení malorolníků. Nebáli se velkých čistek ve státní správě. Politici ze strany malorolníků museli odejít do exilu, aby unikli zatčení. Kampaň Levicového bloku začíná prosazovat postupné znárodňování dolů a bank.

3.2.1 Znárodnění

*„Období od května 1947 do června 1948 bývá nazýváno rokem přelomu. Došlo k dalšímu znárodňování a v červnu 1948 se loučila sociální demokracie s komunisty v jednotnou Maďarskou stranu pracujících. Byly uzavřeny dohody s okolními lidově demokratickými státy a vybudován komunistický systém státu východního bloku pod vedením SSSR.“²⁴ Vzniká Maďarská lidová fronta, která měla za úkol zlikvidovat zbytky nepohodlného stranického systému. Socialistická strana Lidové fronty měla 71% členů z Maďarské strany pracujících. Do vedení státu se tak dostává komunistická strana podporována mocným Sovětským svazem. Do čela ministerského křesla se dostává spolehlivý stranický funkcionář jménem M. Rákosi. Rákosi své volné chvíle trávil u Černého moře a nikdo, ani lidé z úzkého okruhu nevěděli, zdali vůbec – a pokud ano, kdy se setkal se Stalinem. Stalin Rákosiho potřeboval, pro jeho bezúhonnost vůči obyčejným lidem. „*Za dvanáct let svého úřadování se Rákosi osvědčil jako jeden z nejvzdělanějších, jazykově nejvybavenějších, ale také morálně nejodpornějších politiků v moderních maďarských dějinách. V každém případě byl neošklivější.*“²⁵*

3.2.2 Nepřátele lidu

Následují čtyři roky dalších rozsáhlých čistek v politické i hospodářském sektoru. Zahajuje umlčování nekomunistického tisku a píše se jen propaganda vyhovující jen Levicovému blok. „*Komunisté slavili zřejmě největší úspěch v boji svému největšímu nepříteli, katolické církvi, když církevních školách vnutili státní*

²⁴ PRAŽÁK Richard: *Dějiny Uher a Maďarska v datech*, Libri, Praha 2010, s. 320.

²⁵ LENDVAI Paul: *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 344.

dozor.“²⁶ Komunisté zavedli podle vzoru osmileté základní školství a znárodnili pedagogické nakladatelství. Mnoho představitelů katolických duchovní se marně pokoušeli o protesty, ale byli zatčeni a mučení, mnozí byli popraveni, anebo žilo v nelidských podmínkách ve věznicích. „ *Když byli buržoazní politikové odstaveni a při procesech jako spiklenci zatraceni, obrátil se Rákosi proti církvi. Během několika týdnů bylo zatčeno 225 katolických duchovních. S kardinálem Mindszentym a o dva roky později s arcibiskupem Gröszem uspořádal monstrprocesy, jehož skončily rozsudky na doživotí a na padesát let.*“²⁷ Na konec se dostalo na všechny: a skutečné třídní nepřátelé komunismu, kteří se do Rákosiho koncepce nehodili.

„ *Roku 1949 se rozběhly stalinistické procesy proti nepřátelům lidu, při nichž nebyly výjimkou tresty smrti či doživotí. Procesy postihly všechny kategorie občanů: vojáky, inteligenci, zástupce církví, ale i komunisty a sociální demokraty. Státem ve státě se stala státní bezpečnost (ÁVH), jež pod vedením agentů KGB rozhodovala o osudech i životech statisíců lidí.*“²⁸ Ve státní bezpečnosti působili důstojníci, kteří zasahovali proti jednotlivcům nebo i celým skupinám nebo proti rivalů stranických vůdců na přímé rozkazy a přitom se opírali o smyšlené důkazy od placených informátorů.

„ *Teror plnil dvojí funkci: měl zlikvidovat nepřátelé v rámci třídního boje, jenž měl být stále intenzivnější, a také zbavit stranu od nepřátelských živlů, které údajně pronikly do jejich řad.*“²⁹ Byly doživotně roztrhnuté vazby v lidském životě i ve společenském konání. Docházelo k rozsáhlému vysídlení podnikatelů, soukromých rolníků, řemeslníků i živnostníků do odlehlejších míst, kde směli vykonávat jen nejpodřadnější a nejobtížnější práci v lomech či v dolech. „ *Na venkově se ocitli pod přísným dohledem a byli přinuceny pracovat v zemědělství. Oficiálním zdůvodněním tohoto krku byla, samozřejmě, jejich nespolehlivost v době imperialistického štvání a zostřování třídního boje na mezinárodní scéně; ve skutečnosti měli uvolnit byty pro novou byrokratickou vrstvu.*“³⁰

²⁶ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 372.

²⁷ LENDVAI Paul; *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 345.

²⁸ PRAŽÁK Richard; *Dějiny Uher a Maďarska v datech*; Libri, Praha 2010, s. 320.

²⁹ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 378.

³⁰ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 379.

3.2.3 Zemědělství v Maďarsku

V hospodářské oblasti se mělo Maďarsko během pěti let *proměnit „v zemi železa a oceli“*, k tomu mu měly dopomoci obrovské investice do budování těžkého průmyslu, k jehož výstavbě však země neměla dostatečné zdroje surovin a energie. Především se rozvíjelo hornictví, energetika, metalurgie (hutnictví), strojírenství. Ekonomický plán reguloval pohyb pracovní síly a navzdory skutečnosti zahájil industrializaci, během první pětiletky byla nezaměstnanost zcela vymýcena. *„Vedlejším jevem této strategie bylo, že v období, kdy ekonomické vazby Maďarska se Západem byly zcela zpřetrhány a svazky se zeměmi RVHP se teprve rozvíjely, se země stávala čím dál závislejší na Sovětském svazu.“*³¹ Souběžně s překotným budováním těžkého průmyslu se začal zanedbávat průmysl lehký a potravinářský a zemi trápily problémy se zásobováním. A byl znovu zaveden přidělový systém pro potraviny. *„Neutěšená situace panovala i ve vnitropolitické oblasti, kde násilné uplatňování sovětského modelu a unifikace sociálních a společenských podmínek podle sovětského vzoru vyvolaly nechuť obyvatelstva a odklon od reálné politiky komunistických stran. Režim na to reagoval likvidací posledních zbytků občanských práv a demokratických svobod.“*³²

V zemědělství byla od roku 1948 vyhlášena válka soukromým zemědělcům, na které se postupně uvalovaly větší a větší odvody a daně. Ministr Rákosi vyhlásil válku všemu majetkovému rolnictvu. Nově vytvořená družstva nutila rolníky k výměně půdy, údajně kvůli efektivnějšímu hospodaření. Drobní a nejmenší rolníci za různých donucovacích metod byli donuceni se vzdát své nově nabyté půdy. *„Nejdůležitější z nich byly, kromě úředního a policejního šikanování vzpurných rolníků, vysoké zdanění a povinné dodávky.“*³³ Rolníci byli neustále ponižováni a diskriminováni a jejím dětem byl upřen přístup ke vzdělání a sami rolníci nesměli zastávat žádné úřední funkce. Z pocitu nejistoty o práci a obavu o svůj život a

³¹ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 383.

³² IRMANOVÁ Eva; *Kádárismus vznik a pád jedné iluze*; Krolinum, Praha 1998, s. 12.

³³ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 384.

rodinných příslušníků, v mnoha případech prostě rolníci nechali půdu ladem a odešli do měst. Nedostatečné naplánování kolektivizace na venkově se nepříznivě projevilo na vývoji maďarského zemědělství. Rozloha obdělávané půdy se nevětšovala a také klesá produktivita práce v důsledku nevhodného využití zemědělské techniky. Paralelně jsou spojeny i špatná neodborná hnojení půdy a nahrazování nekvalifikovaných odborníků v zemědělství. Kolektivizace v Maďarsku nikdy nedosáhla tak velkých rozměrů jako v Československu.

3.2.4 Nespokojenost lidu

Po smrti Stalina 5. března 1953, si někteří nástupci Stalina uvědomovali nepřátelské nálady jak v Moskvě, tak i v jiných státech podrobených Sovětským svazem. Především se jednalo o znechucení kultem osobnosti, těžké alergii na režim, ideologickým terorem, nenáviděné policejní čistkami či neodborné ekonomické plánování. Noví kremelští vládcí čelili vlnám nespokojenosti a hrozbě domácí stability. *„Aby se tak nestalo, měla se jejich autorita a morálka posílit hospodářskými ústupky, zaměřenými na zvýšení životní úrovně a větší autonomii. To však bylo nemyslitelné bez významných škrtnů ve vojenských výdajích, což zase vedlo k obměně zahraničněpolitické doktríny: připustilo se, že konfrontace „imperialistických válečných štváčů“ s „táborem míru“, není tak nevyhnutelná a že je možná jejich mírová koexistence (vzájemná výhodná spolupráce).“³⁴ Také si uvědomovali, že Maďarsko je potencionálním ohniskem krize. Rákosi jako velký spojenec Stalina v této době nevedl Maďarsko k žádným změnám. Nespokojenost se situací v Maďarsku a (ne)činností tamního komunistického vůdce Rákosiho vzbudila v Kremlu obavy. Na 13. až 16. června tamní představitelé vládnoucí třídy, především šéf tajné služby Berija a předseda rady ministrů Malenkov i tajemník strany Chruščov naplánovali jednání s maďarským vedením. M. Rákosi byl podroben silné kritice, kterou do posud nezažil. *„Kolektivní vedení se jednohlasně shodlo, že Rákosiho nástupcem bude**

³⁴ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 386.

*sedmapadesátiletý Imre Nagy, náměstek předsedy a člen politbyra.*³⁵ Rákosi se musel podvolit rozhodnutí SSSR, ale nikdy Nagyovo povýšení neakceptoval.

3.3 Nagy a Rákosi

Kdo vlastně byli Imre Nagy a Matyas Rákosi, lidé zastávající funkci ministerského předsedy a klíčové postavy maďarského povstání roku 1956? I. Nagy a M. Rákosi jsou nejvýraznějšími osobami v maďarské historii šedesátých let 20 století. Po druhé světové válce se země formovala podle mocenského uskupení v těchto dobách. Poválečné Maďarsko se zmítalo v kolapsu špatného zásobování měst a tím také spojené špatné úrovni dělníků. Přehnaná investice do těžkého průmyslu mělo dopady na životní úroveň ve městech tak i na vesnici. Na vesnici rostla nespokojenost z důvodu násilné kolektivizace a neplnění povinných dodávek. Klesala živočišná výroba i půda zůstávala zbytečně neobdělána. Výrazní lidé byli pronásledováni komunistickou čístkou a vykonstruované obvinění znamenalo vězení.

3.3.1 Imre Nagy

Imre Nagy za občanské války v Rusku bojoval na straně Rudé armády. Zůstává v Moskvě v emigraci s rodinou a velmi dobře spolupracuje se sovětskou tajnou policií. Za druhé světové války vstupuje do ozbrojených sil SSSR. Po válce se na politické scéně objevuje jako hospodářský expert a stává se zemědělským předsedou. Představuje svou pozemkovou reformu a hlavní politickou myšlenkou zůstává nesouhlas s překotnou kolektivizací nařízenou M. Rákosim. Byl také obviněn za spolupráci s nekomunisty. Byl také vyloučen z maďarské strany MDS za pravicové úmysly.

Zlom nastává po neúspěšné kolektivizaci Rákosiho, nesmyslnou industrializací či úděsnou životní úrovní obyvatel Maďarska. Dostává se do popření

³⁵ LENDVAI Paul; *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 353.

na žádost Kremlu. Rákosi byl odvolán z ministerského předsedy a je nahrazen Nagym, který se propracovával zpět do stranického vedení. Imre Nagy byl z moskevské perspektivy ideálním řešením, byl jeden z mála nežidovských komunistů. Z emigrace znal sovětskou propagandu, byl nakloněn k novým změnám a byl zemědělským odborníkem. Kreml si Nagyho vypral, z nutného přepracování reformy ze stávajícího hospodářského systému. „V každém případě vládní program sliboval nápravu a během 21 měsíců, kdy byla Nagyova vláda u moci, došlo k takovým změnám, že bylo možno charakterizovat toto období jako „nový kurz“ či dokonce „tání.“³⁶ Odstoupení Rákosiho vyvolalo radostnou náladu po celé zemi. Na venkově a se bujaře oslavovalo a většina městského obyvatelstva ovládala směsice naděje i nedůvěry v poměru podle vlastního postavení. Nová situace tvořila dobrou náladu a začali se řešit skutečné problémy.

Nagy upustil od protěžovaného těžkého průmyslu a začal s reformací lehkého a potravinářského průmyslu. Orientace se také vytvářela na spotřební průmysl. Provedl snížení cen a zvýšení mezd. Rolníkům na venkově bylo dovoleno opustit nerozvíjející se družstva a zaměřit se na své hospodaření. Nagy mluvil pěknou maďarštinou, která lidem zněla srozumitelně a byl zahájit nový kurs, zaštitěn důvěrou sovětských ochránců. Komunistický teror se zmírnil, internační tábory byly zrušeny, deportovaní lidé se mohli vrátit domů. Aktivita ÁVH byla silně omezena, byla zahájena revize případů vykonstruovaných komunistických případů. Byla zahájena amnestie a rehabilitace. Umlčení spisovatelé a básníci se znovu připojili ke stoupencům Nagyho. Současný pohled se hned odrazil především v denním tisku i v literatuře. Veškeré kroky Nagyho ostře sledoval Rákosi a jeho kritika byla velmi zaostřena na průběh reformy a současně podrýval Nagyovo postavení, zejména kritizoval hospodářskou politiku. Priorita hospodářské reformy přinášela i negativní následky v podobě poklesu produktivity těžkého průmyslu a nezaměstnanosti.

³⁶ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 387.

3.3.2 Matyas Rákosi

Matyas Rákosi byl maďarský komunistický politik a předseda vlády Maďarské lidové republiky v letech 1952 – 1953. Také on má své politické začátky spojeny se Sovětským svazem a druhou světovou válkou. Až do roku 1945 pracoval v Moskvě jako člen moskevské emigrační komunity. Do Maďarska se vrací po ukončení druhé světové války a hned se stává politikem a komunistickým premiérem Maďarské lidové republiky.

Podle vzoru Stalina v SSSR začíná budovat totalitní režim Maďarska. Rákosi prosazoval masivní zbrojení a těžký průmysl a nesmyslné přepracování zemědělského hospodaření v kolektivizaci. V rukou má moc nad zemí i nad lidmi. Jeho radikální změny uvedli celou zemi do hluboké krize. Ovšem po smrti Stalina ztrácí své postavení. Noví sovětsští představitelé v čele Nikitem Chruščovem doufali, že Rákosi změní nekompromisní stalinovskou ideologii a bude provádět zcela opačnou politiku k obnově nestálé až ke kritické situaci v maďarské zemi. Rákosi odmítnul obnovu země a byl odvolán z pozice předsedy vlády a je nahrazen Nagym. „Nagy volal k odpovědnosti za nešvary hlavně Rákosiho, ale i další tři členy neblaze proslulého kvarteta: Mihály Farkase pro porušování zákonů, Ernő Gerő byl podle něho viníkem dobrodružné hospodářské politiky a József Révai odpovídal za poměry ve školství a v kultuře. Nagy mluvil doslova o neúnosných poměrech, jež jsou charakteristické pro policejní stát. Rezoluce byla zničující obžalobou Rákosiho kliky: *„Bylo chybné, že soudruh Rákosi dával přímé pokyny AVH, jak má provádět vyšetřování, koho má zatknout, a bylo chybné, že nařizoval použití fyzického násilí proti zatčeným, což zákon zakazuje.“*³⁷

3.3.3 Politický zápas

Tak hluboký politický zápas mezi osobami se neodehrával v žádné jiné zemi východního bloku. V sázce je svoboda statisíců lidí utlačovaných, zbavených práv, kteří ještě čekají na obnovení procesů, které sliboval Nagy. V sázce je také

³⁷ LENDVAI Paul; *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 353.

budoucnost maďarského národa a jeho hospodářský proces. V boji především šlo o prověření procesů a krutostí a o priority v hospodářské politice. V polovině roku 1954 upozorňují stoupenci kritiky Nagyho na pomalou revizi politických procesů a zpomalení ekonomiky. Konec roku 1954 probíhal v nejisté pozici Maďarska a součástí studené války. Spolkové Německo se rozhodlo vstoupit do NATO a následné přípravy na vznik Varšavské smlouvy. Maďarsko sousedilo s Rakouskem a tehdejší Jugoslávií. Sovětský svaz má plány udělat hraniční pásmo studené války. Mezinárodní napětí se neprojevovalo u Nagyho a ani se nepokoušel o zahraniční politiku. *„Imre Nagy se často, zvláště v krizových situacích, choval pasivně a vyčkával – svou roli v tom později sehrála i jeho srdeční choroba.“*³⁸

Rákosi obratně využil moskevských mocenských bojů v roce 1955, především pádu pozice Malenkova, která byl patronem Nagyho ideologie reformace a vítězstvím Chruščova, který začal kritizovat Nagyho politickou situaci. Nagymu bylo doporučeno napravit chyby. Imre nedokázal vysvětlit, že se nesmí celá vina svalovat na „Nový kurz“. A proces přeměny je dlouhodobý proces z hlubokých chyb minulého režimu. Jeho následná nemoc připravila půdu pro Rákosiho a jeho obvinění proti Nagymu z pravicové úchylnosti a nacionalistických tendencí. Konflikt mezi těmito politiky vyvrcholil začátkem roku 1955. *„Po ničující Rákosiho kritice však Nagy odmítl udělat obvyklou sebekritiku. Počátkem roku 1955 byl tedy se souhlasem Kremlu odvolán ze všech stranických grémií a sesazen z pozice ministerského předsedy. András Hegedüs, Rákosiho a Geröho oblíbenec, teprve třiatřicetiletý muž pocházející ze selské rodiny, převzal funkci šéfa vlády.“*³⁹ Rákosi tak uskutečnil svou osobní pomstu, která vyvolá nepřátelské snažení mezi studenty, politiky, novináři, spisovateli i lidem, kteří vnímali politickou scénu a uvědomovali si obrat politiky.

V Budapešti se začínají formovat skupiny Nagyho sympatizantů a jeho popularita roste mezi obyvatelstvem, tak i u intelektuálů, kteří ještě můžou svobodně vyslovit svůj názor nebo psát do maďarských novin kritické články podněcující diskusi. *„Původně se měly týkat odborných problémů, mj. historii, filosofie*

³⁸ LENDVAI Paul; *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 356.

³⁹ LENDVAI Paul; *Tisíc let maďarského národa*; Academia; Praha 2002, s. 356.

nebo svobody tisku, nicméně vyvolávali skutečné bouře, když jejich účastníci ostře kritizovali politiku minulých několika let a požadovali, aby za ni příslušné osoby nesly zodpovědnost. Rovněž se ozývaly hlasy požadující pokračování v programu Imreho Nagye, premiérovu rehabilitaci a Rákosiho odstoupení. K váhavému návratu k „novému kurzu“ vsutku došlo s významnými ústupky, sliby o dodržování zákonnosti a propuštěním dalších vězňů.“⁴⁰

Rákosi uznal částečnou zodpovědnost za procesy, ale ani to nestačilo k utišení nespokojenosti, uchýlil se k osvědčené metodě: 30. června předložil ústřednímu výboru rezoluci, že stoupenci s Nagym v čele jsou spiklenci a trval na likvidaci. Jeho nekompromisní postup začal vadit Kremlu. Kvůli špatnému zdravotnímu stavu opustil svůj úřad a byl převezen na „lčení“ do Sovětského svazu.⁴¹ Nagy se mohl vrátit do strany, ale teprve po sebekritice svého počínání, kterou stále nehodlal podstoupit.

4 Maďarské povstání 1956

4.1 Polsko 1956

Polsko prodělávalo dlouhodobou vnitřní krizi. Komunistický režim byl vystaven zpochybnujícímu tlaku, režimu jako celku a pokus řešit situaci po Stalinově smrti diktaturou, nakonec vedl k ohrožení legitimacy systému a k jeho generální krizi. V Polsku to ukázaly již události spojené s náhlou smrtí Boleslawa Bieruta⁴². V Moskvě, kdy se z fám a dohadů o skutečné příčině úmrtí začíná postupně vynořovat jednat naděje na kladnou změnu poměrů, spojená s očekávaným návratem Wladyslawa Gomulky⁴³, jednak silný trend antirusismu, antisovětsismu a postupně také antikomunismu, který se za nedlouho prosadí jako všudypřítomný a

⁴⁰ KONTLER László; *Dějiny Maďarska*, Lidové noviny Praha, 2008, s. 390.

⁴¹ Kde zemřel v roce 1971.

⁴² Boleslaw Bierut byl polský komunistický politik, jeden z klíčových představitelů socialistického režimu v Polsku po druhé světové válce. V letech 1947–1952 byl prezidentem Polska. V letech 1952–1954 předsedou rady ministrů.

⁴³ Wladislaw Gomulka byl polský komunistický politik, letech 1956 -1970 byl v čele Polské sjednocené dělnické strany a prvním mužem Polska, prováděl reformy a postupně se podílel na represích proti demokratickým silám.

základní rámec dalších událostí. Naděje jsou posíleny řadou vnitropolitických změn (rehabilitace, kritika bezpečnostního aparátu, zatýkání a soudy s exponenty policejního teroru) a atmosférou „oblevy“, která od vyjadřování naděje směřuje k přesnější formulaci politických názorů i požadavků: týkají se historických resentimentů ve vztahu k válce (Armia Krajowa) nebo počátkům budování komunistického režimu (represe vůči tehdejší opozici), aktivizace mládeže, církevní otázky, kolektivizace, platů, životní úrovně atd. očekávání lidí mají však v této době stále ještě nevykrystalizovaný charakter a opírají se spíše o jistou hodnotovou konfesi, v níž centrální místo zaujímá blíže nespécifikovaná, ale všemi pocíťovaná potřeba svobody.“⁴⁴ Vznikají různá hnutí, která si uvědomují svou totožnost a z beztvárných mas se krystalizují umírněné a radikální proudy, které přesahují lokální rozměry.

Dlouhodobá polská krize a následné masové povstání polských dělníků proti komunistickému režimu vyvrcholilo v poznaňských Cegielských strojírnách⁴⁵ 28. června 1956. Dělníci protestovali za snížení cen, zvýšení platů a ukončení kolektivizace, za dlouhodobou nespokojenost v komunistickém režimu a požadovali občanskou svobodu. Proti vzbouřencům komunistická strana povolala ozbrojenou Polskou lidovou armádu. Došlo ke krveprolití a potlačení občanské svobody. Povstání bylo během téže noci potlačeno. Poznaňské události se staly celopolskou záležitostí. „*Lidé pod vlivem tohoto impulsu dospěli k přesvědčení, že pouze poznaňská cesta ve smyslu tvrdého a nekompromisního postoje k vládnoucí moci bude mít nějaký efekt, že prostě a jednoduše nechtějí a není možné pokračovat ve starých kolejí.*“⁴⁶

W.Gomulka po návratu na politickou scénu 12. října 1956, začíná působit jako nový vůdce na postu tajemníka PSDS, který je schopen zabránit sovětské intervenci. Diplomatické jednání polského tajemníka W. Gomulkou a mezi N. S. Chruščovem, bylo ujištěním o nenarušení dosavadních vztahů mezi zeměmi. Dokázal v Polsku na podzim 1956 zabránit otevřené a krvavé občanské válce. Právem se obával útoku ze

⁴⁴ Srov. VYKOUKAL, Jiří, *Polský rok 1956 jako masový sociální jev. In: Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4, s. 541.

⁴⁵ V té době Stalinovy závody.

⁴⁶ VYKOUKAL, Jiří, *Polský rok 1956 jako masový sociální jev. In: Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4, s. 541.

sovětské strany, ze které by následovala tvrdá vojenská reakce. Je ho úspěchem byla schopnost internalizovat komunismus na domácí scéně. Polský říjen z hlediska historického nebyl promarněn, komunistické vedení v Polsku se už nevrátilo ke kolektivizaci zemědělství a plné kontrole nad církví.

4.2 Maďarsko 1956

Pod vedením Chruščova v Sovětském svazu a jeho proti stalinovský projev na 20. sjezdu KSSS v únoru 1956 zaznamenal nový, rozhodující obrat v mocenském boji a vyvolal celosvětové naděje na nezávislou demokratizaci komunistického systému. Na jaře 1956 Rákosiho vedení se ocitává v politické krizi a stranická opozice postupně získává prostor a svobodu slova a tisku. Kritika Rákosiho režimu s Sovětském svazu má za následek velkého vlivu opozice a opětovnému upevňování moci Nagy.

Po výbušné situaci v Polsku, která vyvrcholila v nepokoj poznaňských dělníků, které armáda brutálně potlačila 28. června, si sovětské vedení uvědomovalo v čele s Chruščovem, že nemůžou čelit dvěma intervencím jak v Polsku, tak v bouřlivém Maďarsku. Maďarský premiér Rákosi neumí čelit vzniklé vnitropolitické krizi a na základě rozhodnutí je Rákosi odvolán. Vůdcem komunistické strany Maďarska se stává Ernő Gerő. V Maďarsku se začíná uvolňovat svoboda tisku, řeší se kolektivizace zemědělství, jsou propouštěny političtí vězni.

„Navzdory všem východoevropským opozičním snahám a očekáváním sovětská strana nikdy neměla v úmyslu uvolnit satelitní země ze své závislosti. Američané, respektive Západ, se pak v tomto období navzdory masivní propagandě nehodlali ve skutečnosti angažovat při osvobození východních zemí. Tato léta naopak otevřela ve vztahu Východ-Západ kvalitativně novou etapu, kdy namísto totální konfrontace nastoupila průběžná jednání, jež měla za následek bezprostřední sblížení obou supervelmocí; ve vztahu k východoevropským zemím se to promítlo už v letech 1955 a 1956 v ustanovení takového konsenzu mezi USA a SSSR, na jehož vlastní kodifikaci, tj. uznání evropského

*státu quo de iure, došlo pak až v roce 1975 podepsáním helsinského Závěrečného aktu.*⁴⁷

Od 6. října, kdy byl uspořádán slavnostní manifestační pohřeb László Rajka a jeho druhů, kteří byli v roce 1949 odsouzeni v inscenovaném procesu a poté popraveni, začali probíhat veřejné diskuze, demonstrace zakládají se nové organizace s cílem manifestovat proti komunistickému režimu. Po dobu dalších 10dnů v maďarských vysokých školách se konají schůze, na nichž se stanovují požadavky na revizi maďarsko-sovětských vztahů, odchod sovětských vojsk z Maďarska a zakládá se nezávislá strana z maďarské demokratické mládeže a maďarské strany pracujících.

4.2.1 První protesty

Situace vyvrcholila 22. října, kdy dorazili do Budapešti zprávy z Polska, ve kterém se podařilo Wladyslavu Gomulkovi zabránit v pádu sovětských vojenských sil proti zbořenému obyvatelstvu a vyjednávací formou ujistit o demokratické budoucnosti. *„Budapeští studenti na vysoké škole technické a na počínajících masových shromážděních odpoledne téhož dne formulovali šestnáctibodovou výzvu: požadovali v ní svolání sjezdu Maďarské strany pracujících, jmenování Imre Nagye předsedou vlády, stažení sovětských jednotek, svobodné volby při uplatňování systému více stran, hospodářskou nezávislost a obnovení tradičních národních symbolů a svátků. Na následující den pak svolali demonstraci sympatizantů a polskými reformami. Situace v Budapešti a v dalších velkých městech byla napjatá, což nepřímo pociťovalo i stranické vedení.*⁴⁸ Studenti mimo jiné také žádali přezkoumání maďarsko-sovětských vztahů, reorganizaci maďarského hospodářského života za účasti odborníků. Nezávislé soudy a revizi politických a hospodářských procesů, úplnou svobodu názorů, projevů a tisku, svobodný rozhlas.

⁴⁷ CSABA Békés, JÁNOS M. RAINER, Pál Germuska; *Maďarská revoluce 1956; In: Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4, s. 457.

⁴⁸ CSABA Békés, JÁNOS M. RAINER, Pál Germuska; *Maďarská revoluce 1956; In: Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4, s. 458.

4.2.2 Vypuklo povstání

Dne 23. října nejprve vedené zakázalo a posléze povolilo připravovanou studentskou demonstraci v hlavním městě. V průběhu několika hodin se poklidná demonstrace s podporou ke změnám v Polsku změnila na požadavek maďarské národní nezávislosti a demokracie. Imre Nagy na žádost strany promluvil k veřejnosti, ale jeho projev byl zklamáním pro všechny účastníky demonstrace, nabádal ke klidu a ke střízlivosti.

V osm hodin večer v rozhlase promluvil první tajemník Ernő Gerő. *„Studentské požadavky označil jako nacionalistické, protisovětské a šovinistické, poškozují moc dělnické třídy; manifestaci samu pak za akci nepřátelských živlů. Jeho řeč zapůsobila jako jiskra vhozená do sudu se střelným prachem.“*⁴⁹ V kritickém okamžiku, kdy bylo vše ve varu a kdy lid byl nespokojený, nazval tento lid lůzou. Ještě téhož večera Gerő požádal sovětského velvyslance v Budapešti Andropova se žádostí, aby proti demonstrantům zasáhly sovětské jednotky. V 19 hodin byl vyhlášen všeobecný poplach a do hlavního města bylo povoláno několik pluků. 24. října byl vyhlášen mimořádný stav a zavedla se vojenská správa. Nagy promlouvá v rozhlase a přiklání se k povstalcům. Hovoří o spravedlivém rozhořčení pracujících a vážných chybách minulosti a slíbil obnovení klidu a pořádku a začne jednat o stažení sovětských vojsk ze země. Současně uklidňoval sovětské vedení, které se obávalo porušení soudržnosti socialistického tábora.

Na sovětský nátlak 25. října odstoupil Ernő Gerő a jeho nástupcem se stal János Kádár. Přes zákaz vycházení se sešel obrovský dav lidí před parlamentem, kde příslušníci státní bezpečnosti, začali do demonstrujících lidí střílet.⁵⁰ Masakr zvednul novou vlnu emocí, zejména když dorazily zprávy o obdobných událostí v krajských městech. Stávková vlna přerostla v generální stávkou. Lidé vycházeli do ulic už i z malých měst a vesnic. Obsazovali budovy a zakládají výbory a dělnické rady, rozpadá se státní moc. Na příkaz revolučního výboru byly vytrhány kolejnice směrem k hranicím, aby byl znemožněn nástup sovětských vojsk z Rumunska.

⁴⁹ IRMANOVÁ Eva; *Kádárismus vznik a pád jedné iluze*; KAROLINUM; Praha 1998; s. 23.

⁵⁰ Podle údajů z dat se počet obětí liší, Soudobé dějiny píše o 60- 70 lidí; dějiny Uher a Maďarska uvádí stovky mrtvých obětí; dějiny Maďarska uvádí téměř stovku demonstrantů.

4.2.3 Bod obratu

Změna se projevuje teprve 27. října, kdy vláda včele s Nagy zahajuje jednání s bojovníky za svobodu, kteří už nebyli označováni za kontrarevolucionáře, a začíná se mluvit o národně demokratickém hnutí. 28. října byl v dějinách revoluce roku 1956 bodem obratu. „*Imre Nagy 28. října nařídil klid zbraní, ministr obrany Károly Janza poté jednotkám armády přikázal podporovat revoluční orgány. V průběhu následujících dvou dnů vedení strany a nová vláda přijaly významnou část revolučních požadavků.*“⁵¹

Situace v Maďarsku se stabilizuje a národní hnutí si dává za cíl vytyčení národní nezávislosti, samostatnost, suverenitu a demokracii v zemi, to jsou základní předpoklady pro realizaci socialismu, kterou měla uskutečnit nová vláda. „*Mezi úkoly vlády patřilo i vyřešení mzdových otázek, rodinných přídavků, nejnižších důchodů a bytových problémů. Byl schválen systém dělnických rad a přislíbeny nové formy demokratické samosprávy. Bylo vyhlášeno okamžité všeobecné příměří, k obnově pořádku měla být organizována nová jednotná státní policie; státní bezpečnost - ÁVH - byla zrušena.*“⁵²

4.2.4 Osudové rozhodnutí

Sovětské vedení připisovalo událostem v Maďarsku od začátku velkou důležitost. Nebylo nejmenších pochyb o tom, že za žádných okolností nelze připustit, aby se Maďarsko vymknulo z tábora socialistických zemí. Jen bylo otázkou „do jaké míry a jakého charakteru“ je možné ustoupit vládě Imre Nagye v zájmu toho, aby byla schopna konsolidovat situaci, avšak tak aby výsledkem nebyla ani změna společenského systému v zemi, ani místa, zaujímajícího v sovětském spojeneckém systému.⁵³

⁵¹ CSABA Békés, JÁNOS M. RAINER, Pál Germuska; Maďarská revoluce 1956; In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4 s. 460.

⁵² IRMANOVÁ Eva; *Kádárismus vznik a pád jedné iluze*; Krolinum, Praha 1998; s. 27

⁵³ Srov. IRMANOVÁ Eva; *Kádárismus vznik a pád jedné iluze*; Krolinum, Praha 1998; s. 28.

Zatím co se obnovovali politické strany a rozvíjeli svou činnost, Maďarská komunistická strana ztrácela na významu. Zprávy do Sovětského svazu obsahovaly hlášení o rozkládajícím se vedení Komunistické strany. Z obavy odklonu Maďarska od Východního boku, přimělo Chruščov jednat.

Chruščov ve svém vystoupení na zasedání prezidia pak jednoznačně prohlásil, že dosavadní hodnocení situace v Maďarsku je potřeba změnit: ... jednotky z Maďarska a Budapešti nestáhneme, iniciativně vystoupíme v zájmu obnovení pořádku v Maďarsku. Kdybychom se z Maďarska stáhli, povzbudili bychom tak americké, anglické a francouzské imperialisty. Ti by si to vykládali jako naší slabost a mohli by přejít do útoku. Stažením bychom demonstrovali slabost našich pozic. V prezidiu ÚV jsme povstání prodiskutovali a došli k tomu, že bychom se dopustili neodpustitelné chyby, kdybychom zůstali neutrální a nepomohli maďarské dělnické třídě v jejím boji proti kontrarevoluci. Byl to historický okamžik. Museli jsme učinit zásadní rozhodnutí: poslat zpět naše jednotky do města a porazit povstání, nebo čekat, až se vnitřní síly osvobodí a zdolají kontrarevoluci? Jestliže kontrarevoluce dočasně zvítězí a setká se z úspěchem a NATO zapustí kořeny uprostřed socialistického tábora, bude to znamenat vážné ohrožení pro Československo, Jugoslávii a Rumunsko, nemluvě o samostatném Sovětském svazu.⁵⁴

Celá maďarská armáda byla považována za potencionálního nepřítele. V Maďarsku začali rozmisťovat sovětské jednotky, pod kontrolu byly všechny strategické body, jako jsou letiště, železnice a důležité silnice.

4.2.5 Vypovězení Varšavské smlouvy

Na počátku listopadu hýbá Maďarskem požadavek vypovězení Varšavské smlouvy. Pohyby sovětských ozbrojených jednotek neustává, naopak 29. až 30. října dochází k dalším zvyšování počtů jednotek a jejich rozmisťování. Povstalci kladli důraz na to, aby sovětské jednotky opustily Budapešť a stáhly se z celé země. *„Vystoupení Maďarska z Varšavské smlouvy a neutralitu země vyhlásil premiér Nagy*

⁵⁴ Srov. Tamtéž s. 30 - 31.

1. listopadu večer, okamžitě poté, co se mu opět nedostalo žádného vysvětlení o pohybu sovětských jednotek a o jejich bojové pohotovosti.“⁵⁵ Současně maďarští povstalci nepřestávají naléhat o stažení vojsk z území Maďarska.

Ze Sovětského svazu byla vyslána delegace s generálem armády Malininem, který byl první náměstkem náčelníka generálního štábu sovětské armády. Generál Malinin měl za úkol vyjednat stahování jednotek, které mělo být zahájeno 12. listopadu a celá operace měla být ukončena 31. ledna 1957. Zároveň sovětská strana oznámila, že další sovětské jednotky nepřekročí hranice státu. To všechno byla ale jenom hra. Armádní generál Malinin dobře věděl, že 4. listopadu dojde k útoku.⁵⁶

4.2.6 Útok zahájen

4. listopadu v 4 hodiny ráno, začal generální útok sovětských oddílů na Budapešť. Povstalci za svobodu nemělo proti zdrcující převaze žádnou šanci. Maďarská armáda měla za úkol zůstat v kasárnách i přesto že Nagy věděl, že sovětské jednotky zaútočí i mimo Budapešť. Nagy již v ranních hodinách přijal azyl na jugoslávském vyslanectví.

V naivním očekávání pomoci ze západu se mnoho mladých Maďarů pustilo do zoufalého odporu. Naděje byly posíleny zavádějícími komentáři amerického vysílání radia Svobodná Evropa. Rozhlas vysílal Nagyovo prohlášení adresované generálnímu tajemníku OSN o pomoc a žádal o neutralitu Maďarska.

Americké stanovisko bylo jasné, Spojené státy si v žádném případě nehodlaly zkomplikovat vztahy se Sovětským svazem a riskovat celosvětovou katastrofu, jak svou pasivitu zdůvodňovaly.⁵⁷ Povstalecké boje proti nadvládě Sovětského svazu bez účasti armády trvaly 6 dlouhých dní, kdy bylo násilně potlačeno.

⁵⁵ IRMANOVÁ Eva; *Kádárismus vznik a pád jedné iluze*; Krolinum, Praha 1998; s. 34.

⁵⁶ Srov. Tamtéž ... s. 35.

⁵⁷ Srov. Tamtéž ... s. 36.

Následujících dnech byly ozbrojené síly maďarských povstalců podstatě zlikvidovány a moc v zemi předána takzvané revoluční dělnicko-rolnické vládě vedené Jánosem Kádárem, která zahájila „konsolidaci“ země.⁵⁸

4.3 Reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku

Reformní hnutí, které od června 1956 probíhalo v Polsku, a zejména protikomunistická revoluce téhož roku v Maďarsku silně ovlivňovaly situaci v Československu, jež jako klín od sebe oddělovalo obě země. Pro další vývoj v Evropě byly poměry v Československé republice neobyčejně důležité: pokud by i zde propuklo masové demokratické hnutí, existovala by mnohem větší naděje na úspěch povstalců v Maďarsku stejně tak i v Polsku. To si nejen uvědomovala emigrace, vyvíjející činnost v západních státech, stejně jako rozšířené a neorganizované skupiny demokraticky smýšlejících občanů žijících ve vlasti, ale také představitelé komunistické moci.⁵⁹

4.3.1 Mobilizace

Komunistická strana Československa od samotného počátku věnovala těmto událostem mimořádnou pozornost, s využitím veškerých prostředků, které měli k dispozici. Již polovině října 1956 jednalo politické byro ÚV KSČ o situaci v Maďarsku. Byl dokonce vznesen návrh, aby se po linii MV se Sovětským svazem konzultovalo, zda do Maďarska vyslat dobrovolný oddíl.⁶⁰ Následně byli zmobilizováni čeští a slovenští vojáci v záloze. Armádní sestavu doplňovala vojska

⁵⁸ Srov. BÍLEK, Jiří, PILÁT, Vladimír: Bezprostřední reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4. s. 509.

⁵⁹ Srov. Pernes, Jiří: Ohlas maďarské revoluce roku 1956 v československé veřejnosti. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4. s. 508.

⁶⁰ Srov. Bílek, Jiří a kol.: *Vojenská a další opatření Československa v době povstání v Maďarsku na podzim 1956 1. díl*, Historický ústav Armády ČR, Praha 1993. str. 19.

ministerstva vnitra včetně úderných a přepadových skupin, schopných rychlého a účinného zásahu nejen na hranicích, ale také v nitrozemí.

Skutečnost, že maďarská armáda nepodpořila komunistický režim a část přešla na stranu povstalců, bylo vyšetřováno a prověřováno mnoho vojáků a důstojníků.

Ideologický nápor antireformátorů v Československu se soustředil zvláště na oblast zemědělství, kde soukromé hospodařící zemědělci zůstávali v podstatě jedinou větší a homogenní sociální skupinou „cizí *socialismu*“ a tudíž představující pro režim potenciální nebezpečí.⁶¹

Vzhledem k tomu, že Maďarsko bylo považováno za spojenecký stát, neměla připravený ani plán na zajištění hranic. V tom to případě armádní generálové improvizovat. Narychlo zpracovaný plán dne 25. října byl schválen k zabezpečení slovensko-maďarských hranic. Povolané jednotky měly teritoriální působnost na hranicích Slovenska a Maďarska.

Podle sovětského hodnocení nebyly v Maďarsku schopné komunistické věrné síly sami zvládnout, proto bylo rozhodnut zejména v Budapešti nutný zásah sovětských sil.

4.3.2 Odplata

Opatření, která se provedla v souvislosti s maďarským povstáním 1956, nasvědčuje tomu, že šlo o první koordinaci postupu ozbrojených sil v rámci Varšavské smlouvy, která v té době existovala necelý rok a půl. Československo a Rumunsko měly na svých hranicích s Maďarskem vybudovat obranu a tak je uzavřít, aby sovětská vojska mohla likvidovat povstání s vyloučením možnosti ústupu povstaleckých vojsk na území jiného státu. Povstalecké síly se ocitly *de facto* v obklíčení.⁶² Situace se pak c roce 1968 zcela otočila, když se maďarská armáda podílela se sovětskou armádou na invazi do Československa.

⁶¹ Srov. BÍLEK, Jiří, PILÁT, Vladimír: Bezprostřední reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4. s. 504.

⁶² Srov. BÍLEK, Jiří, PILÁT, Vladimír: Bezprostřední reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4. s. 508.

5 Praktická část bakalářské práce

Výzkumné šetření

Technikou výzkumného šetření se rozumí konkrétní způsob sběru dat. V empirickém výzkumu k získání dat se používají běžné metody, jako je například testy, biomedicínská a fyzikální měření, dotazníky, rozhovory, ohnisková skupina, pozorování a sběr sekundárních dat.⁶³ Samostatné vedení rozhovoru s respondenty má svá pravidla. Správný a zodpovědný rozhovor spočívá v osvojení správné metodiky. Rozhovory by měly být vedeny a zpracovány na základě metody narativního interview. Získané informace z úst s respondenty, kteří žili v době, o které se výzkumník zabývá, přinesou nový náhled. Výzkumník se zajímá o názory, zkušenosti pro zkoumané téma.

Pro praktickou část bakalářské práce je zvolen rozhovor, který je veden a zpracován na základě metody narativního interview. Rozhovory probíhají tváří v tvář, pomocí telefonu nebo po internetu. V této bakalářské práci je kladen důraz na rozhovor v tváří v tvář, jelikož tazající si může všimnout i neverbální komunikace. Dalším důvodem je charakteristika respondenta, pana Bohuslava Tomše, kterému je 96 let a použití přímého rozhovoru má pro něj nejméně komunikačních bariér.

Cíl výzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce je propojení osobité reflexe na historické události po druhé světové válce, konkrétně na znárodnění, kolektivizaci a události povstání v Maďarsku 1956, s textem vzpomínek aktéra a provázání s fakty událostí. Výsledkem této práce je vytvoření základních informací, které budou dostupné i široké veřejnosti a které budou nápomocny k pochopení popisovaných historických událostí, a to jak prostřednictvím faktických údajů, tak subjektivních pocitů přímého účastníka událostí.

⁶³ <http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/metodysberdat.htm> 25. 4. 2019

5.1 Kvalitativní část

5.1.1 Metodika výzkumu

Výzkumné šetření subjektu proběhlo v dlouhodobém cyklu 3 let. Ve výzkumu byla zvolena metoda narativního interview a metody oral history. Byl zvolen rozhovor pomocí průběžného vyprávění a vzpomínání aktéra. Tyto rozhovory zajistily, pro tazatele zajímavá témata k vypracování bakalářské práce. Kvalitativní výzkum se uvádí v zachycené slovní podobě a tazatel si všímá významu určitých slov. Tázající se snaží proniknout do situací, aby mohl lépe definovat konkrétní případ. Konverzace představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat.⁶⁴

Nedílnou součástí rozhovorů je i sběr autentických dokumentů o pamětníkovi. Jedná se zejména o dokumenty osobní či soukromé povahy, které výzkumníkovi respondent poskytne. Např. fotografie jsou důležité dokumenty provázející život respondenta, nad kterými si velmi dobře vzpomene na události. Rozhovor je podložen a doplněn veřejně získanými dokumenty a napsanými vzpomínkami respondenta.

Rozhovory byly zaznamenávány pomocí diktafonu a následně přepsány do písemné podoby. Rozhovory probíhaly v příjemném soukromém prostředí, v bytě aktéra. Nejprve se rozhovořil sám aktér o svých osobních zkušenostech a doplňující otázky byly kladeny až v průběhu rozhovoru. Vlastní otázky využitě v praktické části byly vytvořeny na základě předchozích rozhovorů, které rámec praktické části formulovaly, společně s teoretickou znalostí zpracovávané problematiky tazatele. Finální otázky korespondovaly s hlavními doménami výzkumu.

Během zpracovávání kvalitativních dat bylo stanoveno 6 domén. Výsledky jsou zaznamenány v jednotlivých kapitolách praktické části. První doménou se stává znárodnění, dále udávám kolektivizaci, následuje Maďarské povstání a další součástí výzkumu vyzdvihují problematiku moci, subjektivní vnímání aktéra v okolnostech a způsoby adaptace ve vypjatých situacích.

⁶⁴ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. s. 175.

5.1.2 Stručný životopis

Rozhovor probíhal s panem Bohuslavem Tomešem. Bohuslav Tomeš se narodil 29. června 1923 v domku č. p. 4 v Radostovicích. Narodil se do rolnické rodiny, jako třetí syn z pěti dětí Marii Tomešové, rozené Vilímkové a Josefu Tomešovi. Rodina žila v dřevěné chalupě o jedné místnosti. Hlavním zdrojem obživy bylo pěstování hospodářských rostlin a chov domácího dobytka. Jeho radostné a bezstarostné dětství bylo vyplněno pracemi v rodinném hospodářství. Do začátku druhé světové války vstupoval jako 16 letý mladík a po ukončení války vystoupil jako 22 letý dospělý muž.

Roku 1944, válka byla v plné síle. Německá armáda po porážce u Stalingradu ustupovala. Začali dělat obranu. Pásmo od Bratislavy přes Rakousko až do Maďarska. Začalo se s budováním zákopů a jiných zábran. Na tyto práce Němci používali zajatce, Židi, židovky nakonec povolali na tyto práce celé ročníky 1921, 1922, 1923, které zbyli doma.⁶⁵ Bohuslav Tomeš, který je ročník 23, byl nasazen na pomocné práce v Rakousku. Nucené práce spočívaly v odklizení trosk po náletech německou armádou, pracoval dvanáct hodin denně šest dnů v týdnu. Sám na vlastní kůži zažil bombardování.

Když už si Bohuslav myslel, že je po válce a po všem, jen radost z novu nalezené Československé republiky, bylo zapotřebí v první řadě vybudovat ochranu republiky s armádou v čele. Prezident E. Beneš povolal dva ročníky 1921 a 1923, takže i Bohuslava. Bohuslav narukoval do kasáren v Novém městě n. Metují, po přísaze co by svobodník byl poslán do Broumova k úkolu hlídat hranice a jezdit jako strážní doprovod při odsunu Německých rodin z pohraničí.

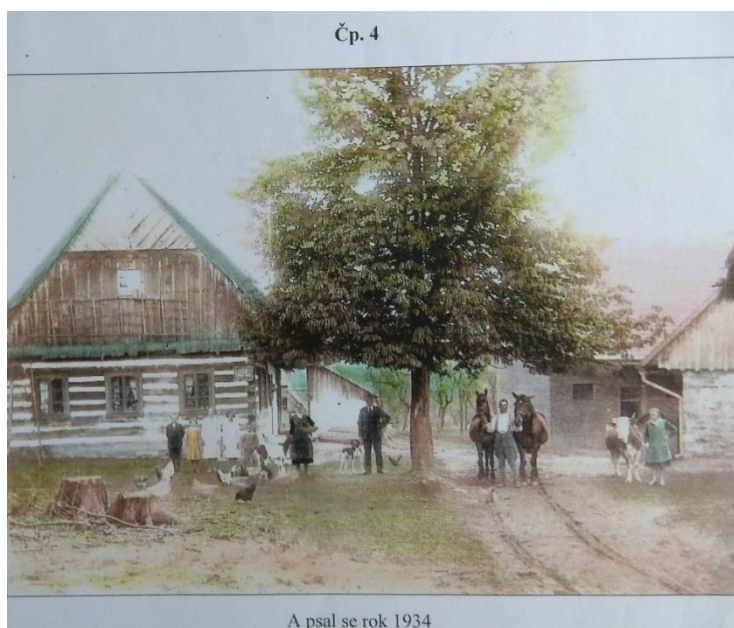
Roku 1950 se oženil s Marií Zemanovou a společně převzali hospodaření na statku v Radostovicích č. p. 4. Měli spolu dva syny, první se narodil v prosinci roku 1952 a druhý na jaře roku 1957. Vše co následovalo v 50. letech minulého století, ovlivnilo nejen rodinu Tomešových, ale také vesnici Radostovice ve které žili, ale také celý český národ do současnosti.

⁶⁵ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, Osobní archiv autorky BP.

Obr. 1 Fotografie Bohuslava Tomeše

Obr. 2 Rodný dům Bohuslava Tomeše v obci Radostovice č. p. 4

5.2 Výsledky rozhovoru

5.2.1 Doména „znárodnění“ v období po druhé světové válce s návaznosti na osobní dojmy respondenta

Právním základem konfiskace movitého a nemovitého majetku na našem území po druhé světové válce jsou dekrety prezidenta republiky, které zasahovaly do majetkových poměrů nejen osob německé a maďarské národnosti, ale všech osob, které byly označeny za „zrádce a kolaboranty“ nebo za „osoby státně nespolehlivé.“⁶⁶

Na základě rukopisu pana Bohuslava Tomeše můžeme nahlédnout do subjektivního vědomí soukromého zemědělce, ve kterém se tyto dekrety zásadně dotkly na jeho politickém vnímání tehdejšího Československa. Dříve prohlašované sliby o podnikání a demokracii byly nahrazeny diktaturou moci. Pan Tomeš se stal očitým svědkem toho, jak jedna diktatura nahrazuje jinou. „*Já tomu ze začátku nevěřil, věděl jsem, že se komunisti chtějí chopit moci, ale pořád, jsem doufal, že zvítězí zdravý rozum. Rusko vyhrálo válku, nám říkali a Stalin byl oslavován. Bylo nám slíbeno, že bude republika a že bude vládnout lid. Občané dali na sliby tím, že volili KSČ.*“⁶⁷

Jedním z cílů komunisté strany bylo zřízení lidových milicí, které také měli za úkol obsadit a hlídat znárodněné továrny. Rodiny továrníků a velkostatkářů se

⁶⁶ Srov. BENEŠ, Edvard. *Benešovy dekrety*. Praha: Adonai, 2002. Konkrétně šlo o dekrety:

- dekret č. 5/1945 Sb. z 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů;
- dekret č. 27/1945 Sb. z 11. 7. 1945 o jednotném řízení vnitřního osídlení;
- dekret č. 28/1945 Sb. z 20. července 1945 o osídlení zemědělské půdy Němců, Maďarů a jiných nepřátel státu českými, slovenskými a jinými slovanskými zemědělci;
- dekret č. 12/1945 Sb. z 21. července 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa;
 - dekret č. 108/1945 Sb. z 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a o Fondech národní obnovy;
- nepřátelského majetku se ještě dotýkají dva další dva dekrety, dekret č. 81/1945 Sb. z 25. září 1945 o některých opatřeních v oboru spolkovém a dekret č. 124/1945 Sb. o některých opatřeních ve věcech knihovních z 27. října 1945

⁶⁷ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 66. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

museli vystěhovat bez nároků na jakýkoliv majetek. Tento okamžik komentuje slovy: „Následovalo obsazení továren dělnickou milicí a stěhováním rodin továrníků i do žalářů. Továrníci i živnostníci byli prohlášeni za boháče, a že jsou státu nebezpeční. Bylo s nimi krutě zacházeno. Bylo jim vše zabaveno, budovy zestátněny a vystěhovány. Vzpomínám si, že hrabě Kinský z Kostelce nad Orlicí, chodil prý celý rok v kožichu, který mu zůstal. Bydlel potom na faře. Budovy zámku sloužily jako skladiště různých věcí.“⁶⁸

V pamětech na téma znárodnění také upozorňuje pan Tomeš na jednu událost, která se mu přihodila v nemocnici, ve které ležel s pánem, který byl velký komunista a začal se chlubit: „že, když zabírali továrníkům peníze, zlato a zlaté předměty, na noc je zamykali do místnosti na výboru. Přes noc si je nechávali přemístit k sobě. Tím, věci kradli národu a jedinci komunistů bohatli.“⁶⁹ V autentickém rozhovoru se pamětník rozpomíná o další událost, která se mu po létech pádu socialismu, přihodila v nevinném rozhovoru na myslivecké chatě, kdy se rozpovídal jeden účastník srazu. Bohuslav ji zachoval ve své paměti takto: „Vyprávěl, že když tam do statku přišli, za účelem vystěhování majitelů, oba starší lidé se oběsili. Šli pak do vedlejšího statku a našli tam taký oba oběšené majitelé. Když jsem se ho zeptal proč? Odpověděl, že mu slíbili zvýšení důchodu, ale nesplnili nic.“⁷⁰ Řada rodin přišla ze dne na den o všechno a postupem času si veřejně znárodnění nikdo nedovolil zpochybnit.

Pan Tomeš bezprostředně po druhé světové válce byl povolán do vojenské služby za účelem hlídání hranic na Broumovsku a konfiskování především majetku německého obyvatelstva. Zážitky spojené s procesem vystěhování německého obyvatelstva vysvětluje slovy: „V té době jsem musel na vojnu, já tomu říkám vojna, ale bylo to povolání rozkaz na obranu Československa. Byl jsem povolán do Broumova k 6. rotě, rota byla ubytována v klášteře. Měla za úkol hlídat hranice a vojenské věci, které tam poražená armáda zanechala. Rota mala také zvláštní úkol, prezident vydal ty dekrety na odsun Němců z naší republiky. Z toho to důvodu z Meziměstí u Broumova

⁶⁸ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 47. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

⁶⁹ Tamtéž s. 46.

⁷⁰ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 69. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

*byli odváženi každých 14 dní občané německé národnosti do západní a východní zóny v Německu. Naši vojáci drželi stráž a s transportem jezdili jako doprovod.*⁷¹ Přesnější vzpomínky na události na Broumovsku popisuje také ve svých pamětech na stránkách 37-38⁷² a porovnáním není odchýlení od tématu tak patrné.

Znárodnění mělo velmi zásadní vliv na změnu celého československého národa. Zásadně změnilo ekonomickou situaci ve státě. Došlo k násilnému narušení změny psychologické myšlení od soukromých podnikatelů přes zaměstnance bez jakéhokoliv nároku na odpověď. Obrovské dopady znárodnění na dlouhou dobu přerušili komunikaci, myšlení lidí a oslabilo vazby generací. Znárodnění se dotklo i Bohuslava Tomeše, kdy si uvědomoval pocit úzkosti nad bezvýchodní politické i sociální situace.

5.2.2 Doména „kolektivizace“ zemědělství v období 1956 - 1957 s uvědoměním situace pana Tomeše

Ekonomická situace způsobená znárodněním po druhé světové válce měla zásadní negativní dopad na města i na vesnice. Podobně devastující důsledky s nedozírnými následky pro život na vesnici měla i následná kolektivizace. Ta zasáhla do způsobu života tehdejší doby na venkově a ovlivnila její strukturu až do současnosti.

Kolektivizace venkova, která ve svých hlavních fázích probíhala v Československu na konci 40. a během 50. let 20. století, podnítila jednu z nejrozsáhlejších sociálních změn ve společnosti někdejšího společného státu Čechů a Slováků.

Jednalo se o rozsáhlý proces, který rozvrátil celou sociální vrstvu – soukromé rolnictvo tvořící důležitý pilíř tehdejší společnosti. Kolektivizace měla velký dopad i na život ostatních obyvatel venkova, neboť narušila tradiční sociální vazby a kulturní zvyklosti. Komentujme to i pan Bohuslav v pamětech slovy: „*Hned po*

⁷¹ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 67. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁷² Viz. Příloha 2.

*nastoupení socialismu nastalo hromadné vylidňování vesnic a trvá doposud.*⁷³ V rámci tohoto procesu byli soukromí zemědělci nuceni převádět svůj majetek do jednotných zemědělských družstev, měnit časem prověřený způsob hospodaření a také způsob života vlastních rodin. Ti neoblomnější přitom byli různým způsobem ze strany totalitní moci perzekvováni. Celý proces kolektivizace má na svědomí tisíce zničených životů a lidských tragédií. Navíc mnohde podnítil i neblahé změny v krajině a celkovém rázu českého a moravského venkova. Kolektivizace venkova je významnou historickou kapitolou éry komunismu.⁷⁴

Proměny způsobu hospodaření a jejich tradiční hodnoty venkovského zemědělského života, líčí v rozhovoru i pan Bohuslav. Ten jako malý kluk, začal pracovat ve chlěvě a na polích s celou rodinou, aby se uživili. *„Bylo nás pět dětí a museli jsme si pomáhat, měli jsme velké hospodářství, měli jsme 15 hektarů polností, dva koně a osm krav a každou středu jsem měl volno ve škole a museli jsme pomáhat doma na statku.*“⁷⁵ Hospodaření prosperovalo až do druhé světové války, kdy bylo donuceno zásobovat potravinami tehdejší říši.

Ukončení druhé světové války a důsledky velkého sucha 1947 se vesnice proměnili v prach a hospodáři museli vybijet svůj dobytek. Toto velké sucho a nedostatek potravin na celém území Československa a následnou sovětskou pomoc v roce 1947, využily komunisté, kdy zinscenovali politický převrat „kolektivizaci“.

Na začátky kolektivizace vzpomíná pan Tomeš s velkou vážností. Straničtí soudruzi, chodili přesvědčovat na vesnice soukromé rolníky, aby zanechali svá hospodářství a vstoupili do začínajících jednotných zemědělských družstev. Ale přesvědčování neprobíhalo hladce, proč taky? *„Lidé na vesnici byli spjati s přírodou, a proto nechtěli do začínajícího družstva. Některé rodiny na vesnici hospodařili několik generací, i když to byla na poli těžká práce, hlavně ruční, ale měli svobodu v podnikání.*“⁷⁶

⁷³ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 69. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁷⁴ <https://www.ustrcr.cz/uvod/kolektivizace-venkova-v-ceskoslovensku/> 27. 4. 2019.

⁷⁵ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 66. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁷⁶ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 49. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

Další krok k likvidaci sedláků, kteří měli větší hospodářství, byly povinné dodávky, které byly stanoveny dle výměry půdy a postupně byly namířeny právě proti nim. Předepsané dávky se každý rok zvyšovaly, proto pro jejich splnění bylo pro mnoho rolníků nutné se omezit na úkor vlastní spotřeby. Kolektivizace se prokazatelně dotkla i rodiny Tomešových. Přesnější povinné dodávky představuje ve svých pamětech takto: „*To bylo obilí všeho druhu, mléko, vejce, maso. Dodávky byly odstupňovány podle hektarů. Od 10ha byly tak velké, že v mnoha případech je nemohli rolníci splnit.*“⁷⁷ V rozhovoru, který je zaznamenán v současnosti vidíme, že si již respondent Bohuslav méně pamatuje a vzpomíná jen na neurčité povinné dodávky, které popisuje tím to způsobem: „*To ano, každý sedlák měl stanoveny, co musí odevzdat z vypěstování a z dobytka, přesně si nepamatuju co vše, ale bylo to určitě obilí a sádlo.*“⁷⁸ Rodina Tomešových hospodařila s 15ha půdy. I přes všechny znepříjemňování okolnostmi setrvali v soukromém hospodaření skoro nejdéle z vesnice Radostovice. „*My jsme byli poslední, kdo se vzdal. Pamatuji si jak, má žena brečela.*“⁷⁹ Tento velmi citelný zásah měl za následek pozici podřízeného jedince, který už nemá chuť dál budovat to, v co svůj život věřil. Kolektivizace nebyla založena na reálné potřebě zemědělské reformy, ale na ideologicko-politickém základě, který se kladl za úkol likvidaci rolníků jako nositelů tradic a silných hodnot. Tento obraz likvidace lidské hodnoty dokládá respondent v rozhovoru: „*Co jsem mohl dělat? Nešlo jinak než se podřít a poslouchat.*“⁸⁰

Ani s vytvářením JZD na vesnicích roku 1957 neprobíhalo vše podle plánů. Při zakládání byli většinou dosazováni lidé, kteří zemědělství nerozuměli nebo nikdy v zemědělství nepracovali. Byla to špatná rozhodnutí tehdejší vlády. Tento poznatek je zachycen v rozhovoru s respondentem se slovy: „*Vzpomínám si jak můj strýček Fr. Vilímek, jezdil do Čáslavské továrny a vyprávěl jak jistý Sekyra dělník z továrny, by vyslán dělat předsedu družstva v Křivicích a vyptával se jaký je rozdíl*

⁷⁷ Tamtéž s. 50.

⁷⁸ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 68. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁷⁹ Tamtéž s. 68.

⁸⁰ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 66. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

*mezi žitem, pšenicí, ječmenem a ovsem. Vůbec nevěděl o zemědělství ani trochu.*⁸¹ Pro ty, kteří celý život zasvětili práci na poli, byly tyto okolnosti zdržující.

Kolektivizace měla také za následek mnoha předčasných úmrtí, kdy se sedláci nemohli s radikálním řešením vyrovnat. Mnoho lidí začalo pít, ale také umírali přímo ve svém rodišti. Příkládám už jednou ocitovaný výtažek z rozhovoru respondenta, kdy zobrazuje zážitek takto: *„Vyprávěl, že když tam do statku přišli, za účelem vystěhování majitelů, oba starší lidé se oběsili. Šli pak do vedlejšího statku a našli tam taký oba oběšené majitelé. Když jsem se ho zeptal proč? Odpověděl, že mu slíbili zvýšení důchodu, ale nesplnili nic.*⁸² Lidé se nemohli smířit, že jsou označováni jako třídní nepřátelé, vesničtí boháči či kulaci a uvědomovali si následky, které je čekají, když nepodlehnout. Nevybíravým způsobem, někdy až násilnickým nátlakem, byli donuceni opustit svá obydlí. V pamětech pan Tomeš uvádí: *„... do družstva jít nechtěli, bylo zakročeno tak, že jim byl zabaven majetek, propadl státu a byli vystěhováni. Byli označeni za nepřátelé, byli označeni, že jsou kulaci a posláni na práce převážně do uranových dolů.*⁸³ V Radostovicích se tento případ stal rodině Františka Vašaty, který byl přinucen se vystěhovat a jejich veškerý majetek propadl státu.

Kolektivizace neměla nejenom vliv na způsob zemědělské výroby, tedy i na ekonomickou část politiky, ale dalekosáhle ovlivnila další aspekty života lidí na venkově. Zejména změnila kulturu v obci, ale také celkový způsob společenského života. Lidé i z Radostovic přestali chodit do kostela v nedalekém Ličně, a i když si to neuvědomili, změnilo veškerý dosavadní kulturněnáboženský proces. Rodina Tomešových do kostela nepřestala chodit a byli potrestáni, tím že jejich syn se nedostal na vysokou školu. *„Vím, že byli lidé, kteří pomlouvali, třeba že chodíme do kostela a pak se to s námi táhlo až do 1989.*⁸⁴

Při studiu dopadů kolektivizace je patrná snaha starou nepotřebnou původní vesnici vidět ve všem zlém a pod vlivem komunismu stavět venkov do pozice oběti.

⁸¹ Tamtéž s. 69.

⁸² Tamtéž s. 69.

⁸³ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 48. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

⁸⁴ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 69. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

Je důležité zmínit, že většina iniciativy přicházela shora a tyto organizované kampaně a akce rozrušovaly tradiční život rolníků a braly jim veškerou iniciativu.⁸⁵

Obrovské zásahy můžeme vidět i v ekosystému, půda byla vystavena velké proměny a zaměřena na výnosnost. Dříve byla hospodářská stavení uspořádána bezprostředně u obytné části usedlostí. Socializace obce oddělila hospodářské objekty od obytných. Hospodaření se pojmenovalo JZD. Zásahy kolektivizace nejsou vyřešené ani do současnosti. Bohuslavu Tomešovi se vrátila půda v beznadějném stavu, ze kterého se již nevzpamatoval a se zármutkem dodává: „*Se smutkem jsem koukal, jak je půda špatně obhospodařená.*“⁸⁶ V textech jsou použité návaznosti na Kroniku Radostovic, které byla zapůjčena ze Státního okresního archivu v Rychnově nad Kněžnou. (Příloha č. 3)

5.2.3 Doména „Maďarské povstání“ roku 1956 s přímým prožitím pana Tomeše

V celém východním bloku po druhé světové válce se nepodařilo obnovit hospodářskou a ekonomickou stabilitu, Všechny státy včetně Polska Československa a Maďarska se potýkali hlubokou krizí zapříčiněnou suchem roku 1947. Dále se ukázalo, že nastartovaný politický a ekonomický směr vedený Sovětským svazem, je neudržitelný. Sociální a politická reforma dělníků se nedokázala, na začátku 50. let, radikálně transformovat, jak bylo slibováno. „*Protože tyto sliby a reálné naděje lidí na hospodářskou problematiku a na růst životní úrovně, které byly hlavními stimuly podpory nové moci, se nenaplnil, rostla nespokojenost a postupně i odpor obyvatelstva proti vládnoucí garnituře. Postupně nebyly účinné ani politické motivy, jimiž se nová moc snažila získat oporu v dělnických masách. Tak, jak se uzavírala před příchodem nových lidí, jak rostl byrokratismus a represe, které se obracely i proti dělníkům, mizely jejich iluze o této moci.*“⁸⁷ K tomu se přidal špatný provoz národního hospodářství, který se nedokázal vyrovnat s nedostatkem surovin

⁸⁵ Srov. KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*, str. 66-68.

⁸⁶ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 69. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁸⁷ KOHOUT, Pavel, LOUŽEK, Marek, ed. *Maďarské povstání 1956: padesát let poté: [sborník textů]*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. s. 127.

a energií. Jako dalším katalyzátorem byly dlouhé a vleklé politické procesy na celém území východního bloku.

V letech 1953 – 1956 docházelo v Československu k pozvolnému zlepšování hospodářské a sociální situace. Velice často se věnovala pozornost k uklidnění veřejnosti. Komunistický režim v Československu roku 1956 nebyl v krizi. Proto se Češi stavěli k otázce povstání v říjnu v Polsku a v Maďarsku na stranu Varšavské smlouvy, to dokládají i částečně paměti pana Tomeše: *„Naše armáda byla ve Varšavském paktu a tak se účastnila v této události.“*⁸⁸

Sám pan Tomeš se stává účastníkem vojenského potlačení povstání v Maďarsku, kdy začíná slovy: *„Ještě jednou jsem oblékl vojenskou uniformu a to na podzim roku 1956.“*⁸⁹ Pamětník v rozhovoru prozrazuje veškeré dojmy při příjezdu armádního auta přímo na pole, kde s celou rodinou sklízeli řepu. *„...najednou přijelo auto, vystoupili vojáci a řekli, že si mě potřebují, že jsem vyvolený, že mě povolali znova do zbraně, dostal jsem povolávací rozkaz a že musím pomáhat Rusákům.“*⁹⁰ Do dnešního dne neví, proč byl povolán, myslí si, že si zřejmě spletli jméno. Na tuto otázku jen krčí rameny: *„Nevím, holka, jak jsem mohl být vybrán, nikdy jsem nebyl v žádné organizaci a ani jsem na to neměl čas.“*⁹¹ Bohuslav opouští svou rodinu, ženu a rodiče a na druhý den odjíždí do Žamberka na velitelství. *„Bylo mi hrozně, nechával jsem doma svou těhotnou ženu, i s malým čtyřletým synem, se svým otcem a mamkou.“*⁹² Přesvědčování o skvělé budoucnosti pokračovalo i momentem, kdy Bohuslavovi řekli, aby se nebál o své hospodářství, že se o vše postarají: *„Pamatuju si, jak mě přesvědčovali, že řepu udělají za nás za rodinu národní výbor, že to bude o hodně lepší, než co jsme dělali do teď.“*⁹³

Ze Žamberka Bohuslava čekala cesta s malou skupinkou záložáků na vojenských autech na Slovensko do Malacek. Tam je nechali přespat a na druhý den

⁸⁸ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 42. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

⁸⁹ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 41. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

⁹⁰ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 70. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁹¹ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 70. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

je ustrojili do uniforem a dali zbraně. „*Já jsem dostal pistoli r. 9mm.*“⁹⁴ Při odpovědích pociťoval osobitou úzkost ze sama sebe: „*...nevěděl jsem, co se mnou bude, proč to tak je, proč zrovna já.*“⁹⁵ Na Slovensku v Malackách měli jen přednášky nezbytné k propagandě sovětské armády, s vysvětlením o nutnosti bojovat po boku armády. Další den již utvořený pluk přemístili do Komárna a na hranice s Maďarskem. Organizace byla velmi špatně organizovaná. Vojáci byli politicky přezkoumáváni, někteří málo spolehliví byli odveleni na Šumavu a někteří lépe spolehliví byli posláni přímo k Budapešti. Podle dokumentů z Historického ústavu Armády České republiky, ani sami velitelé nevěděli jak se zachovat v takových situacích.

Mezi slovenským a maďarským národem panovalo přátelství a proto slovenský národ tajně pomáhal maďarským povstalcům uprchnout přes hranice do Rakouska. Slovenský pohraniční národ věděl, že čeští vojáci byli pozváni na obranu proti maďarským povstalcům a čeští vojáci měli jako za zrádce. Jednání velitelů s vojáky Bohuslav popisuje: „*Někteří zůstali na hranicích s Maďarskem, ale tam je nikdo neměl rád, protože Slováci byli více méně rodinou s Maďarskem, a Slováci soucítili s Maďarskem, a jelikož jsme i kamarádi se Slovenskem, nebyli někteří lidé vhodní chránit hranice a byli přemístěni na Šumavu a jiní byli přivezeni, Slováci Maďary tajně podporovali a snažili se jim pomoci.*“⁹⁶

Pan Tomeš byl odvelen přímo do lesíka Duna-Ipoly Nemzeti Park u Budapešti, kde spali ve stanech. Podzim byl u konce a ve stanech byla neuvěřitelná zima. Každý den se pamětník bál o svůj život. Tento děsivý zážitek vystihuje: „*Pamatuju jak každý den ve 4 hodiny ráno, vyjeli 3 tanky povstalců z lesa a my jsme věděli, že se chtějí dostat za hranice na rakouskou stranu, každý den ráno, jsem měla srce v krku a nemohl jsem dýchat, jak jsme se bál o svůj život, a jen jsem přemýšlel, jestli to už chtějí projet a postřílet nás anebo se vrátí zpátky do lesa.*“⁹⁷ Tu to událost popisuje i ve svých pamětech, tento celý zážitek se respondentovi vryl do paměti. Povstalci se chtěli dostat přes hranice. Měli také málo munice a tak brakovali sklady.

⁹⁴ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 42. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

⁹⁵ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 70. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁹⁶ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 71. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

⁹⁷ Tamtéž.

„Vzpomínám si, jak jsme hlídali muniční sklad a přišli povstalci s vedením nějaké velké urostlé ženy a postříleli maďarskou armádu a vzali si munici.“⁹⁸

V Budapešti se odehrávali boje za svobodu, až do lesíka se ozývala střelba a byly za noci vidět i vypálené hořící střely. Bohuslav v takových chvílích myslel jen na rodinu a přemítal si myšlenku, co kdyby bylo, kdyby se už nevrátil domů. Podle výpovědi, nemohli ani psát dopisy domů. Jeho pocity byly umocněny obrazem řeky Dunaje po ránu: *„...viděl jsem nejvíc mrtvých lidí v životě, po ránu uklízeli ruské vojáky hned a maďarské tam nechávali, ty se pak házeli do Dunaje, viděl jsem smrt v Dunaji, viděl jsem, jak plavali zastřelení anebo oběšené vzhůru nohama v Dunaji.“⁹⁹* Tato situace je popisována i v Pamětech pana Bohuslava Tomeše: *„Celé noci i ve dne byla slyšet střelba i z dále. Při denních pochůzkách jsme viděli mrtvá těla Maďarů. Ruští vojáci byli odklizeni. 25. listopadu na sv. Kateřinu, začali Rusové střílet na nedaleký asi 3 až 5 km vzdálený les. Byli tam povstalci. Měli tam navozenou slámu ze stohů a les hořel. Po této operaci Rusů, povstalci přestali útočit a vzdali se.“¹⁰⁰* Povstali, jak už i Bohuslav věděl, bránili jen svou svobodu, kterou i on soucítil s celým Maďarskem, ale věděl, že: *„Situace byla hodně vážná, jen jsem věděl, že se nesmím přidat ani na jednu stranu.“* Musel zachovat chladnou hlavu, aby si zachránil svůj život.

Sovětská armáda podle skutečnosti zaútočila 4. listopadu na Budapešť. Boje pokračovaly až dokonce listopadu, kdy *„povstalci přestali útočit a vzdali se. Tak se naše armáda mohla stáhnout z Maďarska do Malacek.“¹⁰¹* Bohuslav si vždy vzpomene, že se vrátil domu na sv. Kateřinu, která má svátek 25. listopadu.

Tato událost ovlivnila, ne-li znemožnila komunikaci na dlouhou dobu mezi kulturami. Nedá se stanovit závěr, *co kdyby*. Neustálým proměňám času se ani různé kultury nemohly potkat, natož spolu vést dialog. Neobjasněná komunikace se protáhla až do roku 1968, kdy nás podobně jako v Maďarsku začala okupovat sovětská armáda a s nástupem tzv. normalizačního režimu vstoupila i Lidově demokratická armáda z Maďarské lidové republiky. Bohuslav Tomeš vnímá událost

⁹⁸ Tamtéž s. 71.

⁹⁹ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 72. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

¹⁰⁰ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 42. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

¹⁰¹ Tamtéž s. 43.

jako přepážku ve svém životě. Jeho vnímání sebe sama je podníceno pocitem strachu a bezmocnosti se vzepřít.

Na této doméně můžeme poukázat na nerozvinutí dialogu a komunikace, která panovala. Rozvinutím rozhovoru by pomohl nalézt společné cesty k druhým, často odlišným lidem. Jejím cílem by mohlo být, porozumění odlišného názoru v co nejsrozumitelnějších souvislostech. Důležité je také zmínit, že různé kultury si vytvářejí různou skutečnost.¹⁰²

5.2.4 Doména „moci“ podle pana Tomeše v životních proměnách

Navazující zkoumání v této části bakalářské práce je fenomén moci. Určitě mluvíme o jednom z nejdůležitějších hlavních pojmů veškerého sociálněteoretického i politickoteoretického myšlení.

Politické myšlení je především uvažování o moci a jejich souvislostech. To znamená, že všechny disciplíny zabývající se socializací či politikou se v nějakém ohledu dotýkají problematiky moci: ať jde o politickou vědu či politickou teorii, jako analytickou disciplínu, která popisuje a vysvětluje politické fenomény.¹⁰³ Schopnost prosadit svou vůli případně i proti všem je v sociálním vztahu velmi důležitou zručnost.

Moc představuje vztahy ve formě touhy, která umožňuje, že jedni působí na druhé a že jedni druhé ovládají v širokém významu toho slova. V rozhovoru s panem Tomešem se dostáváme i k otázce působení tlaku ze strany jeho rodiny. V této souvislosti se Bohuslav vyjadřuje následující způsobem: *„Bylo nás pět dětí a museli jsme si pomáhat, měli jsme velké hospodářství, měli jsme 15 hektarů polností a každou středu jsem měl volno ve škole a museli jsme pomáhat doma na statku“*¹⁰⁴ Moc se projevuje ze strany sociálních norem, ty pak reprezentují zejména rodinu, vůči které se jedinec cítí vázán a zodpovědný.

¹⁰² Srov. MURPHY, Robert Francis. Úvod do kulturní a sociální antropologie. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 32.

¹⁰³ Srov. ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Praha: Portál, 2000. s. 23.

¹⁰⁴ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 66. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

Důležité je působení moci v konverzaci jeden na druhého pomocí řady praktik, odehrávajících se jako nástroj uchopení mocenského postavení. V této práci moc souvisí s ovládním, s donucováním i se silou. Dalším aktem ve smyslu zprostředkování moci, je vliv místních komunistů na společnost či jedince, jehož je pan Tomeš součástí. V rámci kolektivizace se začalo proměňovat hierarchické uspořádání místního společenství. Stále většího vlivu a tudíž i moci nabývali místní komunističtí předáci, kteří vyvíjeli sílící nátlak na rolníky, aby vstoupili do družstev. Moc souvisí s donucováním i se silou, v tomto případě dochází k výraznému stupňování moci. Pan Tomeš vzpomíná: *„Měli za úkol přesvědčovat, aby se vzdali všeho soukromého a šli do družstva.“*¹⁰⁵

Riziko moci je uplatňované překračující jak hranic státních, tak i překračujících hranic násilí a strachu. Na tuto úvahu navazuje i Arendtová, která ke vnímání moci dodává: *„Když o někom říkáme, že ‚má moc‘, ve skutečnosti poukazujeme na to, že je zmocněn, aby jednal jménem určitého množství lidí. V okamžiku, kdy se skupina, od které moc pocházela především (potestas in populo, bez lidí nebo bez skupiny neexistuje žádná moc), rozpadá, jeho moc se také vytrácí.“*¹⁰⁶

Rázně stupňující se intenzitě moci, která byla doprovázena násilím, vytvářela nesmírnou atmosféru strachu, která se následně projevovala z výšnou loajalitou k moci. To se projevilo i v případě pana Tomeše, při jeho ochotě participovat na intervenci Československé armády v Maďarsku. Pod dojmem strachu vnímal požadavky autorit jako nezpochybnitelný imperativ: *„...a musíme povstání potlačit.“*¹⁰⁷ Moc vstupuje do celé události povstání v Maďarsku. Otázkou je, do jaké míry může moc ovlivnit kolektiv. Ve zkoumané problematice povstání v Maďarsku není uplatnění moci a strachu ojedinělou událostí Sovětského svazu. Touha po moci vychází z potřeby seberealizace v sociálním životě či iniciativu podřízenosti. V Maďarském povstání, si uvědomovali podřízenost vůči Sovětskému svazu a chtěli

¹⁰⁵ Dosud nepublikované Paměti pana Bohuslava Tomeše, s. 49. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 2.

¹⁰⁶ ARENDTOVÁ, Hannah. *O násilí*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1995 s. 34.

¹⁰⁷ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 70. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

mít svobodu, bez strachu. Pod diktaturou v Maďarsku jednotlivci trpěli a páchali se na nich zločiny. A tehdy se vzbouřili proti tyranii a násilné moci Sovětského svazu.

Měli bychom si uvědomit pozici Sovětského svazu, ten si musel upevnit svou pozici moci ve Východním bloku. Nemohl si dovolit vzbouření v Polsku a následně v Maďarsku. Uvědomovali si, že jako klín mezi těmito zeměmi je Československo, které si uvědomovalo vážnost situace. Potlačení povstání armádou bylo jedinou možnou cestou k upevnění moci a tyranie. Následně Československo bylo v taženo do událostí přímo netýkajících se země. Nelze říci, že všichni Rusové potlačili krvavě povstání v Maďarsku. Je prokázáno, že do armády bylo vtaženo mnoho národností.

V tomto imperativu moci generující poslušnost jedince vůči kolektivu, se však dostával do rozporu s jeho kulturní, lidskou i osobní identitou. To vidíme na příkladu Bohuslava kdy, zprostředkovává své pocity, které mu probíhají hlavou, na rozkaz střílet do lidí: *„Tento pocit, není k vysvětlení, jsem myslivec, nikdy jsem nestřelil zvíře bez nějaké příčiny, a mít v ruce pistoli, se kterou můžeš zabít člověka, a hlavně se to od tebe žádá, je nepopsatelný, měl jsem strach o sebe o svůj život i strach co to vše znamená. Za války jsem věděl kdo je nepřítel, ale tady jsem si nebyl jistý, věděl jsem, že to co se děje je špatně.“*¹⁰⁸

V každém lidském společenství bývá moc obvykle spojena s politickým myšlením, které úzce souvisí s jeho řízením a upevňování moci. Bohuslav Tomeš cítí moc v podobě organizované instituce, která dává svému držiteli neomezenou moc vládnout pomocí násilí a tyranie.

5.2.5 Doména subjektivní prožívání pana Tomeše v období kulturních změn mezi lety 1956 a 1957 (kategorie: pocity, postoje, hodnoty)

Prožívání je možné charakterizovat jako vnitřní život člověka. Tento vnitřní život není přímo přístupný lidem. Navenek se projevuje v chování, není to ale výraz celého prožívání. Zahrnuje všechny vnitřní, subjektivní psychické procesy a stavy

¹⁰⁸ Rozhovor s panem Tomešem dne 10. 1. 2019. s. 71. Osobní archiv autorky BP. Viz příloha 1.

(např. pocity, postoje, hodnoty). Vnímání prožívání můžeme rozdělit na vědomé a nevědomé.

Výsledkem pozorování při rozhovoru vyplynuly velmi důležité faktory týkající se prožívání respondenta. Mezi tyto faktory zařazujeme faktor pocitů, faktor postoje a faktor hodnoty.

5.2.5.1 Kategorie pocity

Některé pocity člověk vnímá jako obtížně pojmenované emoce či myšlenky v běžném lidském životě. Jedinec ve svém racionálním cítění, pociťuje mnoho negativních velmi stresujících pocitů, jako je na příklad svědomí, strach, úzkost či vnitřní nesouhlas. Tyto pocity jsou umocněny nesmazatelnými obrazy týkající se smrti s prožitky stání tváří v tvář proti tankům nebo smrt v Dunaji, kdy plavali mrtvý lidé po řece. Konkrétně tyto negativní pocity vykreslil slovy a souslovími: *„bylo mi hrozně; nevěděl jsem, co se mnou bude, proč je to tak, proč zrovna já; měl jsem strach, byla mi zima, měl jsem srdce až v krku, nemohl jsem dýchat, hodně jsem se bál, strašně jsem se bál smrti.“* Na tyto emoce mají velmi zásadní vliv události, které se bezprostředně odehrávaly u jedince samého.

Pozitivní pocity jsou zesíleny znovu nabytým lidstvím a štěstím, které Bohuslav při návratu domů, popisuje slovy: *„byl jsem moc rád, že jsem doma.“* Hned vzápětí cítí respondent nespravedlnost vůči sobě i rodině a cítí se podveden společností, která mu slíbila pomoc: *„byl jsem strašně naštvaný, národní výbor se o mou ženu vůbec nepostaral.“*

Z výpovědích respondenta je patrné, že velká část pocitů, vztažená ke kulturním událostem mezi lety 1956 a 1957 byla negativních a vázaných na situace, kterým sám nerozuměl, což bylo dáno využitím moci a rozkazů (viz doména 4) oproti téměř zanedbatelnému vysvětlování aktuální situace i očekávání do budoucna. Příkladem tohoto tvrzení je: *„Za války jsem věděl, kdo je nepřítel, ale tady jsem si nebyl jistý.“*

5.2.5.2 Kategorie postoje

Postoje jsou soustavy pozitivního nebo negativního hodnocení s emocionálním cítěním a tendencí jednání vůči společenským objektům a subjektům. Jedinec má vzhledem k něčemu postoj a zaujímá hodnotící stanovisko. Postoje jsou vyjádřeny pocity, které vidíme i respondenta Bohuslava Tomeše, kdy vyjadřuje hodnotící kritéria takto: „...*Válka byla hodně zlá, to bylo hodně špatný pro lidský život...*“ Dále pak jeho negativní postoj ke komunismu, kdy uvádí: „...*nemám rád komunisty, nesnáším je; to co udělali, bylo neodpuštělné; do smrti je budu nenávidět; nepodepsal jsem KSČ, vůbec mě to nemrzelo.*“ Postoje k zabíjení v průběhu jeho nasazení v Maďarském povstání se slovy: „...*nikdy jsem nezabil ani zvíře bez nějaké příčiny; věděl jsem, že co se děje, je špatně.*“ A v závěru i jeho postoje k ideje kolektivizace, kdy vyjadřuje: „...*kolektivizace byla špatná; s ničím jsem nesouhlasil, nešlo jinak, než se podřít a poslouchat; neměl jsem na výběr; přijal jsem situaci.*“

5.2.5.3 Kategorie hodnoty

Hodnotou se vyjadřuje např. svoboda, štěstí, zdraví, moudrost a další, které vyjadřují obecný smysl života. Pomocí obecných hodnot vyvstává smysl žití a smysl naplnění v životě. Hodnoty představují jednu z nejzákladnějších složek kultury, které umocňují systém sociální osobnosti.

V hodnotové sféře u pana Tomeše zaznamenané především jeho zaměření na rodinu, život, zdraví, pomoc a poslušnost, která se od něj vyžadovala od dětského věku. Jeho sociální identita představuje kontrolu nad životní úrovní a vyjadřuje smysl jednání: „...*bylo samozřejmé pomáhat; bylo pro mě důležité, aby bylo postaráno o manželku a o rodinu; byl jsem rád, že jsem živý a zdravý; poslouchal jsem celý život; bylo pro mě důležité zachovat si zdraví život a rozum; jsem rád za život; děkuji Pánu Bohu za život.*“

5.2.6 Doména způsoby adaptace přímého účastníka na kulturní změny mezi lety 1956 a 1957

Přizpůsobovací mechanismy člověka je možné rozdělit na všeobecné a speciální. Všeobecné se poté ještě specifikují na agresi a její podoby nebo únik. Speciální přizpůsobovací mechanismy pak dělí, podle Rudolfa Kohoutka, na aktivní a pasivní, přičemž aktivní jsou definovány jako upoutávání pozornosti, identifikace, substituce, racionalizace a projekce a pasivní jako izolace, negativismus, regrese, represe, fantazie.

Agresi je možné charakterizovat jako aktivní reakci na náročné životní situace, která rychle redukuje vzniklou psychickou tenzi. Agrese může být přiměřená nebo nepřiměřená, specifická, diferencovaně vyjádřená, přesně zaměřená, nebo nespecifická, nediferencovaná, "slepá". Specifická agrese předpokládá jistou dávku pocitu vlastní důstojnosti a síly.

Únik je způsobem redukce psychické tenze v náročných životních situacích (zejména na cizím teritoriu). Formy úniku pozoruji ve výpovědích pana Tomeše, při jeho odjezdu do Maďarska: „...koukal jsem do přírody a nepřipouštěl jsem si, co bude následovat.“ Jako únik neboli obranu proti kolektivizaci, kterou způsobila propaganda ze strany Sovětského svazu a vědomí nátlaku spojený s rozkazem opět způsobenou Sovětským svazem, v lesíku u Budapešti čeští vojáci vtipkovali: „Pamatuju si, že jsme si dělali srandu ze sovětské armády, dělali jsme si z vojáků randu.“ V přímě souvislosti na kolektivizaci je patrný ústup jako únik z náročné životní situaci: „Jak se mi mohlo žít? Přijali jsme situaci, která byla.“

Techniky, které podle svého vyjádření využíval pan Bohuslav Tomeš pro svou adaptaci na kulturní změny mezi lety 1956, a 1957 vycházejí především z jeho hodnotového nastavení, které je popsáno v doméně 5, kde dominantní roli hraje rodina, život, zdraví, pomoc a poslušnost. Z všeobecných mechanismů adaptace využíval spíše únik než agresi, a to v podobě selektivní interakce, především v situaci, kterou popisuje v rozhovoru v rámci Maďarského povstání: „Situace byla hodně vážná, jen jsem věděl, že se nesmím přidat ani na jednu stranu.“

6 Závěr

V bakalářské práci je ukázáno, na vymezené události po druhé světové válce zejména znárodnění, kolektivizace a Maďarské povstání, které dalekosáhle ovlivnilo aspekty života nejen přímého účastníka, ale i široké populace v rozmezí let 1948-1957. V průběhu této práce jsme si postupně uvědomovali nemalý význam událostí, které pronikly k narušení pospolitosti jak na venkově, tak i ve městech či v mezinárodním vztahu. Jak vyplývá částečně z této práce, mezinárodní vztahy byly narušené na velmi dlouhou dobu, směřují do roku 1968 a dále. Tyto skutečnosti byly rovněž porovnány s doloženými historickými prameny i vlastní interpretací pana Bohuslava Tomeše, zemědělce z malé vesnice ve Východních Čechách. Ve výpovědích i v pamětech, je patrné, že i přes všechna utrpení od znárodnění, přes kolektivizaci až do okamžiku kdy se vrací jako voják, který byl povolán k potlačení národního povstání v Maďarsku, na svůj život nezanevřel, i když se musel velmi těžce a s vnitřním nesouhlasem podvolit.

V této práci jsem si zvolila dva hlavní cíle. První cíl v teoretické části, znamená historické události po druhé světové válce, které jsem si stanovila a v následujícím cíli se zaměřuji na téma transkulturní reflexi komunikace a dialogu, jejích význam a tušenou důstojnost člověka při zvolených historických událostí. Poukazuji také na jednotlivé faktory, které formují vnitřní strukturu subjektivních a objektivních pocitů účastníka těchto událostí. Skutečné pocity analyzuji v situacích, jako jsou například moc, nátlak, solidarita, pojmání lidskosti, život.

V teoretické části se soustřeďuji na ucelenou teorii znárodnění a kolektivizace. Znárodnění ve výše zmiňovaných dekretů mělo zásadní vliv na ekonomickou situaci ve státě. Kolektivizace se stala rozsáhlým procesem na venkově, kdy tento drastický proces vymýtil soukromé vlastnictví půdy i majetku, která byla násilně převedena do jednotlivých zemědělských družstev. Zlikvidování sedláků jakožto jedné z důležitých sociálních vrstev obyvatelstva je spojeno i s nespočetným množstvím vykonturovaných soudních procesů.

Za klíčovou oblast se snažím poukázat na důvody povstání v Maďarsku 1956. Mezníkem se stal XX. sjezd KSSS. Tato událost nejprve ovlivnila volněji smýšlené politické dění v Polsku a následně, jako řetězec vyvolalo povstání v maďarské

Budapešti a okolí. Věnujeme se i souboji mezi politickými rivaly Imreho Nagye a Matyase Rákosiho. Podle Varšavské smlouvy, tehdejší Československo muselo reagovat na povstání, především k povolání vojáků ze zálohy. I přes vnitřní nesouhlas vojáků, byly odvezeni na hranice mezi Slovenskem a Maďarskem, někteří byli zavlčeni přímo k maďarské Budapešti. Celé Maďarské povstání bylo velmi krvavě potlačeno a byl nastolen socialismus ve východním bloku.

V praktické části čtenáře blíže seznamuji se šesti vytipovanými doménami, které se silně promítli do pohledu vnímání pana Bohuslava Tomeše. Celá praktická část je postavena na narativním rozhovoru, kdy respondent je ponechán, aby volně vyprávěl na témata určené výzkumníkem. Člověk se stává ústředním aktérem sociální konstrukce kultury, který používá řeč jako svůj specifický a nejúčinnější nástroj kulturního přenosu. Na základě duševní schopnosti člověka se vytvářejí symbolické struktury kultury. Kulturu tudíž můžeme do jisté míry rozumět jako prodlouženou formu řeči. Každé slovo je uměleckým dílem a naše vnímání a uchopení světa, skutečnosti, je doslova organizováno symbolickými a významovými systémy kultury. Parakletická struktura sociální reality je utvářena na základě více nebo méně tušeného a vědomého postavení se na stranu oběti společenského jednání. Tento modus v sobě obsahuje strukturální mechanismus obhajoby obviňovaného beránka a vede k faktickému jednání proti konsenzu davu ve jménu následování obhajoby slabého, chudého, odlišného a jiného.¹⁰⁹ Vidíme to u rozhovoru s respondentem Bohuslavem, který vnitřně nesouhlasí s politickým nátlakem umocněným pomocí strachu a postaví se na stranu role obětního beránka, který se podřizuje systému nastolené diktatury.

K dosažení druhého cíle jsem si stanovila dva dílčí cíle, transkulturní reflexe komunikace a dialogu a pomocí druhého dílčího cíle stanovuji kulturní jevy a prvky v lidské důstojnosti. V prvním dílčím cíli upozorňuji na Transkulturní komunikaci, která má zásadní význam v situacích, kdy hrozí etnický či kulturní střed. Úzké přeshinky vedoucí k vzájemnému porozumění, tolerancí, respektu a empatii jsou často

¹⁰⁹ Srov. BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s. 26-29.

křivolaké, nebezpečné.¹¹⁰ Vedení dialogu je možné tam, kde se setkávají odlišné kultury, různé národy, rasy, etnicity, náboženství, myšlení s jinými kulturami. Právě transkulturní reflexe umožňuje do jisté míry identifikovat se s vlastní kulturou a zároveň sdílet obhajobu ze strany ostatních kultur. Pokud chceme číst v dějinách mezi lety 1948 – 1957 v Československu, musíme zcela odmítnout etnické kritéria těchto událostí. V období znárodnění, kolektivizace a především v Maďarském povstání je potřeba se identifikovat jak s pachateli, tak i s oběťmi a smířit se s faktem krutého zacházení na úrovni etnicity maďarské, ruské či československé i s jedinečnou důstojností člověka. Transkulturní porozumění můžeme realizovat, jen tehdy, když jsou všechny zúčastněné strany vzájemně respektovány. Pravda může být odhalena pouze v dialogu, nikoliv bráněna a priori.¹¹¹

Ve druhém dílčím cíli se pokusím přiblížit k proniknutí lidské důstojnosti v kulturní reflexi a zodpovědět metafyzickou otázku „Co je člověk?“ V myšlení západního člověka je hluboce zakořeněné vědomí, že důstojnost lidského jedince je něco jiného než jeho cena. Cena odpovídá schopnostem, výkonu, inteligencí jedince a jako taková je vázána dimenzí lidské individuality. Důstojnost je daná, není zaměnitelná za nic jiného.¹¹² Podle Kanta, má základ v tom, že člověk je cílem sám v sobě. Právě na základě univerzality lidské důstojnosti se vytváří pole rovnosti všech a současně s ní konstituuje sounáležitosti v principu bratrstva, jako jsme to viděli v této práci, kdy Bohuslav vysvětluje bratrstvo slovenského národa s maďarským.

Právě skutečnost nezměrného množství odlišností mezi lidmi a kulturami, které vytvářejí, před nás staví zásadní otázku, co mají lidé konstitutivně společného? Nebo dokonce, existuje zde nějaký princip rovnosti lidí? Všechny měřitelné hodnoty jsou tak odlišné, že v nich princip rovnosti a předpoklad jednoty hledat nelze. Na základě čeho obhájit princip rovnosti lidských jedinců, který je předpokladem konsenzu a tolerance? V západní společnosti v posledních desetiletí se stále více

¹¹⁰ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. s. 11.

¹¹¹ Srov. SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. s. 55.

¹¹² Srov. BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s. 148.

dostává do popředí metodologický princip kulturní a sociální antropologie nazvaný *kulturní relativismus*. Podle tohoto principu, jestliže chceme porozumět nějaké kultuře, je třeba jí nahlížet v původním kontextu a chránit jí před aplikováním měřítek vlastní kultury. Každou kulturu či jedince je potřeba pochopit zevnitř.¹¹³ Právě v této nejasnosti týkající se otázky kulturního relativizmu a otázky co je člověk, přestalo fungovat porozumění důstojnosti člověka v lidském přesvědčení jak v kolektivizaci, tak i v národním povstání v Maďarsku. Z hlediska jedince v této práci vyplynulo, že člověk jako jedinec se stává jen článkem činů jiných lidí. Vše je umocněno ovládním druhých za pomoci strachu, nátlaku i moci. Život jedince se dostává do role podřadné či druhotné. Události vnímá jako devastující způsob pokoření samotného lidství a důstojnosti. Jeho vnitřní svědomí se dostává do rozporu s objektivním vlivem nátlaku. Na úkor své sebekontroly a tolerance si uvědomuje odpovědnost k sobě, k rodině, i k zemi, ale také k náboženskému cítění. Charakter subjektivních změn života pana Bohuslava Tomeše můžeme vidět v řadě negativních i pozitivních emocí. Pozorujeme emoce pozitivní, jako jsou na příklad radost ze života, naděje v podobě rodiny či jen vtipkování. Pozorujeme hlavně negativní pocity, jako jsou například strach ze smrti, úzkost či vnitřní nesouhlas. Jen jeho odpuštění a přizpůsobení se nátlaku, umožňuje pokračování ve své práci. Proměna charakteru života a zvyků se promítá negativně i na chování celé rodiny i národa.

Tato práce se dotýká ucelenému souhrnu událostí v rozmezí několika let a je propojena s autentickými výpověďmi účastníka událostí a pamětmi pana Bohuslava Tomeše, jenž je psal již před 10lety. Tato práce by mohla být inspirací k dalším možnostem nových analýz a biografického rozhovoru a porovnání dějin v literatuře s autentickým výkladem.

¹¹³ BURDA, František, HOJDA Jan, KARLOVÁ Jana, SOKOL Jan, SOKOLÍČKOVÁ Zdeňka. *Člověk jako východisko dialogu kultur*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013. s. 39-40.

7 Seznam použité literatury

- [1] ARENDOVÁ, Hannah. *O násilí*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1995, 78 s. ISBN 80-238-0467-7.
- [2] BENEŠ, Edvard. *Benešovy dekrety*. Praha: Adonai, 2002. ISBN 80-86500-77-2.
- [3] BÍLEK, Jiří, ed. *Vojenská a další opatření Československa v době povstání v Maďarsku na podzim 1956: Sborník dokumentů*. Praha: Historický ústav Armády ČR, 1993.
- [4] BÍLEK, Jiří, PILÁT, Vladimír: Bezprostřední reakce československých politických a vojenských orgánů na povstání v Maďarsku . In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4
- [5] BLAŽEK, Petr a Michal KUBÁLEK, ed. *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a střeoevropské souvislosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2008. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-226-7.
- [6] BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : studie, seznamy a dokumenty*. V Praze: Pulchra, 2010. Testis. ISBN 978-80-213-2033-8.
- [7] BŘEZINA, Vladimír. *Závěrečná fáze kolektivizace zemědělství v Československu 1957-1960*. Brno: Stilus, 2009. ISBN 978-80-87122-04-4.
- [8] BURDA, František, HOJDA Jan, KARLOVÁ Jana, SOKOL Jan, SOKOLÍČKOVÁ Zdeňka. *Člověk jako východisko dialogu kultur*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013. Studia transculturalia. ISBN 978-80-7405-315-3.
- [9] BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5.
- [10] CIHLÁŘ, Jiří. *Vesnice severovýchodních Čech v období kolektivizace 1948-1960*. Praha: Národní zemědělské muzeum, s.p.o., 2016. ISBN 978-80-86874-73-9.
- [11] CSABA Békés, JÁNOS M. Rainer, PÁL Germuska; Maďarská revoluce 1956; In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4.
- [12] DAVIES, Norman. *Polsko: dějiny národa ve středu Evropy*. Praha: Prostor, 2003. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-083-4.

- [13] DAVIES, Norman. *Heart of Europe: the past in Poland's present*. New ed. New York: Oxford University Press, 2001. ISBN isbn0-19-280126-0.
- [14] Doc. JUDr. PLÍVA, Stanislav CSc. *Soubor znárodňovacích předpisů vydaných v letech 1945 – 1951*. Ostrava: Montanex, 1990. ISBN 80-85300-11-7.
- [15] GIRARD, René. *Obětní beránek*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-255-3.
- [16] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [17] IRMANOVÁ, Eva. *Kádárismus: vznik a pád jedné iluze*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-436-5.
- [18] JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-48-9.
- [19] JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7021-902-7.
- [20] JECH, Karel. *Probuzená vesnice: k dějinám revoluce na našem venkově v letech 1945-1948*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963.
- [21] JUNĚCOVÁ, Jiřina a Jana PŠENIČKOVÁ. *Zemědělské družstevnictví: kolektivizace zemědělství - vznik JZD 1948-1949*. Praha: Státní ústřední archiv, 1995. Edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu v Praze. ISBN 80-85475-23-5.
- [22] KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti (1948-1960)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012. Česká společnost po roce 1945. ISBN 978-80-7285-155-3.
- [23] KAPLAN, Karel. *Znárodnění a socialismus*. Praha: Práce, 1968. Kroniky práce a bojů, sv. 37.
- [24] KOHOUT, Pavel, LOUŽEK, Marek, ed. *Maďarské povstání 1956: padesát let poté : [sborník textů]*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. Ekonomika, právo, politika. ISBN 978-80-86547-62-6.
- [25] KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2002. 544 stran. ISBN 80-214-2203-3.
- [26] LENDVAI, Paul. *Tisíc let maďarského národa*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0856-X.

- [27] LHOTA, Václav. *Znárodnění v Československu: 1945-1948*. Praha: Svoboda, 1987. ISSN znárodněnívčeskoslovensku:1945-1948.
- [28] MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-25-3.
- [29] NĚMEČEK, Josef [RGCR]. *Osudy Sedláků Na Pardubicku Po Roce 1948: Akce StB Kulak*. 1. vydání. Luže: Josef Němeček, 2015.
- [30] PACZKOWSKI, Andrzej. *Půl století dějin Polska 1939-1989*. Přeložil Petruška ŠUSTROVÁ. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0737-7. ISSN půlstoletídějinpolska1939-1989.
- [31] PERNES, Jiří: Ohlas maďarské revoluce roku 1956 v československé veřejnosti. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1996, č. 4.
- [32] ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-461-3.
- [33] SCHMIDL, Erwin A., ed. *Die Ungarnkrise 1956 und Österreich*. Wien: Böhlau, 2003. ISBN 3-205-77009-9.
- [34] SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1.
- [35] *Soubor znárodnovacích předpisů vydaných v letech 1945-1951*. Ostrava: Montanex, [1985]. ISBN 80-85300-11-7. ISSN souborznárodnovacíchpředpisůvydanýchvletech1945-1951.
- [36] LITVÁN, György, János M. BAK a Lyman Howard LEGTERS. *The Hungarian Revolution of 1956: reform, revolt, and repression, 1953-1963*. New York: Longman, 1996. ISBN 0582215048.
- [37] VYKOUKAL, Jiří, Bohuslav LITERA a Miroslav TEJCHMAN. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, 2000. Historická řada. ISBN 80-85983-82-6. ISSN východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989.
- [38] VYKOUKAL, Jiří. Polský rok 1956 jako masový sociální jev. In: *Soudobé dějiny*, roč. III/1997, č. 4.

8 Přílohy

8.1 Příloha č. 1 – Seznam otázek a odpovědí

1. Jak se cítíš?

Joo holka, už to není ono, bolejí mě záda a motám se, už jsem hodně starý a unavený, mám radost, že jsem se dožil takového dlouhého věku a vidím, jak se mění svět, kterému už nerozumím a vidím, jak se rozrůstá moje rodina a jak si pomáháte.

2. Vzpomínáš rád? Na co nejraději?

To budu vzpomínat dlouho :-)) už mi to tak nemyslí, holka. Vzpomínám hodně na mládí, na rodiče, co jsem v životě vše prožil, však jsem psal ty paměti, co máš. Bylo nás pět dětí a museli jsme si pomáhat, měli jsme velké hospodářství, měli jsme 15 hektarů polností, dva koně a osm krav a každou středu jsme měli, jako děti, volno ve škole a museli jsme pomáhat doma na statku a hlavně válka byla hodně zlá, to bylo hodně špatný pro lidský život, za války jako ročník 23 jsem musel do Rakouska.

3. Co cítíš, když řeknu slovo komunismus?

Nemám rád komunisty, nesnáším je, vždy mi udělali ze života zlo, válka skončila a skončila dobře, zvítězili jsme, to bylo uzavřené, ale to co provedli komunisty mě i ostatním je neodpuštělné. Po válce 1948 začalo znárodnění a bylo otázkou času, kdy to přijde k nám do vsi. Pak jsem musel jet do Maďarska kvůli Rusům, přijedu domů a za nedlouho mi seberou veškeré hospodaření, vše na čem jsme se nadřeli. Do smrti je nenávidím.

4. Jak jsi vnímal období počátku znárodnění a kolektivizaci?

Kolektivizace byla špatná, sebrali nám, co se dalo, řekli, že to tak bude lepší, říkali, že bude líp, že všichni budou mít všechno a dostatek, nechtěl jsem nic měnit, dařilo se nám. Co jsem mohl dělat? Nešlo jinak než se podřít a poslouchat. Když si to tak vezmu, poslouchal jsem celý život, poslouchal jsem ve válce, poslouchal jsem při znárodnění, poslouchal jsem v Maďarsku, poslouchal jsem při kolektivizaci, ani při jedné situaci jsem neměl moc na výběr, abych si uchoval čistý rozum a život a přesto jsem s ničím nesouhlasil.

5. Znárodnění komunisty?

Já tomu ze začátku nevěřil, věděl jsem, že se komunisti chtějí chopit moci, ale pořád, jsem doufal, že zvítězí zdravý rozum. Rusko vyhrálo válku, nám říkali a Stalin byl oslavován. Bylo nám slíbeno, že bude republika a že bude vládnout lid. Občané dali na sliby tím, že volili KSČ.

6. Jak jsi vnímal znárodnění hned po válce?

V té době jsem musel na vojnu, já tomu říkám vojna, ale bylo to povolání rozkaz na obranu Československa. Byl jsem povolán do Broumova k 6. rotě, rota byla ubytována v klášteře. Měla za úkol hlídat hranice a vojenské věci, které tam poražená armáda zanechala. Rota měla také zvláštní úkol, prezident vydal ty dekrety na odsun Němců z naší republiky. Z toho to důvodu z Meziměstí u Broumova byli odvázeni každých 14 dní občané Německé národnosti do západní a východní zóny v Německu. Naši vojáci drželi stráž a s transportem jezdili jako doprovod. Šušovalo se mezi námi, že jeden vlak s Němci nedošel.

7. Co sis o tom myslel?

Vůbec nevím, jestli to byla pravda nebo ne, jsou to dohady. Báli jsme se o tom mluvit, ještě po tolika letech po válce se vedou o takových věcech velké debaty na obou stranách.

8. Co jste všechno pěstovali a chovali?

Měli jsme 15 hektaru půdy, dva koně, osm krav a pěstovali jsme obilí a to pšenici, oves a ječmen. Taky jsme pěstovali krmnou řepu pro dobytek a drůbež a cukrovou řepu, která se prodávala do cukrovaru v Českém Meziříčí a toho jsme měli řepné řízky a melasu.

9. To vůbec nevím co to je řepné řízky a melasa?

Suchá vymačkaná nastrouhaná řepa, to jsou ty řízky, ty pro cukrovar není potřeba a sedláci si je brali na zimu dobytí. A melasa je odpad z výroby cukru, mělo to černou barvu a to si sedláci taky brali a míchali to vše dohromady. Řepné řízky s plevami a zalívali to melasou a dávali to do tepla.

10. Kolik bylo sedláků v Radostovicích?

Velkých sedláků po druhé světové válce bylo šest, Vilímkovi, Brandejsovi, Goldsteinovi, Vilímkovi ze straně, Janečkovi a my. My jsme byli poslední, kdo se vzdal. Pamatuji si jak, má žena brečela.

11. Prý jste měli povinné dávky státu?

To ano, každý sedlák měl stanovenou, co musí odevzdat z vypěstování a z dobytka, přesně si nepamatuji co vše, ale bylo to určitě obilí a sádlo.

12. Jak se ti žilo po znárodnění a kolektivizaci?

Jak se mi mohlo žít? Přijali jsme situaci, která byla, začali jsme pracovat v JZD v Ličně, pracovali jsme na polích, které mám, kdysi patřili a měli jsme z toho jen plat. Využívali jsme naše koně a naše traktory, které kdysi patřili nám a teď byli všech. Náš veškerý dobytek zůstával u nás, ale postupem času se vybudovali velké kravíny a tak se vše přestěhovalo tam.

13. Jak ses cítil?

Ztratil jsem vůli něco budovat a žít jen tak. Z vojny si nesu zranění ramene a nikdo se už neptal, jestli mě to bolí a zapomnělo se, od kdy to zranění mám, jen jsem byl označen za nepřítele dělnické práce a simulantem

14. A jak se zakládali JZD?

Lidé, kteří měli půdu a budovy, jim bylo vše odebráno a byli označeni za boháče a nepřítele socialismu. Byli zbavení všeho majetku a vystěhováni, vše se zestátnilo. U nás v Radostovicích se nic podobného nestalo, naštěstí. Vzpomínám si jak můj strýček Fr. Vilímek, jezdil do Čáslavské továrny a vyprávěl jak jistý Sekyra dělník z továrny, by vyslán dělat předsedu družstva v Křivicích a vypytaval se jaký je rozdíl mezi žitem, pšenicí, ječmenem a ovšem. Vůbec nevěděl o zemědělství ani trochu.

15. Ale stejně někdo musel komunistům pomáhat s přesvědčováním?

To ano, ne všude na vesnicích přesvědčování šlo hladce a bez obětí. Při sezení na myslivecké chatě, se dostal přítel a soudruh J. P. do nálady a začal vyprávět své zážitky za bývalého komunistického režimu. Vedením KSČ byl poslán na okres, kde zastával funkci finančního ředitele. Musel plnit úkoly, které dostával. Byl poslán do Jirouškovy továrny v Týništi nad Orlicí a měl za úkol hledat ukryté zlato. Potom při likvidaci zemědělců, byl při stěhování soukromých zemědělců v Lukavici. Vyprávěl, že když tam do statku přišli, za účelem vystěhování majitelů, oba starší lidé se oběsili. Šli pak do vedlejšího statku a našli tam také oba oběšené majitelé. Když jsem se ho zeptal proč? Odpověděl, že mu slíbili zvýšení důchodu, ale nesplnili nic.

16. Jak se hospodařilo co udavači a lidí co přesvědčovali?

Na vesnice stále byli posíláni soudruzi dělníci z továren. Měli za úkol přesvědčovat soukromé rolníky, aby se vzdali všeho soukromého a šli do družstva, které se z nařízení strany začalo tvořit. Podle komunistů nesměl majetek vlastnit žádný zemědělec. Přesvědčování nešlo hladce. Lidé na vesnici byli spjatí s přírodou a toto nechtěli do družstva. Některé rodiny hospodařili několik generací, i když to byla na poli těžká práce, hlavně ruční práce, měli svobodu podnikání. Rusko bylo dáváno za vzor, ale mi jsme věděli, že tam je velká nouze. Lidé umírali a byl tam hladomor. Se žádným velkým udavačem jsem se nesetkal, aspoň o nikom nevím, Víím, že byli lidé, kteří pomlouvali, třeba že chodíme do kostela a pak se to s námi táhlo až do 1989.

17. A dědo, přeci ti pozemky vrátili, vzal si je strýc Standa?

Ano, vrátili mi, celý les, ten byl v pořádku, o něj se myslivci starali dobře, ale ty pole, byly bez remízku a součástí jiných vlastníků. Muselo se to znova vyměřit a přepsat. Se smutkem jsem koukal, jak je půda špatně obhospodařená.

18. Asi bylo hodně velká urbanize ? To znamená, že se ve směs mladí lidé z malých vesniček stěhovali do měst, že?

Ano, hned při nástupu socialismu, nastalo hromadné vyliďňování vesnic a trvá do dnes. A stát to podporoval, stavěli se nové byty, město dalo práci, vytvářeli se zdánlivě lepší životní podmínky. V mé vesničce Radostovice v okrese Rychnov nad Kněžnou, žilo za

mého mládí ve 38 chalupách přes 200 lidí. Teď jich tam žije sotva třetina. Stavělo se i nedaleké střediskové obci Lično. Byla tam blíže škola, kostel, hřbitov, hospoda.

19. Vzpomínáš někdy na události, které se staly před Tvým odchodem do Maďarska?

Ano, vzpomínám, dělali jsme na podzim řepu na poli a najednou přijelo auto, vystoupili vojáci a řekli, že si mě potřebují, že jsem vyvolený, že mě povolali znovu do zbraně, dostal jsem povolávací rozkaz a že musím pomáhat Rusákům. Rozkaz zněl, hned druhý den se dostavte do Žamberka na velitelství. Bylo mi hrozně, nechával jsem doma svou těhotnou ženu, i s malým čtyřletým synem, se svým otcem a mamkou. Pamatuju si, jak mě přesvědčovali, že řepu udělají za nás za rodinu národní výbor, že to bude o hodně lepší, než co jsme dělali do teď. Odjížděl jsem s nadějí, že se o manželku postarají.

20. Pamatuješ si na den, kdy pro Tebe přišli na podzim roku 1956? Jak ses cítil?

Musel jsem odjet, byl to rozkaz, nevěděl jsem, co se mnou bude, proč to tak je, proč zrovna já.

21. Proč tě vybrali? Proč zrovna ty?

Nevím, holka, jak jsem mohl být vybrán, nikdy jsem nebyl v žádný organizaci a ani jsem na to neměl čas, dělal jsem jen okolo statku, možná jsem byl zavedený jako voják, když jsem hlídal hranice, opravdu nevím a nikdo mi to nevysvětlit.

22. Jak Ti celou tuto situaci tenkrát vysvětlili?

Jen mi řekli, že mě vlast žádá, na pomoc ruské armády, nic víc. Věděl jsem jen, že došlo v Maďarsku k povstání proti Rusům a musíme povstání potlačit. Byli různé přednášky.

23. Kam tě odvezli? Co ti tam řekli?

Odvezli mě autem ze Žamberku do Malacek a pak do Komárna, tak jsem musel mít novou přísahu, prý ta z vojny nebyla platná a čekali jsme, co bude dál.

24. Jaký to byl pocit vzít pistoli do ruky s pocitem, že se může stát, že budeš muset zabít člověka

Tento pocit, není k vysvětlení, jsem myslivec, nikdy jsem nestřelil zvíře bez nějaké příčiny, a mít v ruce pistoli, se kterou můžeš zabít člověka, a hlavně se to od tebe žádá, je nepopsatelný, měl jsem strach o sebe o svůj život i strach co to vše znamená. Za války jsem věděl kdo je nepřítel, ale tady jsem si nebyl jistý, věděl jsem, že to co se děje je špatně.

25. Jak byla cesta do Maďarska organizovaná? (Kde jste přespávali?)

Do Maďarska jsme jeli autem, byla nás celá kolona aut. V Malackách a v Komárně jsme spali v kasárnách. Už ta cesta byla špatně organizována, nikdo nevěděl jak velet, jak řídit a organizovat situaci.

26. Jaké pocity si pamatuješ z cesty autem?

Tak na to si už moc nepamatuju, koukal jsem do přírody a nepřipouštěl jsem si, co bude následovat.

27. Kde jste skončili?

Někteří zůstali na hranicích s Maďarskem, ale tam je nikdo neměl rád, protože Slováci byli více méně rodinou s Maďarskem, a Slováci soucítili s Maďarskem, a jelikož jsme i kamarádi se Slovenskem, nebyli někteří lidé vhodní chránit hranice a byli přemístěni na Šumavu a jiní byli přivezeni, Slováci Maďary tajně podporovali a snažili se jim pomoci. Situace byla hodně vážná, jen jsem věděl, že se nesmím přidat ani na jednu stranu. Já jsem byl odvezen do lesíka k Budapešti, spali jsme ve stanech a vím, že mi byla pořád zima.

28. Na jaké pocity si pamatuješ ze zákopu?

Pamatuju si, že jsme si dělali srandu ze sovětské armády, dělali jsme si z vojáků srandu. Pamatuju jak každý den ve 4 hodiny ráno, vyjeli 3 tanky povstalců z lesa a my jsme věděli, že se chtějí dostat za hranice na rakouskou stranu, každý den ráno, jsem měla srce v krku a nemohl jsem dýchat, jak jsme se bál o svůj život, a jen jsem přemýšlel, jestli to už chtějí projet a postřílet nás anebo se vrátí zpátky do lesa. Vzpomínám si, jak jsme

hlídali muniční sklad a přišli povstalci s vedením nějaké velké urostlé ženy a postříleli maďarskou armádu a vzali si munici, to jsem měl velký strach. Pamatuju si jak, se z Budapešti ozývalo střelení a rachejtle, neustávalo to ani v noci ani ve dne. Střílelo se i na les kde jsem byl i já. Hodně jsem se bál.

29. Co ti v tu chvíli pomáhalo? (Myslels na rodinu?)

Pomáhalo mě, jen myšlena jet domu, nechtěla jsem tam být, byla mi zima, bylo mi špatně, strašně jsme se bál ze smrti. Psát dopisy domů nešlo, vše zabavovali a hned trhali, nikdy se ani jeden dopis ani jedno psaní od kohokoliv se nikam nedostal. Žádný kontakt jsme s nikým nesměli mít.

30. Myslels na lidi na druhé straně?

Ano, hodně jsem na ně myslel, viděl jsem nejvíc mrtvých lidí v životě, po ránu uklízeli ruské vojáky hned a maďarské tam nechávali, ty se pak házeli do Dunaje, viděl jsem smrt v Dunaji, viděl jsem, jak plavali zastřelení anebo oběšení vzhůru nohama v Dunaji. Ještě teď mi naskakuje husí kůže.

31. Jak dlouho jsi v Maďarsku byl? (Kolik dní a nocí jsi byl v Maďarsku?)

V Maďarsku jsem byl 2 měsíce, přesně si to nepamatuji, na svatou Kateřinu jsem byl doma, a to je 25.11.

32. Jak jsi vnímal návrat domů?

Na jednu stranu jsem byl moc rád, že jsem doma, jsem živý a zdravý, ale na druhou jsem byl strašně naštvaný, národní výbor se vůbec o mou ženu nepostaral, vše leželo na ní a na mém švagrovi, který se o ní a o mé syny staral a podporoval, zase nenávidím komunisti, za to.

Po skončení, doma mě chtěli udělat svobodníkem, chtěli mě povýšit, ale že jsem nepodepsal KSČ, zamítli mi to povýšení, vůbec mě to nemrzelo.

33. Jak ovlivnila zkušenost z Maďarska tvůj další život?

Hodně mě tato situace ovlivnila, do dnes vidím Dunaj plný mrtvých lidí, kteří jen chtěli změnu režimu. Od té doby si děla srandu z komunistů a nadávám jim, dělám si srandu

z Rusáků, a nadávám na ně a nemůžu od té doby ani cítit kukuřici, 2 měsíce jsem musel jíst jen kukuřici na všechny varianty, i ke kávě opečenou.

Přesto všechno jsem rád za život, který jsem měl, děkuju Pánu Bohu za život.

8.2 Příloha č. 2 – Paměti pana Bohuslava Tomeše

37

v politice. Hortinský ještě musel tak dopadnout
aby nemluvil proto si o nich i v různých věcech
věděl. Toho se báli a proto tak důvěrnou věc
z er navali. Blatke z Týpniště uprchl. Podarilo se
mu to v poslední chvíli. To by to by přešel o
řivot. Po válce se říkala si mladou žostovou?
podporuje a posílá na dceru peníze!!

Rezkocel jsem se papsat tuhle důvěrnou
sdělost kterou jsem našel a viděl já proto si
to dříve našlo!

Vzpomínka na vojnu!

Prat se rok 1945, bylo po válce. Angličtí přijeli
členové vlády, dpač tam byla na války. Přijel s
ní i Dr. Beniš prezident. A měli jsme českoslov-
venskou republiku. V první radě se budovala
na ochranu republiky armáda. Byly povolány
dva ročníky 1921 a 1923. Proto mužská chasa
šochila k odvodu z jednotlivých obcí s
směrskou do Horky u Třebíče. Já jsem patřil do
ročníku 23 a byl taky odveden. Nestoupil jsem
do Prahy a Novim Místi 11. října 1945. Odtud
jsem byl poslán do postel. školy v Hradci Král.
Po škole se by svedením do Braumova k 6 roční
škola byla ubytována v klášteře. Měla se úkol
hlídat hranice a vojenská věci které tam porašena
ním. armáda nechala. Prati velitel byl masník
z Kachoda, a paps. Kacik z Hošic jako účetní!

Mi si kapitan vybral do kanceláře. Měl jsem dost věci na starosti. Vešly nám dvě němky ženy neuměly česky. Chodil jsem s nimi na nákup.

Rota měla taky vlastní úkol. Prezident vydal dekrét na odsun Němců z naší republiky. K toho důvodu v Meriměšti u Braumova byli odváženi každých 14 dní občani německé národnosti do západní a východní zóny v Německu. Naše vojáci při tom měli stará a taky s transportem jízdi jako státní doprovod. Šuškal se mezi námi, že jeden vlak s Němci byl poslán do východní zóny ale nedal. Na cestě byl zlikvidován. Takto dohady. Bál jsem se o tom mluvit. Jistě dnes 65 roku po včel se vedou o takových věcech a případech. Velké debaty na obou stranách vlastně v Německu !!

Taky se mi na té vojě přehodila v rámci vě se státním kod koncem. U Olovie Poláci rozestali rozbrali kolejnice a odvedli do Polska k Hradčického velitelství přišel rozkaz, aby tam naše rota vyplala vojáci. Připravovali jsme strání a stělvu. Měli jsme taky dva německé kulomety. Když vojáci plnili pásy náboji měli jsme je na světnici. Jeden voják chtěl kusit jak se připravit ke střelbě a nijak mu to nšlo. Ani já tomu nerozuměl. Přišel jsem s dalšími náboji se sklady, obročil kulomet

a dival se jak se vojín počíná. Pořád mu to nešlo
 se rozumnět po nabojí do kulometu. Po ně-
 jaké ^{době} jsem dal rozkaz k ukončení příprav a
 oba kulometry odvést do sbliadu. Při tom jsem
 dal povel a vojín dal ránu jistoty. Italo se!
 Když vojín stiskl spoušť vyšla z kulometu
 rána. Naboje provrtal mrační na líc keří a
 vyletěl okrem ven. Z toho byl velký kour a hořel
 mi prach z mrační se nebylo ve světnici
 vidět. Já obkročím nad kulometem jsem des-
 tal ránu do pravi nohy od kulometu a pe-
 ložil se na zem a to i zlehnutí. Voz Vojáči
 se světnice utekli až na stop ker tela v
 demění se mi to zalilo. Když jsem se spama-
 toval zlehnutí noha jak mi kulomet pe aštil
 dost bolela, svatal všechny doli do mítnice
 a byli jsme všichni rádi se to šťastně dopadlo.
 Proto nešel po rozumnět, když už jsem jeden
 naboje byl rozumnět. Ale každý jsme si toho
 nevěřili. Tak jsme se všichni vzpamatovali
 a se udalosti která mohla být tragická. Po
 příchodu do kanceláře na data p. kapitána co
 to bylo za ránu svedl jsem se to byla rána
 jistoty. Po podrobném vyšetření kapitán
 upustil od potrestání!
 Když byl odhru němei z Meriměstí ukončen
 rota se odstihovala do kasern v Novém Městě
 jsme si museli ruzkat na přísnější vojnu!

Tušelo jim několik staří oby na různých místech stěží více a to vojenské které tam německá armáda sanchala. Když s Rusku volinští Čechové se rozhodli odjet do naší republiky Tak pomáhali s vojáci s Nového Města paré armádo je navázala do nových domovů v naší republice. Volinští Čechové se opustili Rusku měli válejný důvod. Po válce se Rusko dostalo do velké bídě, si ani lidé umírali hladem. Vládli tam komunisté s Stalinem. Čechové se rozhodli odjet s Rusku do Čech, když s nimi bylo špatně zacházeno. Když jedinu rodinu naši vojáci na místo v sev. částech dovezli a to do Stalinovy ulice, tak řina členka rodiny omrla. Když přišla k sobě, se vzpomněla a prohlásila si Před Stalinem ujeli do Čech a ne má bydlit ve Stalinově ulici. Moe vyprávěla co sapsili na Stalinovy vlády. Lidé byli posíláni do prac. táborů na sibiř, navrázení a popravení. Do Čech jeli na otevřených vagonech a tak hodně Čechů onemocnělo. Měl jsem možnost poslechnout vyprávění několika Čechů co narčili bylo to až neuvěřitelné. Tak už na vojny jsem si udělal úsudek o Rusku i když to byli „osvoboditelé“ a mám ho do dnes. Komunistický, keřný režim

Jedného dne si mě kpt. Marsík zavolał a řekl mi: Tak Tomši budeme se loučit jako do civilu. Dost mě to překvapilo. Dost jsem si rozemněli. Taky jsem chvilka a spal s přítelkým synem Tonikem, když byla jeho manželka na návštěvě. a večer šli spolu do hotelu na večeři. Kapitán byl vášnivý ovocník. Měl v Náchodě na Dobrosově dos velkou zahradu. Já jsem mu přiveřal zoubky křovní, uřaly se mu a nauval je, i to jsou Tomšovy shrupky. Nastoupil na okresním úřadě ve funkci agronoma. Napsal taky o pěstování pod Čalickými horami ovoce křišťku. Poslal mi je s věnováním a vzpomínkou na vojenská leta. Dvakrát se na mě přijil podívat i s manželkou a s Tonikem synem. Taky ke mě často jezdil pro porádk Bracik a Hoře sklerým jsem vojenskou službu dokončil!!

Jště jednou jsem obléhl vojenskou uniformu a to na podzim roku 1956. Bylo polovina října sklízeli jsme cukrovku, když přijilo k nám na pole voj. auto. Vystoupil s něho důstojník, přišel ke mě a oznámil, i mě armáda povolává na vojnu a přidat povolávací rozkaz. Čekale mě erste do Kamberku na voj. velitelství, potom erste s malou skupinou káložáků na voj. autek na Glocensko do Malackých kasáin.

Tam nás eskortovali a dali nám zbraně. Já jsem dostal pistoli v. 9mm. Druhý den nás zavezli přes Komarno a hranice do Maďarska. Bylo to za noci a brzo ráno. Byl nás jeden pro poručík drva. Patřil-li k mechanickému pluku Janáčeky.

V Maďarsku vypuklo povstání celého národa proti komunistickým štábům tam vládním.

Před naším přejížděním tam už byla rus. armáda.

Byla ale poražena a stáhla se na pothar-pachou Rus. Odkud se vrátila ve větším počtu, aby chválila komunistickou vládu. Při tom utrpěla velké škody, snad dvě set tisíc??

To by měli vědět historici. Naše armáda byla ve Varšavském paktu a tak se účastnila v této události.

Naše armáda byla napojena na Ruskou, ale nebyli jsme v přímém styku s povstanci, ale přesto v určitých chvílích naši vojáci stříleli a bylo to často.

Každé ráno vyjely z lesa tři tanky proti našemu postavení a zjišťovaly situaci situaci. A vždy se vrátily. Mířili, co se bude dál dít. Naši dělostřelci za nás mlčeli. Asi čekali do Rakouska!!

Celé noci v ve dne byla slyšet střelba v 1. děl. Při dnešních pokuscích jsme viděli mrtvé tělo Maďarů. Rusští vojáci byli odhlíženi.

Dvacátého pátého listopadu na m. Katerinu začali Rusové střílet na nedaleký asi 3 až 5 km.

Byli tam povstanci. Měli tam novou slámu ¹⁰⁰.

se stouhli a les hořel. Po této operaci museli ^{organizovat} Poláci
 si přestěhovat útočit a vydávali se. Tak jsem si našel
 armáda mohla stáhnout z Maďarska do Ma-
 lcesek. Na hranicích s maďarskem část armády
 zůstala. Podle hlášení z velitelství jimi měli
 jako státní. Naše armáda přišla o 102 vojáků!

Když jsem šel do civilu po skončení vojenské
 služby nastal problém. Byl jsem veden v ruské
 mu jako člen strany když se to neohládalo
 na pravdu. To se ale vyřešilo. Tak jsem se vrátil
 k volebního prostředků živ a zdravě!

Čárto si na tuto událost vzpomenu a rozhodl
 jsem se v roce 2010 dvatisíce korun zaplatit!!

Bylo tři roky po válce, když se komunisté 'choyili moci a to převratem. Předcházelo mnoho věci. Moc se o tom psalo a vedly debaty mezi národem. Komunisti měli výhodu a to se rusko vyhralo válku. Stalin byl oslavován a nám bylo slibováno, že budeme mít republiku a to lidovcu a že si bude vládnout lid. Uvěřili jsme na sliby tím že volili S. G. Č. Byli mezi národem i lidé kteří tomu nevěřili. Vzpomínám si: Naše kapela byl jsem členem, když jsme v Týništi měli na oslavě mít volno a tam na náměstí odpovídali. Na jedné lavičce seděly dvě starší ženy a poslouchaly naši debatu o situaci v republice a o komunistech, kteří se chopili moci. Jedna pani na to odpovídala: To bude teď vypadat jako když se pustí svini do opek. Druhá pani na to že to ba ba máš pravdu. Já se dal do smíchu a sám jsem tomu nevěřil. Zarečil mi Minoušek a Lipý činilista a by se smát dlouho nebudeš, budou to slí časy jako v Rusku. A měl pravdu. Tak to začalo. Všechny sliby o svobodě podnikání a demokracii byly nahrazeny diktaturou. Komunisti řídili milici měla se ukehl hlídat v továrnách, když byly zastátněny když před tím jim sebovili hlavně slato a sl. předměty a všechny záoby které každá továrna musela mít. Nasledovalo obsazení továren dělnickou milicí a stěhování rodin

továrníků i do řadů. To se dalo bez násilí
 a na osobní věci. Glalo se i rodiny továrníků
 neměli co jíst a nesměli se slykat s lidmi. V roce
 1960 jsem byl v Pychnovské nemocnici na po-
 kaji s námi léčil jistý pan Slávek z Tamberka
 Velký komunista byl taky v pětičlenné komisi
 která zabírala továrny a živnosti i v okolí Tam-
 berka i obchody. Uklubil se tím že vymohl
 v komisi že nechali rodiny při záboru toho eukru
 nesplal jsem se sda na osobu. Když zabírali
 peníze, zlato a i předměty na noc to samby
 v místnosti na výboru. Páni když odemkli
 aby mohli pokračovat v zabírání, všichni věci
 i peníze byly vykradeny. U úschovně veděla
 jin ta pětičlenná komise. Tím i věci hradi-
 celému národu komunisté bohatli. Takové věci
 kde docházelo ke krádežím se dily v celé republi-
 ce. Všichni věci a záoby kteří si tyto věci svou
 půlě pořídili a to záoby zbori v obchodech i továr-
 nách byly zabrány a to N.Č.Č. znebrány. Továr-
 níci i živnostníci byli prohlášeni za boháče a i
 pou státu nebezpeční a bylo s nimi krutě zachá-
 zeno. Bylo jim vše zabaveno, budovy zastát-
 něny a vysídlováni. Do budov se potom stěrova-
 li hlavní vedení N.Č.Č. Mno lidí se v útlce v
 v krutých podmínkách mnoho d lidí nestěšných.
 Byla to rla doba a trvala cilych 40 let.
 To všechno se dilo na příkazy z Ruska !!

Když K. S. Č. zabrala taváiny, oběhody a různé ob-
 rívnosti a jiné za pomoci dělnických milicí ma-
 majiteli vyptikovali a vše bylo státní. Po dokonče-
 ní, které znamenalo ustátnění všeho klevně pře-
 mysle a ostatních věcí jako jsou i kostely a
 církevní věci které začali komunisté ničit -
 K. S. Č. se zaměřila na vesnice. Začali restitřovat
 půdu i majetek všem majitelům nad 50 ha. U
 první řadě to odnesli majitelé sámků přišli
 i o budovy a byli vyptikováni. U pomínem si
 bratř Kinský v Kostelci "Vol. Chodil pry celý
 rok v horích který mu rústal. Byl olel potom
 na faře. Budovy sámků potom sloužily jako
 skladistič různých věcí. Na řadu po té přišli sou-
 kromí zemědělci, kteří si pořídili traktory sa-
 movar, mlátičky vleký a jiné věci, které si sou-
 kromí zemědělci pořídili, aby si usnadnili kř-
 kou práci v zemědělství. Na začátek K. S. Č. tyto věci
 zabavili a odvezli bez náhrady. Prata se tyto
 věci vlastnili byli označeni že to jsou vesničtí
 boháčci a v několika případech jim zabaven ves-
 kery majetek a byli vyptikováni. Když se K. S. Č.
 podařilo ukeřst věci zemědělcům které patřily
 li při hospodářství se v mnoha případech se
 hospodářství stěžilo. Zemědělcům se říkala že
 to jsou "kuláci". Byly arženy traktoroviřta-
 nice kde se ukradení nářadí pavilo. V naší
 obci Radostovice byl zabaven a odvezen samovar

který byl v majetku Františka Vašaly č. 15 s
 Vilímek č. 16. a to bez náhrady. U traktorové
 stanice se uplatnil o řmích. Proti zemědělcům kte-
 ří se stížených důvodů nemohli dodávky plnit
 a do důvěry a jít nechtěli bylo saku oceno tak
 že jim byl zabaven majetek, propadl státu a byli
 vyptáváni. Byli označeni za nepřáteli, byli
 označeni i to jsou „kulaci“ a posílání na práce
 především do dolů uranových. Tyto se odin
 zemědělců „kulaků“ na vojnu byli v pracovních
 táborech P.T.P. jako nepolehliví a nepřáteli so-
 cialismu. Byli především v dolích. V naší obci
 byli určeni na vyptávání Fr. Vašala se sestrou
 Růžkou a taky 7 Vilímek č. 16. Po které vlastně
 li bylo zmařeno vše přiděleno ostatním země-
 dělcům ve vsi. Určitý den kdy měli být vstěho-
 vání a odvezení mimo okres přijel tajemník
 M. V. Klouček z Lična s tím že se odsun od-
 kládá na příští den. To se opakovalo po 14.
 dne a odkládalo. Na stěhování nedošlo. Země-
 dělců s obavy se na přidělení půdy nebudou
 onoci hospodářit se začali podepisovat přihlášky
 do důvěry. Dělníci s tovarem p. Gyništi stále
 jezdili denně na veče i večer, měli lidi do důvě-
 ťva to saurdi sháňlo světla když se podařilo
 se druhým s tovaru si uláves podepala - mezi
 sebou soutěžili komu se to podaří dřív. Tak to
 v Gyništi v dělnickém domě oslavovali K 9 č. 10
 platilce!

Mnoho soudruhů dělníků si neuvědomělo co bude následovat. Komunisti začali satykat lidi kteří s režimem nesouhlasili a s nimi nešli kamivali do kádrů a popravovali. Nastala taková doba, mnoho lidí nešťastných. To všechno prováděli na po Ruském vzoru. Tak se stalo že všechny sliby o demokracii byly nahrazeny diktaturou teturou! To byla lúca!!

Na vesnici stále byli posíláni soudruzi dělníci a tvórcem. Měli za úkol přesvědčovat soukromé rolníky aby se vzdali všeho soukromého a šli do družstva, kteří se snažili slépnout se začalo tvóřit. To proto, že podle komunistů neměl vlastnit majetek žádný rolník. Přesvědčování nešlo hladce. Lidé na vesnici byli spjatí s přírodou a proto nechtěli do družstva. Někteří rodiny na vesnici hospodařili několik generací, i když to byla ne politická práce hlavně ruční ale měli svobodu v podnikání. Soudruhům se kterými byli posíláni na vesnice se nechtělo. Chodili na vesnice každý den i ve večerních hodinách. To lidé zhaseli světla a tím zabraňovali aby nemuseli poslouchat řeči o socialismu a mnoho věcí které nebyly pravdivé. Bylo chváleno Rusko a další se vzor. Ve skutečnosti v Rusku po válce byla velká nouze a lidi umírali hladem. Byl tam hladomora. Viděl jsem to set Volinských Čechů kteří z Ruska upili!!

a naši armáda je stěhovala do nových domovů
 v naší republice. Bylo to v roce 46 když jsem byl
 na vojně. Jednu rodinu naší vojáků vedli až do
 Glinkovského výběžku a to do Stalinovy ulice
 Paní s rodinou omelkla. Když přišla k sobě prohledá
 síla. Před Stalinem jsme ujeli a máme sase byt
 let ve Stalinovi ulici. Napsal jsem to proto
 si nám sousedsi kteří nás přesvědčovali lhali
 když nám tvrdili jaký je v Rusku blahobyt a že
 mají nadbytek přemíče. Komunisti pomohli
 dělníkům s továrnou a to tak si našli do služby
 věci, které rolníci přetvářeli to bylo všecko
 drůbež mléka, vají, masa. Dodávky byly velkým
 množství podle hektarů. Od 10 ha. byly tak velké
 že v mnoha případech je nemohli rolníci splnit.
 Za to si rolníci nesplnili dodávky dostávali velké
 pokuty a také byli nuceni se sabotáže. Byli sa
 to sousemi. V našem okrese byli sousemi v kultur-
 ním domě v Tutlekač. Majetek jim byl zabaven
 pro podíl státu a rodiny vyškolené s okrou
 a hospodáři se ocitli v šabářích a v mnohých
 dalších, děti nesměly do škol. Lidé kteří byli
 takto postaveni na vel režim si to poukubaci.
 Do každé obce byli vysláni dělníci s továrnou
 aby každý den dokládali o úrodnosti a ruské země-
 díle, aby obilí bylo bu o vymláčeno, a aby plnili
 dodávky které byly velké a mnohde nesplnitelné.
 a nesplnění dostávali velké pokuty!

Na ránde na vesnicích přesvědčování o hladce
 a bez obíři. Při serení na myslivské chatě u Vodňánek
 se dostal přítel a soudruh do nálady Josef Pinka a za-
 čal vyprávět své zážitky za bývalého kom. režimu.
 Vedením K. P. byl poslán do ma okres kde zastával
 funkci jinacního ředitele. Musel plnit úkoly které
 dostával. Byl poslán do žižkovské továrny Týniště
 a měl za úkol hledat s průstrojem kolem továrny
 ukrytí zlata. Potom při likvidaci zaměstlav byl
 při stěhování rukomých zaměstlav v Lukavici
 u Pýchova. - Vyprávěl: Pěšili jsme do statku
 za účelem stěhování majitelů ale bylo nám zrušeno.
 Oba starší zaměstlav se obesili. Tli jsme do vedlej-
 šího statku a našli jsme taky oba obeseni. A muselo
 se jít dál. Na mou otázku proč, mě na to odpovéděl
 si jim dají za to větší důchody, to nám slíbili
 ale sliby neoplňili důchody nezvýšili. Tak si mys-
 lím si takových akcí měl soudruh Pinka více. V
 důchodu bydlel v Ostařovicích řík sám a má má
 ně ho bývalo svědomí. Začal dost pit-podle vy-
 pravění sousedů a z toho reměel. Také v Jičíně
 sou. Jížek vypracoval dodávky, byly tak velké
 že, si je zaměstlav nemohli splnit. U několika pří-
 padech byli se to vztahovali. Také ve Vojenicích
 rodina Tošavských. Soudruh Kuráthos Hode-
 čina: práci v továrně mu smrdělo, chcelit na
 okres a podle vyjádření úředníka okresu pracoval kři-
 ky tak dlouho, až dostal funkci tajemníka v Jičíně.

Jaký dost lidí přivedl do nemáru i když na to neměl právo jen plnil rozkazy n.ř.č. Před založením družstva v Radostovicích měl vyptávat Fr. Vasáta a Vilímka č.16. Po čtrnáct dní denně chodil k nim s tím, že se stěhování odkládá na druhý den. No konec na stěhování nedošlo. Po založení družstva bylo zrušeno. Z toho je vidět, že po čtrnáct dní chodil a stěhování odkládal na druhý den. Frant. Vasáta č.15 i jeho sestra Lučena omarodili mu v oči takhle, že si Fr. Vasáta val žít!!

Když se na vesnici utvořila družstva, byly zrušeny i statní statky. Měly půdu i bučiny které byly zabrány a rozděleny všem majitelům kteří měli v majetku větší výměry. Tito lidé byli označeni stranou za bohače a nepřátele socialismu. Byli zbaveni všeho majetku a vyptávaní. Tito bývalí majitelé byli posíláni na různé těžké práce a to převážně do dolů v Jáchymově kde se těžil uhlí pro Rusko. Na místa úředníků statních statků byli většinou dosazeni lidé kteří remešlářství neznali, ani v remešlářství nepropracovali, špatně hospodářili a tak na ně musel stát dopláčet!!

Podobná situace byla i v některých družstvech na vesnicích. Vzpomínám si: Můj strýček Fr. Vilímek jel do Čerlavskeho továrny v Týněch vypracovat, jak se ho ptal s Geky a Stráncem dělník který byl vybraný a továrny a měl být předsedou družstva v Kivčicích. vyptával jak vypadá obilí a to řito, přenice přeměnovat. Vilímek neměl o remešlářství ani „šajnu“

a měl vést dluhstro a měl poroučet by velym sku
 rinyom hospodarum co a jak maji delat. Hlavne
 se to byl komunista. Takovych pripadu bylo v
 republice vice. Kdyz vycupali osoby ktere meli
 v tovarnach i obchodnicu a zivnostnicu a vicee v
 celé republice ktere po zabaveni si vitsinou vedeni
 K. G. O. zabralo dostalo se vedeni o strana do sli
 situace. Zacalo mit problémy i s financemi
 To proto si vedeni statu mohlo nuretulo a roz-
 harovalo. Uspomel jsem si na starsi dve riny x
 Typristi kdyz jedna rina pri nasi debate v roce 1948
 o situaci kdyz komuniste převrali moe prohlásila
 "To bude test vyprat jakoby se pustí
 svine do vatrub. Jeji předpovědi kterou tenkrát
 přenesla se naplnuji naplnila. Vedeni statu se
 dostalo do saine situace i s financemi, si muselo
 zrušit starajici mēnu. Tímto zásahem pūšli
 vřechu lidi v republice o vřcky peníze ktere mē
 li nasētiny doma i v sālarnach Bylo to v roce
 1953 k 1. zivna. Vymēna se prováděla 1:50

Tímto zásahem do financí pūšli o peníze star-
 si občani i nemocni kteri mēli nasētina na
 staru. Pro narod bylo velké přehvapení kdyz
 pūš Tápatochij prohlásil si mēno si pūrna. Jako pre-
 sident lhal narodu. Pro staru lidi stl, mbylo dūcho dū
 Hned po mēně nosmēli občani protestovat a v novi-
 nách radijov i v televizi se psalo a hlāsilo jak
 delndev a tovaren mēnu schvaluji - thalo se po dūchū

Tak vzpomínám: jak můj strýček Fr. Veliměk při
 jím se zasedání strany v Praze vypravěl. Do stra-
 ny šel nuceně a vedl jistou dobu stranu v severní
 Česlavského a proto byl poslán na různé zasedání
 v Č. l. Bylo to také ve Slavanského kterého strýček obor-
 ňoval a obdivoval jeho schopnosti vést zasedání
 a věni různé věci rozvířal. Když ho nechal Got-
 vald popravil se vymyšlenou radu ve straně ne-
 mohl se s tím sp. smířit a tak začal minit své ná-
 sady na veřejné dění v straně. U jednom zasedání
 strany v Praze byl chválen sovětský svaz jaký je
 tam blahobyť. Nejvíce bylo chváleno zemědělství a
 kolik mají výnos pšenice z hektaru a to puchů?
 Strýček byl dobrý počtář si to spočítal a vyšlo mu
 devět metráků z 1 ha. O přestávce našel hezdele
 hezde bylo vedení. Když jim oznámil, že mu v počtech
 vyšlo 9 metráků pšenice z 1 ha, byli vedoucí strany
 překvapeni a potom prohlásili „Ten to soubu-
 nikomu nevěřej.“ Ku podivu se mu za to ne odvá-
 řil tak daleko s tím počtem jít nic nestalo. Tak
 to bylo i v jiných případech, že byl sovětský svaz
 chválen a dáván se vese. Jednu občan se nesměl
 proti tom nesmyslném svaz. i když se vědělo že
 sovětský svaz je 200 let za násim. vyprázdným země-
 dělstvím. Byli by testováni různým způsobem. Pravda
 byla taková že v rusku a nause, lidy a hladu mrad
 milióny lidí umřelo! Tím se vedení K. S. l. pro-
 vedlo měnu si vůbec nepamohla!

Měli postavení továrny a vyrobili věci které nemohli prodat na hranice. Aby udrželi dělníci v továrnách vyrobili věci rusili a vyrobili znovu. Tak se dělo i v Týništi¹ kde se v nové továrně vyrobily železnice stavy ty se roztraly, sestavily a znovu je dělníci vyrobili aby je nemuseli propašovat. Takové podomní problémy měla vedení K.P. v republice ve všem. Úžasnou situaci kdy hospodářství kechovalo si dokázala K.P. udržet u moci 40 let. tu podívej tak dlouho. Když se hospodářství s hnutím muselo odstoupit. Tak diktatura podle, a začala se trávit demokracie. Úžalo si za 40 let napravit ty hrubé škody které za 40 let vlády komunistické vláda napáchala i se terorem a nebude o něm to lehké. To nebyla vláda demokratická jak hlásala to byla licho. Mnoho lidí nešťastných, mnoho lidí zbaveno majetku, mnoho lidí v žalářích a popravených. Nejmenší to je se v Rusku komunismus zvevtil a sovětský svaz se rozpadl který nám byl dvanásť let a jaký je tam bláznivý ať lidé umíradě hladu. byla to lež!!

čtyřicet let vyprávějí republiku, 40 let okradali celý národ ať se z nich proletáři stali bohatí. nelemili, vyměnili habačky a stali se z nich podnikateli!!

8.3 Příloha č. 3 – Část z kroniky obce Radostovice

101

stěžoval na bolest hlavy, že nemá je
v zájtu tloukly moe pro hlavy.

Kap. Konst. Korovin dne 22. května r. 1880
na v 6 hod přijel v dopravníku s autem k
nám - měl přest sebou plno plánu, shis
boval babičce brzkou návštěvu a v 9 hod.
byl při projevu na náměstí, kde mluvil
k lidem, ukladně střen do hlavy. mrtv.

Přičina: mnoho a mnohým věčil, nebo
smad někomu překážel. Byl to dobrý,
charakterní člověk, manželce bržce zane-
chal pyha - malí pláti.

Tot jeho památce.

Občasný výbor 15. září 1945 se usnesl obecně
byka prodati k zatečným jí celům na vyblížší pro prodej
zeti lovu. poznámka: vyžáření byka při licenci v H. byka
čím končí. V obci se používá k pléměnítké již
třetí rok, tak že je nebezpečí degenerace.

praprání vlastní rukou:

Ušmick Frant, Brandej Frant, Jan Golobčan,
Něhmick Frant, Tomer Jan, Janek August.

1947

telefon v tomto roce završeni se do obce
telefon

1948

stříženský
volební

Dne 8 srpna 1948 místní národní
výbor jednomohlasně se usnášeli zřídit
a připojit k volebnímu stříženskému -
Všem pokud se to bude prováděti ve fi-
nančním pochopnosti obce a poplatníků.

Návrhováni poslanci:

Tomáš Jan, Golobtein Jan Pekáček
Karel Frant. Janček Alin Pavelka J.
Alon Falta Vilímek Josef

21 února byla schůze všech občanů ze
přítomnosti 19 hospodářů

Průběhem schůze byla pověřena de-
lata. Při hlasování aklaucí nebyl ani 1 hlas
pro a ani 1 hlas proti.

Přítomni byli:

č. 1. Brandeš Frant.	č. 7. Tomáš Jeroslav
č. 2. Pavelka Jan	č. 8. Vilímek Václav
č. 4. Tomáš Jan	č. 10. Pekáček Alin

č. 11. Kšhaart Vojtěch	č. 12. Jančík Rudolf
č. 14. Falta Josef	č. 15. Veselá František
č. 16. Vilímek Josef
Pronka Ves	č. 18. Goldštejn Jan
č. 1. Jančík Jan	č. 2. Jančík Augustin
č. 3. Falta Alois	č. 5. Jančík Alois
č. 6. Hanousek Jan	č. 7. Grew František
č. 10. Preclík Jan	

1948

27. 4. 1948. M. M. V. všemi hlasy
usnášeli se připojiti se k vodovodní síti
Příjemky a okolí (připojení obce na vodovod
dráženický). Současně všemi hlasy se usnášeli
zapřísahati se vypracování projektu na stavbu
vodovodu, v rámci vodovodního pruhu „Drá-
ženického“ Ing. J. Burše v Praze XII. Ná-
chova 16.

Všemi hlasy usnášeli se potřebný obnos na
stavbu vodovodu se vypracování projektu
krajti výměřkem obce.

17. 6. 1948 m. m. v. se své schůzi vyř-
zují připsi vodovodního pruhu „Dráženického“

- obecní příspěvek 60.000 Kč

MNV usnáší se všemi hlasy požádat
o výpůjčku obce výše uvedeného obnosu.
Informovat se o postupu a vyhotovit
výpůjčkovou

3. XII 1948 vyřizuje MNV návrh rodov.
vodního prazu v Přepýšicích - 40% úhrady
projektu.

Potřebný obnos 11.048 Kč na projekt
vodovodu, který žádá Vodovodní úřad
Příjemský usnáší se MNV jednotl. hlasem
(všemi hlasy) k výpůjčce u zemědělské
ústavu.

1949.

napojení
dávka

MNV 18. II. 1949 jednotl. hlasem při-
stoupil na povinnost vybirání dávky lihovin
a kacíř. karat 1.000 Kč tj. tisíc Kč

zdravice

12. II. 1949 ze slavnostní schůze MNV
podpisují se zdravotníci obce P.P.P. Dr. Stalnovi
a kollektivně.

14. 12. 1949 se M. N. V. usnásí rozbourati
 přecvi barák, který je v špatném stavu, stře-
 cha padlá, k opravě není způsobilý. obec barák
 kování

1950

15. srpna 1950 M. N. V. se zabýval roz-
 řádem ovce - usnesení: rozpis
 Psev cukrovky se rozepíše na hospodářství ovce.
 půs 5 ha zeměd. půdy - dle jejího orné půdy
 očekanku rozepíše dle orné půdy od 2 ha
 žetelové semeno od 2,5 ha orné půdy.
 žepku na semeno od 2,02 ha " "
 ostatní plodiny procentuálně.

1953.

Dne 8. března 1953 konala plannostní
 schůze M. N. V. k nasěnu největšímu svátku
 9 května, k nasěnu prvozemí Sovětskou armádou
 PPSR patří díky ze to je můžeme prvozemí žít
 v letecké demokratické
 Hospodářský obec jako celek, každý rok dá-
 vá více výrobku na půl práce svého.

25. července 1953 M N V se soustředil
 v zasedání
 znovu
 hlídky. prodebatoval přípis O N V ze 26. 7. 53 - 23/6-III - PO
 svým obsahem vynechal ještě požárního
 hlídky, které budou 2 členové.
 Doba hlídání od soumraku do svítání tj.
 od 22 - 4 hod.

Pracovní hlídky ze humny a je Panská Vsi
 Při nástupu vypracován si členové hlídky
 u velitele požárního sboru leslo a obdržel
 bližší informace o hlídce.

12. prosince 1953 M N V se zabýval
 téživou ptázkou, zísobování obce vodou.
 Dopravíme vrtákovou vodu z obce Ličina, jelikož
 v obci není. Tam jsme nuceni bráti
 vodu z otevřené jámy, ve které žijí z
 Ličina máchají prádlo.

Jeli to zdravotně nezávadné může posou-
 zít jen lékař.

Obec je zapojena na vodovod Tržimský.
 Projekt byl již před několika lety vypracován
 jelikož nedostatky vody se u nás velmi často
 projevují, usnáší se plenum M N V spolu
 s obcemi aby O N V urýchlil zřízení u nás
 tak potřebného vodovodu.

1954

21. 4. 1954 sm on v žádá o vyhledání
stavby vodovodu Družice mlékárny, jelikož v obci
voda není. Tudu dobýváme z dířna, kde ji
bereme z otevřené jámky - gruzené na pramí
páidla se používáme ji ze pitnou vodu.
Zápis se zavilá na okr. Měr. výbor v
Rychnově "ku".

urgence
stavby
vodovodu

Neplničtí mléka se důrazně vyžadují,
aby plnili své dobročinné povinnosti vůči
státu, pracujícími se hlavně dětem.

Schůzi národních výborů se zúčastňovali
zástupci M. V., masový složek kde p. Onkl
vyvětlil připravovaný zákon o Měr. výborech
kteří mají byti v nejužším spojení s pracující-
cími svého obvodu a mají pracovat o vše-
stranné blahobyt občana, že musíme na straně
vlády sloužiti ku zvýšení životní úrovně

Dp. 1954 poused Kerhart rozbouřal koupennou
chaloupku č. p. 17, která se keřila ve státní zá-
protokem v návsí a rozměru 2 až 40 m² směnil
s M. V. ze pozemek na obci, kde obdržel 42,80 m².

1955

Zasedání
MNV.

Zápis z plánovním zasedání MNV
v Raškovnicích, dne 8. května 1955 v míst-
nosti Jednoty:

Přítomni: 7 členů MNV (2 omluveni), hostující
O MV s. Šlibl a 7 plánců

Program: Beseda k 10 výročí osvobození
republiky.

Ko 14.30 hod. předseda MNV po přivítání pří-
tomných zahájil schůzi a předal slovo před-
sedovi revizní komise p. Charboni, který pře-
četl projev k této výjimečné plánovní slavnosti.
Připomenul všem přítomným, jak před 10
lety plánová sovětská armáda, přinesla
nam všem osvobození, vítala tak naše mu-
lidu probodu. Poukázal na rozmach naš-
eho průmyslu v lidové demokratické
republiky, oproti průmyslu ze kapitalistů.

Projev zakončil vdešností sovětskému sva-
zu ze jeho registrou pomoc heslem, který
vztyčel proudu. "Je třeba, se Sovětským
svazem na věčné časy"

Do něm ujal se slova hostující O MV

pouze Glibl, který přirovnal dobu před 10. lety, ku dnešní době, kdy v každé ho je postaveno. Přirovnal žití v zemích historických demokracií, t.j. v zemích tábora míru, správně musíme se státěch kapitalistických.

Poukázal na mohutné starby socialismu, které budujeme.

Připravil návrh dopisu, který byl všemi přítomnými schválen a který zaslali jsme do Berlína a g. Münchenu jip. německo. a 16 hod. byla schůze zakončena.

Čada M. M. V 22. 4. jednala s neplniči mléka. aby dodávky zlepšili.

Pamela Jan 27. 2 uvádí že má 2 krásy vykořizí 7:30 ka 1 krásu vyřezat po teletí 1 rok a 1 také tak, one mce neta. a málo dojí

Vilimek Jan 27. 16. uvádí že má krásy je hladový 12:40 ka velký dodávkový jíkol a že nemá pro ně potřebné krmivo, mael požtější se předávkou vyrovná.

Vasata F. 13. ka jedna kráska zmetala se ostatní málo dojí následkem nedostatku krmiva. ať krmení naroste pak se vy nasnaží dodávkovému jíkolu dostat.

111
Dne 20.11. na schůzi se národním výbor
usnáší zahájit práce na havičské zbrojnici
na návsi, která je projektována jako budova
jednopatrová, pro havičskou stájecí čku, sběr
mléka a mchore pro místnosti M. W. V.

Na veřejné schůzi zástupce O. N. V. s. Hübl.
vzhledem na četnické stanice v Lčeni objasnil
přítomným zemědělcům, jaký účel je sledován
socialisací vesnice, proč jsou YLD. Mají
především přinést zvýšení zemědělské výroby,
tím zvýšení produktů, čímž se pro zemědělce
dosáhne vyššího příjmu.

Pak YLD využívají plně mechanizačních
prostředků, čímž se odotrami velká část dříví.
YLD nutno zakládat s pochopením a vůlí
zemědělců, bez násilných akcí. Tam kde
zemědělci pro ně pochopení nemají je nutno
je neustále přesvědčovat o výhodách spo-
lečného hospodaření.

1956

Stavba vodovodu.

Dle všemi zúčastněnými obcemi schváleného
plánu stavby vodovodu, měla voda býti zavedena
do všech obcí do hydrantů a pak teprve pře-
stoupeno k dílání přípojek do jednotlivých stavení.
Investor svolal 8.3. schůzi do Ježkovic - o níž jsme
nebyli pyrozuměni - kde se usnesli, že budou
dělát přípojky do stavení i ude tam kde voda
tíče. Ostatní práce počkají.

Voda byla zavedena do Vojenic, Voderack, Moní
Upi, Ježkovic a Ostásovic plně se uplatnilo
staré přísloví, že kosa je bližší než kabát.

M. N. V. se níže jednal 10.3 a usnesl se podat
proti usnesení Ježkovické schůze na Krajský
národní výbor cestou přes okres. Měst. Vybor.

Resoluce na K. N. V. - Hradec Králové.

Spolepsaním přečtení obce Radostovic, stává
se plně ze usnesení M. N. V. a žádáme
aby stavba vodovodu Otčuzenského byla
prováděna dle původního plánu, to jest
aby voda byla zavedena nejprve do všech
zúčastněných obcí, které voda potřebují do
hydrantů a pak teprve se prováděly přípojky
k jednotlivým stavením.

Brigádnicke provedli jsme dosud 1.170 m
 výkopu pro potrubí (mimo zahazování u
 Nojenic se zavazujeme, že v jarních měsících
 ještě ~~později~~ před polními pracemi provedeme
 provedeme potřebný výkop pro hlavní vedení
 přes obec v délce asi 550 m do již částírných
 Mštinovic. Využití vody v dosud provedené
 části vodovodu je pro nás prakticky bez
 významu. Obec nemá pitnou vodu
 podprámo k6 občanů.

Prustore postupoval se záhled na práci
 měl v. Karapášt, jeho stanoviště bylo na
 nové Vsi.

Oba přání zdejších občanů byl jsem vyslán na
 krapken správu Amin vnitro, kde byl toho času
 službu zaměstnan občan pocházející z naší
 vesnice Jn. Jančík, prostý a dobrý člověk, aby
 podpořil naši revoluci.

Žádné udání na nikoho nebylo, zájmem
 se nic nestalo ale asi po týden přišli linku
 k nám změřovat, nějaký rostele od Zhadec Ks.
 a ten nehozký byl na nás namíchaný.

Voda se zamedla až jako návrse, bez měru =
 srovnání přechty, proto že voda měla v návrse

12. atmosférické tlaku. Lachta se dělala později.
 Dřevomady provedli jsme na vodovodu
 2.000 m výkopu a galagování. Nejhorší práce
 byla z máse k rbeí kde se skále lámá kamene
 z Přípych stal asi 100 střelných ran. Výkopy
 nám někde se resouraly a museli jsme zas vykopat
 Na stavbě kávičské zbrojnice se pracovalo vo-
 dovod byl přednější.

13.2.1956 jízda m m v doplňci mléka

1. Povelkem č. 2, Vášelem F. č. 15, Věh. m. j. č. 16

ole jejich vyprovědi krásy málo dojí, mají velké
 porodkové jikoly, mají málo krmiva
 se plitují že už bude možno, že se zlepši.

Přední dodávka mléka se dělá podle výměry
 ze měřičské pudy. Při nedostatku pracovníků
 není pitvaace lepší

28.4.56 na přobroman žalost zemědělců m. r.

ponkazuje se to, že v rayonu obec se ztráje
 10-14 kusů pna zvěře. Jon plav, že už budou
 mít mláďata jejich počet se zvojnásobi.

V žalnem případě masr této zvěře neryváží škody
 jimi způsobené na obilních kulturách.

Čestlano se O. N. a první žije dál

Dytláku v rbeí není, ty už vymřeli stárim.

1957

34.1.
V lednu hodnotil M. H. U. dodávky jedno-
tlivých polníku v roce 1956.

Obilí je více jsou splněny.

Ve mlékárně v Kostelci hodnotila obec, že
splnila dodávkový úkol na 109,48%, zůstává
je nás ve třech případech úkol nesplněn.

Řemědělci mimo několik jediných vyhovná-
vají se při plnění dodávek přes 100%

Nedodávka vepřového masa u F. Pásků č. 45
se pmlouvá tím, že následkem nakažlivé
obrnny vepřů v jeho hospodářství, byl nucen
genet na nutnou porážku nedorostlé vepře.
Na místě je polpís dodávek vepřového masa
ve smyslu vyhlášky 2/1956 z 22/4

Permelka Jen in. 2 nedodal 1374 l mléka a říká mám
nemte mě na jatka lýka abych si na
místě něj a že něj mohu koupit krmivo
a pak splním.

Ušiměk J. č. 16. nesplněno 2318 l ponkazuje má
12.70 ha jen 0.38 ha louky, které tvoří základ jeho
krmení na tvorbu mléka.

Pásků F. č. 15 nedodal 532 l mléka
12.10 ha " " 954 kg stříh
majitel vyhoví dá 5 mel

ponkázal na těžkosti které má na plnění do-
 dávky Dřívě M. N. V. v debatě o jeho hospodářství
 dospěl k názoru, že jeho hospodářství je silně
 smahovate, mezi lesy, kde dřev - vyhláště práci
 více a velké části jeho úrodu

Jelikož majitel nemá vlastní viny na vyplnění
 dodávky upouští se od provedení tvrdého řízení.

Ve schůzi 5. 4. 1957 jednalo M. N. V. o provedení
 stavby vodovodu v obci.

Užkov po návsi a u okresní silnice je již 6 neděl
 pteřiny, kde se to při přípravě znom vyžaduje,
 část obce je bez vody a někteří zemědělci ne-
 mohou vyvíjet ani dobytek z chléva a jsou
 u nich zastaveny jární práce.

Přerušovací práce nade vsí byla vykopána
 již 25. 3. a přes to se ani nedělají přípravy k
 jejímu betonování. Na správu investora, že schvá-
 lení objednávky práce bude trvat nejméně měsíc
 M. N. V. se usmívá, aby vodotěhna použila objednávku
 práce, kterou má M. N. V. k dispozici na akci Z, na
 které se zatím upracuje pro práci na vodovod:
 nich vykopánek

24. 10. 1957 na pravidelné schůzi ONOV
sja přítomnosti 15 zemědělců. Předseda
ONOV vysvětlil jednání na okres. nár. úř. a
možnosti založení SZD v obci.

Na přímou výzvu, chtějí založit SZD
v obci přihlásil se ani jeden.

Dne 20. 11. konala se schůze rady ONOV
ze spoluvicestě zastupců ONOV v Dychnově
s. Doupky a Klíby.

Na programu byla likvidace hosp. podniků
č. 2, 15 a 16 jako neplnění. Panelka y. jin
krevi jameuy a juka' dělejte si co chcete.

Jedné se ani z 32 há zemědělské půdy.

Vškerá půda byla přidělena ostatním zemědělcům
i na to připadají eimí dohodám.

V tom případě vstoupili zemědělci do SZD
likvidace prozbu de platnosti a likvidovaní
můžou sro srožstua vstoupit jako rovnocenní.

Schůze ze tím účelem je určena na 23. 11. 57
kde se zemědělci bude projednána omeštná
přítuace

Vškerá činnost rady je zaměřena na založení
SZD. Na to togem mč stjasnil přituace,

je jediné vyhodnoten je SZD.

117

Radu požádá O M V aby zrušil likvidaci č. 2, 15 a 16.

Zemědělci pak podepsali přihlášky do vstupu JZD společně s těmi co byli likvidováni.

4. 12 schválil O M V usnesení radu rozbourat na návrh mostek k čp. 15 a 14 který byl poloz =
pradlý a dát tam nové dveře tužby o mí-
měnu 60 cm, které k tomuto účelu byly O M V přiděleny.

V dalším příjmi schůzi konané 25. XI za účasti 18 zemědělců a zástupců O M V s Kroupky a Šroněho, ze-
mědělci pochopili, že jiného východiska není a že
podpíší přihlášky ke vstupu do jednotného země-
dělského sdružení.

Na to p. Šroný přečetl rozrovnání stanovy JZD a
tyto byly novými členy schváleny.

Na dotaz zda chtějí zvolit představenstvo ihned,
zemědělci odmítli, že až při příští schůzi, aby mo-
hly s jednotlivých funkcionářích přemýšlet na kte-
rou funkci se kdo hodí. Proto zvolili návrhovou
komisi, která připraví kandidátku představenstva JZD

Do ní byli navrženi: Vilém Kačar, František Jan, Goldstein Jan,
Faltus Josef, Tomáš Bohuslav

28. XI. byla ustavující JZD ze účasti 18 členů a zást. O M V s Kroupky a s Kroupky, člen O M V Lomka, Léma a

118
člena JZD Jykovice a Metika.

na to Valimek předal návrh do rukou
a Krupky, který po krátkém proslovu stávie
hlasovat a navržení předsedovi Puelíkovi Janu.
byl zvolen 11 hlasy tj. navolování pětiinou
a přijal pedem pékúže a další navrženíech.

Byli zvoleni celkem:

Puelík Jan předseda

Tomáš Bohuslav místopředseda

Tomáš Jaroslav agronom

Goldstein Jan zootechnik

Jamček Josef účetní

23.3.1958. Radie O. P. V. spolu s předsedstvím třem
JZD jedná a žádosti JZD Láno v úpravu hra-
nic mezi oběma družstvy.

JZD Láno nám žádá pozemky nermě níže, pouze
pro svoji výhodu zabírá zarovnanými hranic. Tě byla
projednávana i na O. P. V. a Jykově. K. Posvradní
star zdejším JZD vyhovuje.

Patronatní závod JZD lesní správa Jykově K. proslala do obce na sklizeň cukrovky 77 brigádníků
a svým zařízením na dvoř křpy cukroví. Během
práce a neotě byla cukrovka vyrána a odvezena
přímo do cukrovaru.

Přesto že JZD v začátcích mělo neúspěchy, at
z důvodu funkcionářů či členů, je rada přiváděna
že v příštím roce 1959 se situace zlepší. Ona žádá
JZD jednala rada m. m. v na společné schůzi s předst.
vevřem JZD a jeho návrhů na přechodě mostu. V
společném uvážení byli navrženi :

- jaký předseda Duclík Jan
- mištr předseda Tomer Dobruška
- zrotěchník Goldstein Jan
- kyškovník Pekár Alvi

Prvními komise : předseda Těmák Václav

jaký členové : Jančík Jan, Hanoušek Jan.

Zřízením JZD se na práci v začátcích měly
milo. Vše se muselo dělat jako dřívě - se na se su.
síle ručně - měsíční výstělek od 300 do 400 Kčs.
at počáteční počínání ve zručnosti nebylo příznivé,
že byly úspěšně ukončeny se dohlávkou vše spl.
něna na 100%.

Téměř třetina zakládajících členů (5) byli mu.
zickanti v kapeli města Tzmiště a většinou několik
plnu v týlovu chodili hrát na prochůz do Tzmiště
práci v JZD nequostavala stát, díky že nám
i starším, které postěně pracovaly. Práci v družstvu
byly v čas skončeny.

Kolem roku 1910 sousedi, kteří se u nás
poházeli, mluvili o tom, že u Trebesova kopou
staré hroby

Uchodili jsme do Ličina do školy, a tak jako
zvěstani kluci s krajcem chleba u kapsy ze no-
sední přestávky jsme se tam pozběhli podívat.

Na poli tam měli vyházeny kruhové jámy
a v nich dole muž v bílém plášti dával na
papír hliněné střípy, vybírané ze země

Dous tam je pomník a dle prof. Dr. Pece je to po-
hřebiště z doby 300-500 let před naším letopočtem
u nás obci je asi měsíc zoročeného.

Do rodiny Podolských čp 2 v Panské Vsi (část
obce která má sloposud svoje čísloucí) se
přizemil Janecěk Augustin, který v první válce
byl jako zapatec voják několik let v Rusku.

Při opravě obecní cesty z návse na obec po
roce 1930 mně říkal, že když stávil stábolu
(postaven v r. 1926), dítal jámu pro důstovnou rodu
použítvanou k napájení dobytku, že v zemi
přišli na nějaký kence, navrcha že to mělo na-
vrchu pekne kulatý kroužek a když to chtěli

lopatou vyvrátit, že se to rozryvalo.
Oně žě mi kam nehlásil, aby ma to ne-
rozkopali.

Letošní rok jsem o věci mluvil svého
synem Josefem Janěčkem. Říkal žě se
na vše dobře pamatuje, a žě byla gnat
kde žemě byla starým rytím přerušena,
že to rozhochné popelnice byla.

V roce 1950 při státní výkopu pro ro-
zdělování obce na obci a hloubce asi 1 m
jsem našel kamenný míš (břídlicový)

Cesta od Rychnova ku Hradci byla
 takzka jako podle pravitka. Dorna je az k Lienu
 jejim pokračovanim byla cesta - dr. dneška jroz
 od Lienu podle Radostovic a konci mezi Ostato-
 vicema a Jezkovicema es tak 2 km. Je to pui-
 me pokračovani a od Lienu zači na stoupani.
 Soured Hubec gramy zptola říkal je má postavenou
 chalupu na ceste po staru zvané Hradčovice.
 Je to jeste dnes jroz 10 m široky a 3 m hluboky.
 Jeho pokračovani vedle cesty na poli zavezlo
 J. Z. D. Lienu při pláni sklepa a starbi krami na
 cesta - jroz - za stálho stoupani jole podle nas
 je vesnice a vedle Ostavovic. Cesta Hradčovice
 pak vedla přes Kvirice a kramu do Trubchovic.
 Od nové vesnice jroz vede po nvyšeni - po
 obou stranách jsou pouběžni úžlaby 5-20 m hlubky
 jroz nad vesnici 4 až 12 m široky a výž 2 1/2-3 m
 hluboky n. r. 1978 v listnu až březnu J. Z. D.
 buldozerm zahradlo a zarovnal v okolním
 polem. Ktice to za ta stáletí nepoužili
 ani v polovině stoupani této cesty, protil mi
 asi 100 m od mi byla založena naše ves. Byla
 7 statku s výměrou es 120 ha (dle pozdějšího katastru obec

Ukol plavatel pravděpodobně byl v tom
pomáhat jak něčím tak provozům zdolávat
pláže cestu proti nehu jak sami tak potahem.
Jisté uživatele cesty - obchodníci - byli veděni
za takovou pomoc a říkali že je to radost
pro ně a to jméno se asi vžilo

Oni ho měli - rok podle cesty k Měškoviciům, byl
někdy hlavně nějaký dvorec, ale to připojili
k Měškoviciům. Vše to bylo panské.

Říkával otec, že jako chasníci šli tam kopat
poklady a když některého koncem omrzelo a šel
domů psát mu že ho hledovali.

Oni hoří že bylo že to nechtěl žádný zahrnovat
kromě pár kamenů, že tam nebylo nikdá nic.

Bylo rozloženo 7 státek píků v řadě
5 z nich bylo podle cesty a dva v pokračování
smyčce číslo 15 a 16 přes dolů a jejich vlastnictví
bylo až k potoce pod výkovic. č. 4, 15 a 16 mělo
vlastní skály.

U č. 2 dosud stojí kamenice - zděná patrová
budova bez oken jen stákovým utěním, asi
to byly střelný. Ani sloužila jako skladisté
nebo případný úkryt.

Obec se rozvíjela, baráčky byly stavěny na místech kde u potoka byl vykládan kamen u potoka malé, dřevná mřížka chránila 50x80 cm pínka, malíčky šel v ní 2 m okoli. Důvodem cho. Loučky byly v obci jistě v prvním pololetí tohoto sto. letí. U stavení byla jen nepatrná záhradka vnitřní stránka

Později stavení chalupy byly o malíčko prostornější. Dle vyprávění starých, když se mladí chtěli provát museli mít povolení ze zeměpánka, museli někde být, plet, aby jim měli na co přečkat robotu. Tím v každém stavení byly 2 rosliny

ještě v r. 1910 sedláci uhorili to jest nosovali svéchno pole každý rok, tak není možno, že by nepodřáli svým dětem slušné místo pro stavbu domku, když rovných pozemku u svých stavení měli dost. Optavě rozhovořoval asi jiný.

Do obce byla jen jedna cesta ze kurnovské tratěnice. Že máse jezdit jen s traktorem na obec po dvořku č. 12, 11, 9 a 25. v zimě tahali malí sánky. Pamatuji že lesní dělníci jezdili v zimě na sánkách do lesa jednom tyčce sbírat roští zleparma. říkali že jezdí na paletu

Nynější cesta z návse na obec byla udě-
lána na pozemku od č. 8 a geometri ji
přeměřoval v polovině století.

Celá návse byla vykámaná. Při stavbě
vodovodu přes návse nám na vykopu no-
máhal stělníste z Přepych a přes 100 pan
vyhazoval se nám kamen nahoru. Šel se
přičít prostředním kamenem t. zv. modrákem.
Z návse k Lěnu nebyla žádná cesta. Byla
tam zvěrose tak granit šraňk a jeho soused Janek,
který měl vedle svého hospodu se smím (dle vy-
právění) - na útratě obce povolil a cesta tam
byla přezena. Majitelem pozemku byl Tomáš

Při zrušování poloty v minulém století
brabata, majitelé plovu se všeho zrušeno, v obar-
se zje nebudou mít pracovní síly u dvore
postavili u obce 11 stavení. Dali tomu jmé-
no Panoká ves a do dnes to má svoje
číslování. Bylo to připojeno k obci a také
a také jsme měli po dvou staveních s jedním
číslem. V min. republice se stalo zje berní správe
použítka výměry na placení a jelikož to bylo na
stejně jméno. Obě to prvni vzeeli. Až jina
poslat, obě obce puvádu, aby nás vyšetřil.